

**Vildana Helić
Katica Artuković**

**Dženad Grošo
Milijan Tunjić**

SIGURNOST I PRAVNA ZAŠTITA PRAVOSUĐA U BOSNI I HERCEGOVINI

Sarajevo, 2014.

Naslov originala: Sigurnost i pravna zaštita pravosuđa u Bosni i Hercegovini

Autori:

VILDANA HELIĆ, sutkinja Kantonalnog suda u Tuzli
KATICA ARTUKOVIĆ, sutkinja Općinskog suda u Ljubuškom
DŽENAD GROŠO, dipl. iur., pomoćnik glavnog zapovjednika Sudske policije
Federacije Bosne i Hercegovine za operacije i sigurnost
MILIJAN TUNJIĆ, dipl. iur., zamjenik zapovjednika Odjeljenja sudske policije
sudova Tuzlanskog kantona

Recenzenti:

Amir Jaganjac, predsjednik Vrhovnog suda Federacije BiH
Božana Banduka, predsjednica Udruženja sudija/sudaca Federacije BiH
Hajrija Hadžiomerović-Muftić, predsjednica Udruženja tužilaca/tužitelja
Federacije BiH

Izdavači:

TDP, Sarajevo
International Criminal Investigative Training Assistance Program – ICITAP

Za izdavače:

Narcis Pozderac
Charles W. Bennett Jr., Program Manager

Lektor: Džemaludin Poturović, mr. sc.

Prijevod na engleski jezik:

Ardian Adžanela
Inesa Adilović
Melina Ibrahimpašić
Amila Karabeg
Alija Kulić
Amela Selimović
Sabahudin Selimović

Štampa: Savart Print, Sarajevo

ISBN 978-9958-553-16-5

Posebnu zahvalnost autori ovog teksta izražavaju ICITAP Programu za BiH za pomoć u pripremi i štampanju ove knjige.

“Stavovi izneseni u ovoj knjizi su autorski i nužno ne izražavaju stavove izdavača i institucija u kojima su autori zaposleni.”

AMIR JAGANJAC,
predsjednik Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine

R E C E N Z I J A

teksta „Sigurnost i pravna zaštita pravosuđa u Bosni i Hercegovini“

Izuzetno sam počastvovan i obradovan ponudom da budem recenzent teksta „Sigurnost i pravna zaštita pravosuđa u Bosni i Hercegovini“, kao kompilacije radova autora Vildane Helić, Katice Artuković, Dženada Groše i Milijana Tunjića. Sigurnost i pravna zaštita pravosuđa u Bosni i Hercegovini je tema koja je apsolutno marginalizirana kako u normativnom, tako i u praktičnom pogledu. Nadam se da će ovi autorski radovi inicirati aktivnosti u pogledu rješavanja ovog problema.

Pitanje sigurnosti i pravne zaštite pravosuđa, pod čim podrazumijevam sigurnost i pravnu zaštitu sudija, tužilaca, svjedoka, ali i svih drugih učesnika u postupcima, u Federaciji Bosne i Hercegovine isključivo je prepuštena Sudskoj policiji Federacije Bosne i Hercegovine i o tom pitanju mogu govoriti sa relativno dosta iskustva s obzirom na to da sam, prema Ustavu Federacije Bosne i Hercegovine, odgovaran za upravljanje Sudskom policijom Federacije Bosne i Hercegovine. Istina, u skladu sa zakonskim ovlaštenjima, operativno upravljanje sudskom policijom sam prenio na glavnog zapovjednika Sudske policije Federacije Bosne i Hercegovine. Međutim, svakodnevno sam informiran o svim dešavanjima u okviru poslova koje ta institucija obavlja.

Rasprava o ovom pitanju može obuhvatiti elaboriranje čitavog niza pitanja uključujući broj sudskih policajaca, opremu kojom raspolažu, obučenost. Međutim, u ovoj recenziji ja ću staviti akcenat na normativno uređenje rada Sudske policije Federacije Bosne i Hercegovine koje, kao problem, ističu i autori tekstova. Zakon o Sudskoj policiji Federacije Bosne i Hercegovine je donesen 1996. godine i njegovom donošenju nije prethodilo iskustvo u funkcioniranju takvog sistema s obzirom na to da pravna tradicija Bosne i Hercegovine nije poznavala instituciju sudske policije kao posebnog oblika policijske agencije. Zakon je donijet bez prethodnog iskustva, vrlo uopćeno, a drugi sistemski zakoni, npr. propisi koji uređuju trezorsko poslovanje u Federaciji Bosne i Hercegovine, u direktnoj su suprotnosti sa tim zakonom. Postojeći zakon iz 1996. godine je znatno suzio mogućnosti kvalitetne unutrašnje organizacije Sudske policije Federacije

Bosne i Hercegovine, osnivanje odgovarajućih radnih jedinica pa i službi, tako da slobodno možemo reći da uspješan rad Sudske policije Federacije BiH, koji je po općem mišljenju nesporan, možemo zahvaliti samoprijegoru i odgovornosti svih službenika sudske policije, a pogotovo rukovodnih struktura.

Još prije nekoliko godina, osjećajući potrebu za donošenjem potpuno novog Zakona o sudskoj policiji, zasnovanom na rezultatima iskustva u primjeni važećeg zakona, kao predsjednik Vrhovnog suda FBiH formirao sam Radnu grupu za izradu novog Zakona o Sudskoj policiji FBiH. U taj radni materijal smo ugradili sva iskustva i komparativne analize sličnih institucija u svijetu i takav materijal smo dostavili izvršnoj i zakonodavnoj vlasti u FBiH. Nažalost, do današnjeg dana, i pored određenih procedura u okviru izvršne i zakonodavne vlasti, ovaj zakon nije usvojen, prvenstveno zbog toga što bi kvalitetnija organizacija sudske policije zahtijevala i određena finansijska ulaganja.

Stoga se nadam da će i kompilacija tekstova autora Vildane Helić, Katice Artuković, Dženada Groše i Milijana Tunjića, koji i sami prepoznaju problem nedovoljne normativne uređenosti rada sudske policije, poslužiti kao dodatna argumentacija za raspravu i usvajanje novog Zakona o sudskoj policiji u Federaciji Bosne i Hercegovine, čime bi se omogućilo rješavanje znatnog broja problema prepoznatih u radu navedenih autora.

Sarajevo, 31. marta 2014. godine

BOŽANA BANDUKA,
predsjednica Općinskog suda u Kiseljaku i predsjednica
Udruženja sudija/sudaca Federacije Bosne i Hercegovine

RECENZIJA ZA PUBLIKACIJU

„Sigurnost i pravna zaštita pravosuđa u Bosni i Hercegovini“

Publikacija grupe autora „SIGURNOST I PRAVNA ZAŠTITA PRAVOSUĐA U BOSNI I HERCEGOVINI“ već će svojim naslovom zasigurno izazvati veliko interesiranje profesionalne zajednice. U tom smislu potrebno je odati priznanje autorima što su prihvatili odgovornost i složenost zadatka da analiziraju i komentiraju ovu značajnu materiju.

Autori su našoj pravnoj javnosti ponudili jedno izuzetno vrijedno i obimno djelo iz oblasti sigurnosti i pravne zaštite pravosuđa u BiH.

Jedna od ključnih uloga pravosuđa je zaštita ljudskih prava i sloboda, a neovisno i nepristrasno pravosuđe je garant vladavine prava i efikasne borbe protiv svih vidova kriminala, u postupcima gonjenja, procesuiranja i kažnjavanja počinitelja krivičnih djela.

Da bi izvršavali ovu odgovornu dužnost koja im je povjerena, sudije i tužioci moraju posjedovati visok nivo profesionalnosti i svoju funkciju obavljati u skladu sa međunarodnim standardima, domaćim propisima, uz poštivanje principa etičnosti i morala.

Upravo zbog ove odgovorne uloge koja im je povjerena, potrebno je osigurati uvjete koji će garantirati neovisnost, nepristrasnost i slobodu u izvršavanju njihovih profesionalnih ovlasti.

Zbog značajne uloge koja im je povjerena u zaštiti prava i sloboda građana potrebno je da im država osigura adekvatnu zaštitu kako bi i sudije i tužitelji uživali ista ljudska prava kao i sve druge osobe.

Ako sudije i tužioci nisu fizički zaštićeni, a kada je njihov život ili život članova njihove porodice zbog prirode posla kojim se bave u opasnosti, tada i njihova profesionalnost postaje upitna.

Dakle, da bi izvršavali svoje profesionalne obaveze neovisno i u skladu sa međunarodnim standardima, država im mora osigurati, između ostalog, da svoje profesionalne funkcije izvršavaju bez uznemiravanja, smetnji, zastrašivanja, neadekvatnog miješanja ili neopravdanog izlaganja civilnim, krivičnim ili drugim odgovornostima, te da oni i članovi njihovih porodica budu fizički zaštićeni kada je njihova lična sigurnost ugrožena zbog obavljanja povjerene im funkcije.

Kada govorimo o sigurnosti pravosuđa, to treba posmatrati mnogo šire i tu, pored sigurnosti nosilaca pravosudnih funkcija, sigurnosti njihove porodice i imovine, misli se i na sigurnost drugih uposlenika u pravosudnim institucijama dok obavljaju svoje poslove na radnom mjestu, sigurnost svjedoka, kao i sigurnost zgrada pravosudnih institucija u BiH. Sve to skupa predstavlja važan segment zaštite, a time i uspješnog funkcioniranja pravosuđa u cjelini.

Također, i Sektor podrške svjedocima i žrtvama preuzima vodeću ulogu u institucionaliziranju sistema podrške žrtvama i svjedocima unutar pravosuđa, što uključuje međunarodnu i institucionalnu saradnju i praćenje primjene međunarodnih dokumenata u pitanjima podrške i zaštite svjedoka, žrtava kao i članova njihovih porodica, koja se pruža prije, tokom dolaska i davanja izjava u tužilaštvu ili sudu, kao i nakon sudskog postupka.

Sve ovo nalazimo u publikaciji „SIGURNOST I PRAVNA ZAŠTITA PRAVOSUĐA U BOSNI I HERCEGOVINI“, koja na sveobuhvatan način pristupa problemu sigurnosti i pravnoj zaštiti pravosuđa u cjelini.

Posebnu vrijednost ove publikacije čini to što je rezultat rada profesionalaca, koji su na metodološki jasan, razumljiv i jedinstven način sagledali kompleksnost problema sigurnosti i pravne zaštite pravosuđa u BiH.

Zasigurno će ova publikacija omogućiti da se i sa pravnog i institucionalnog okvira unaprijedi zaštita i sigurnost sudija i tužilaca, članova njihovih porodica, kao i uposlenika u pravosuđu, žrtava i svjedoka te pravosudnih institucija, odnosno pravosuđa u cjelini.

Autori ove publikacije prepoznali su ono što u velikoj mjeri nedostaje u našoj praksi sigurnosti i zaštiti pravosuđa BiH, a to je da postojeći zakonodavni i institucionalni okvir ne daje dovoljno osnova za adekvatnu sigurnost i pravnu zaštitu nosilaca pravosudnih funkcija i općenito pravosuđa u cjelini, što predstavlja veliki značaj samim autorima.

Autori publikacije ukazuju na potrebu da se jasnije i preciznije definira oblast sigurnosti i zaštite pravosuđa u BiH te da se pravna sigurnost i zaštita sudija i tužilaca povjeri Sudskoj policiji BiH.

Ova publikacija ukazuje na sve aktuelne probleme u oblasti pravne sigurnosti i zaštite pravosuđa u BiH i daje odgovore i preporuke za unapređenje ove oblasti, što ima za cilj da se pravnom zaštitom, kojom se garantira sigurnost pravosuđa u BiH, osigura vladavina prava, sloboda i sigurnost nosilaca pravosudnih funkcija u obavljanju svojih odgovornih dužnosti.

U tome se i ogleda kvalitet ove publikacije u kojoj autori, mnoštvom informacija i podataka, daju odgovore o pojmu, oblicima i mehanizmima zaštite i sigurnosti pravosuđa BiH.

Ova publikacija predstavlja značajan i stručan izdavački poduhvat, pisana je jasnim, razumljivim stilom, daje obilje podataka i na profesiona-

lan način prikazuje činjenice o problemu sigurnosti i pravnoj zaštiti pravosuđa, a sve to motivira da se pažljivo pročita.

Također, može se reći da ova publikacija ima i društveni značaj, koji se ogleda u podizanju svijesti nosilaca pravosudnih funkcija o ovom problemu, a isto tako može biti i podsticaj određenim institucijama da se uključe u realizaciju autorskih preporuka i zaključaka.

Pouka koju daju autori ove publikacije jeste da su sigurnost i pravna zaštita nosilaca pravosudnih funkcija i pravosuđa, u cjelini, veoma važna oblast te preporučujemo da se publikacija „SIGURNOST I PRAVNA ZAŠTITA PRAVOSUĐA U BOSNI I HERCEGOVINI“ koristi u daljnjem procesu educiranja sudija i tužilaca.

**HAJRIJA HADŽIOMEROVIĆ-MUFTIĆ,
tužiteljica Federalnog tužilaštva FBiH i
predsjednica Udruženja tužilaca u FBiH**

RECENZIJA ZA PUBLIKACIJU

„Sigurnost i pravna zaštita pravosuđa u Bosni i Hercegovini“

U procesu demokratizacije i održivog razvoja ključnu ulogu u zaštiti ljudskih prava i sloboda ima pravosuđe. Nezavisno i nepristrasno pravosuđe je garant vladavine prava i efikasne borbe protiv svih vidova kriminala u postupcima gonjenja, procesuiranja i kažnjavanja počinitelja krivičnih djela. U izvršavanju ove odgovorne dužnosti sudije i tužioci moraju posjedovati visok nivo profesionalnosti i svoju funkciju obavljati u skladu sa međunarodnim standardima, domaćim zakonima, a uz poštovanje principa etičnosti i morala. Upravo zbog odgovorne uloge koja im je povjerena, očekuje se da država osigura uvjete koji će garantirati da nosioci pravosudne funkcije budu nezavisni, nepristrasni i slobodni u izvršavanju svojih profesionalnih dužnosti.

Sudije i tužioci uživaju ljudska prava kao i sve druge osobe, ali isto tako, zbog značajne uloge koja im je povjerena u zaštiti prava i sloboda građana, država im treba osigurati i adekvatnu zaštitu, jer ukoliko sudije i tužioci nisu u mogućnosti slobodno razmotriti činjenice i primijeniti zakon, bilo nacionalni ili međunarodni, tada pravosudni sistem postaje arbitrarnim.

Izvršavajući svoja osnovna prava i obaveze na otkrivanju i gonjenju počinilaca krivičnih djela koja su u nadležnosti suda, tužioci imaju obavezu da se zalažu na očuvanju vladavine prava i pravičnosti i zaštiti osnovnih ljudskih prava i sloboda u skladu sa domaćim i međunarodnim standardima. Dužnost tužioca je da istraži i provede postupak u slučajevima kršenja ljudskih prava bez obzira na to ko je ta kršenja izvršio. Ako tužilac nije fizički zaštićen, u uvjetima kada je, zbog prirode posla kojim se bavi, njegov život u opasnosti, tada njegova profesionalnost postaje upitnom. Prema tome, i tužioci, kao i sudije, moraju sačuvati svoju samostalnost, nepristrasnost i objektivnost u radu.

U ostvarivanju zakonom utvrđenih prava i obaveza tužilaca važnu ulogu ima država koja, u skladu sa Preporukama komiteta Ministarstva Vijeća Evrope, broj: 200-19, usvojenim 06. oktobra 2000. godine, mora

preduzeti efikasne mjere koje će garantirati da će tužioci biti u stanju da ispunjavaju svoje profesionalne dužnosti i odgovornosti pod adekvatnim zakonskim i organizacionim uvjetima.

Prema tome, da bi se osigurala sposobnost tužilaca i sudija da izvršavaju svoje profesionalne odgovornosti nezavisno i u skladu sa ovim međunarodnim standardima, država im mora osigurati, između ostalog, da izvršavaju svoje profesionalne funkcije bez zastrašivanja, uznemiravanja, smetnji, neadekvatnog miješanja ili neopravdanog izlaganja civilnim, krivičnim ili drugim odgovornostima, te da zajedno sa svojim porodicama budu fizički zaštićeni kada je njihova lična sigurnost pod prijetnjom, kao rezultat ispravnog provođenja poslova u domenu njihove funkcije.

Također, sektor podrške žrtvama i svjedocima preuzima vodeću ulogu u institucionaliziranju sistema podrške žrtvama i svjedocima unutar pravosuđa, što uključuje međunarodnu i institucionalnu saradnju, kao i praćenje primjene međunarodnih dokumenata u pitanjima podrške i zaštite žrtava, svjedoka i članova njihovih porodica, koja se pruža prije i tokom dolaska davanja izjave u tužilaštvu ili sudu, ali i nakon sudskog postupka.

Sigurnost pravosuđa treba posmatrati u širem kontekstu, jer se tu, pored sigurnosti nosilaca pravosudnih funkcija, njihovih porodica i imovine, misli i na sigurnost drugih zaposlenika u pravosudnim institucijama u toku radnog vremena, sigurnost svjedoka, kao i na sigurnost zgrada pravosudnih institucija u BiH, koje se bave procesuiranjem najtežih oblika kriminala, tako da sve to skupa predstavlja važan segment zaštite i uspješnog funkcioniranja pravosuđa u cjelini.

Značajno je što su autori ove publikacije identificirali probleme u oblasti sigurnosti i zaštite pravosuđa u Bosni i Hercegovini. To se, prije svega, odnosi na postojeći zakonodavni i institucionalni okvir, koji ne daje osnovu za adekvatnu sigurnost i pravnu zaštitu nosilaca pravosudne funkcije, ali i pravosuđa u cjelini. Zaštita i sigurnost pravosuđa u Bosni i Hercegovini posmatrana je cjelovito, kao pravni, institucionalni, etički, kriminalistički i kriminološki problem individue, ali i naroda i države.

Sigurnost zgrada pravosudnih institucija na svim nivoima je u nadležnosti sudske policije, koja nije adekvatno kadrovski, stručno, materijalno i tehnički osposobljena za obavljanje povjerenih obaveza. U tom smislu nije zakonom jasno definiran njihov status, prava i obaveze. Praksa je pokazala da ne postoji neophodna koordinacija i saradnja sudske policije i drugih policijskih agencija. Slična situacija je i sa zaštitom nosilaca pravosudne funkcije, gdje sudska policija ima značajnu ulogu, ali nema jedinstvenog pristupa ovom segmentu zaštite za sve nosioce pravosudnih funkcija i pravosudne institucije u Bosni i Hercegovini. Ovdje se posebno misli na zaštitu sudija Suda BiH i tužilaca Tužilaštva BiH, za šta je nadležna Direkcija

za koordinaciju policijskih tijela BiH. Uloga Direkcije u tom smislu preklapa se sa nadležnošću Agencije za istrage i zaštitu /SIPA/, što ukazuje na potrebu da se jasnije i preciznije definiira ova oblast, pravna legislativa harmonizira i osigura jedinstveni pristup zaštiti svih nosilaca pravosudnih funkcija, svjedoka/oštećenih/žrtava i pravosudnih institucija (pravno i institucionalno), te da se u tom smislu sudska policija, kao osnovni nosilac pravne zaštite i sigurnosti pravosuđa u Bosni i Hercegovini, osposobi stručno, materijalno, kadrovski i tehnički opremi, te da se pravna zaštita i sigurnost u okviru pravosuđa proširi i na Ustavni sud BiH.

Kvalitet ove publikacije ogleda se i u tome što autori u ovoj publikaciji daju i preporuke za unapređenje pravne sigurnosti i zaštite pravosuđa u Bosni i Hercegovini, svjesni da samo nezavisne i nepristrasne sudije i tužioci, kao ključni činioci za ostvarenje prava na pravično suđenje, mogu slobodnim odlučivanjem, bez pritiska, straha i političkih uticaja, osigurati zaštitu ljudskih prava i sloboda u skladu sa međunarodnim standardima.

Sve već navedeno nalazimo u publikaciji „Sigurnost i pravna zaštita pravosuđa u Bosni i Hercegovini“, koja predstavlja sveobuhvatni i multidisciplinarni pristup problemu sigurnosti i pravnoj zaštiti pravosuđa u Bosni i Hercegovini. Posebna vrijednost ove publikacije je u tome što je rezultat rada profesionalaca, koji su na metodološki jasan i pregledan način sagledali kompleksnost problema sigurnosti i pravne zaštite pravosuđa u BiH.

U osnovi, ova publikacija će omogućiti da se i sa pravnog i institucionalnog okvira unaprijedi zaštita i sigurnost sudija, tužilaca, uposlenika u pravosuđu, svjedoka i pravosudnih institucija u Bosni i Hercegovini.

Važno je istaći da problem sigurnosti i pravna zaštita pravosuđa u Bosni i Hercegovini u ovoj publikaciji predstavlja profesionalno prikazivanje činjenica o ovom problemu. Publikacija je metodološki jasna, napisana razumljivim stilom, koji motivira da se pažljivo pročita, obiluje mnoštvom podataka, a svim profesionalcima nudi solidnu osnovu za efikasniju i djelotvorniju zaštitu i sigurnost pravosuđa u BiH.

S pravom se može reći da publikacija ima i društveni značaj koji se ogleda u podizanju svijesti profesionalaca, prvenstveno sudija i tužilaca, o ovome problemu, ali može i podstaći određene državne institucije da se aktivnije uključe u realizaciju preporuka i zaključaka koji predstavljaju praktični značaj ovog rada.

Poruka koju daju autori ove publikacije jeste da su sigurnost i pravna zaštita sudija i tužilaca, kao i svjedoka, ali i pravosuđa u cjelini, veoma važna oblast kojoj nadležne državne institucije i organi trebaju posvetiti pažnju u ciju očuvanja nezavisnosti i nepristrasnosti pravosuđa BiH, kao osnove za uspješnije i efikasnije gonjenje i procesuiranje krivičnih djela, čime znatno utječemo na otvaranje puteva ka evropskim integracijama.

Stoga, imajući u vidu značaj ove teme, prepoučujemo da se publikacija „Sigurnost i pravna zaštita pravosuđa u Bosni i Hercegovini“ koristi u daljnjem procesu edukacije sudija i tužilaca, ali i za edukaciju svih policijskih struktura u BiH.

SADRŽAJ

PREDGOVOR	
SIGURNOST I PRAVNA ZAŠTITA PRAVOSUĐA	
U BOSNI I HERCEGOVINI	17
Sredstvo za osiguranje zaštite i sigurnosti pravosudnih zvaničnika bitnih za vladavinu prava i pravde.....	17
UVOD.....	19
I SIGURNOST ZGRADA	
PRAVOSUDNIH INSTITUCIJA	27
1.1. Osiguranje zgrada pravosudnih institucija i trenutno stanje..	28
1.2. Ulazak tužilaca u zgradu suda	30
1.3. Sudnice, prostorije za saslušanje osumnjičenih osoba, uredi nosilaca pravosudnih funkcija i druge prostorije.....	31
1.4. Uloga i aktivnosti Visokog sudskog i tužilačkog vijeća BiH...	32
1.5. Primjeri iz prakse.....	34
II SIGURNOST I ZAŠTITA NOSILACA PRAVOSUDNIH FUNKCIJA.....	35
2.1. Općenito o sigurnosti i zaštiti osoba.....	35
2.2. Zašto je važna sigurnost i zaštita nosilaca pravosudnih funkcija.....	36
2.3. Procesuiranje teških krivičnih djela.....	37
2.4. Šta se poduzimalo nakon prijetnji ili napada?	38
2.5. Zaštita sudija i tužilaca u pravosudnim institucijama BiH	38
2.6. Zaštita sudija i tužilaca u pravosudnim institucijama FBiH...	40
2.7. Sudska policija FBiH	40
2.8. Ministarstvo unutrašnjih poslova Federacije BiH – Federalna uprava policije i kantonalna ministarstva unutrašnjih poslova.....	42
2.9. Kompleksnost sigurnosti sudija i tužilaca u Federaciji BiH ...	42
2.10. Zaštita sudija i tužilaca u pravosudnim institucijama RS i Sudska policija RS.....	44
2.11. Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske	44
2.12. Zaštita sudija i tužilaca u pravosudnim institucijama Brčko	

Distrikta BiH i Policija Brčko Distrikta BiH	45
2.13. Sudska policija Brčko Distrikta BiH	46
III SIGURNOST ČLANOVA UŽE PORODICE SUDIJA I TUŽILACA.....	47
IV SIGURNOST IMOVINE NOSILACA PRAVOSUDNIH FUNKCIJA	49
V SIGURNOST ZAPOSLENIKA U PRAVOSUDNIM INSTITUCIJAMA..	50
VI SIGURNOST I ZAŠTITA SVJEDOKA.....	51
6.1. Zaštita svjedoka pred pravosudnim institucijama Bosne i Hercegovine	52
6.2. Zaštita svjedoka pred pravosudnim institucijama Federacije BiH	53
6.3. Uloga Sudske policije FBiH.....	54
6.4. Moguće mjere zaštite svjedoka u Federaciji BiH.....	54
6.5. Prednacrt novog Zakona o sudskoj policiji FBiH	56
6.6. Zaštita svjedoka pred pravosudnim institucijama RS.....	57
6.7. Zaštita svjedoka pred pravosudnim institucijama BDBiH	57
6.8. Poređenje sa drugim sistemima	57
6.9. Uloga Visokog sudskog i tužilačkog vijeća BiH	58
VII PROVEDENA ISTRAŽIVANJA I OBJAVLJENI MATERIJALI	59
7.1. Anketa o sigurnosti sudija i tužilaca u BiH (razlog i cilj anketiranja)	59
7.2. Forma anketnog upitnika i način anketiranja	60
7.3. Uzorak, obrada i rezultati ankete.....	60
7.4. Edukativni video „Sigurnost počinje od vas“	62
7.5. Priručnik o sigurnosti u pravosuđu „Sigurnost počinje od vas“	63
VIII STUDIJA SLUČAJA PRIJETNJE I NAPADA NA SUTKINJU OPĆINSKOG SUDA.....	64
IX SUDSKA VLAST KAO USTAVNA KATEGORIJA	73
X PRAVNI OKVIR KRIVIČNOG ZAKONODAVSTVA U BOSNI I HERCEGOVINI	75
10.1. Krivično zakonodavstvo na nivou Federacije Bosne i Hercegovine	75
10.2. Krivično zakonodavstvo na nivou Bosne i Hercegovine	79
10.3. Krivično zakonodavstvo na nivou Republike Srpske	82
10.4. Krivično zakonodavstvo na nivou Brčko Distrikta	

Bosne i Hercegovine	83
XI KOMPARACIJA KRIVIČNOG ZAKONODAVSTVA U POGLEDU UGROŽAVANJA SIGURNOSTI SUDIJA I TUŽILACA U ZEMLJAMA OKRUŽENJA I ŠIRE.....	85
11.1. Krivično zakonodavstvo Republike Hrvatske.....	85
11.2. Krivično zakonodavstvo Republike Srbije	86
11.3. Krivično zakonodavstvo Sjedinjenih Američkih Država.....	88
XII ZAKLJUČAK	90
XIII KORIŠTENA LITERATURA	93
PRILOG 1. PRIJEDLOZI AUTORA ZA IZMJENE I DOPUNE KZ FBIH...	96
BIOGRAFIJE AUTORA.....	101

PREDGOVOR

SIGURNOST I PRAVNA ZAŠTITA PRAVOSUĐA U BOSNI I HERCEGOVINI

Sredstvo za osiguranje zaštite i sigurnosti pravosudnih zvaničnika bitnih za vladavinu prava i pravde

Da li ste ikada čuli za Abrahama Maslowa? On je bio psiholog koji je proučavao potrebe ljudi. Možda već i pretpostavljate da su njegova istraživanja otkrila da su osnovne ljudske potrebe zapravo fiziološke: zrak, voda, hrana, utočište. Možda je iznenađujuće, ali on je otkrio da su sljedeće osnovne potrebe čovjeka sigurnost i zaštita.

Ukoliko ljudima nedostaje zaštite i sigurnosti, ostali aspekti života nestaju u pozadini. Ukoliko se ljudi ne osjećaju sigurno, oni onda ne brinu o svom penzionisanju, njihovom sljedećem godišnjem odmoru ili šta će gledati na televiziji. Bez sigurnosti, ljudi su u stalnom strahu, postaju sumnjičavi i sebični. Pojedinci i zajednica ne mogu napredovati bez sigurnosti i zaštite.

Ovo naročito vrijedi za jednu od naših najsvetijih društvenih institucija – sudove. Sudovi predstavljaju vladavinu prava i održavaju red. To je mjesto gdje su svi pred zakonom jednaki i gdje građani nalaze pravdu. Ako sudovi i pravosudni zvaničnici nisu sigurni i zaštićeni, kako onda bilo tko ili bilo šta drugo može biti?

Nekada, sigurnost i zaštita sudova kao i nositelja pravosudnih funkcija zvanično nije bila problematična, a ukoliko i jeste bila, onda je to društvo ignoriralo. U svakom slučaju, ti dani su davno prošli.

Sada su sigurnost i zaštita sudova i pravosudnih zvaničnika povjereni predanim i obrazovanim profesionalcima sudske policije, kao i vještim i iskusnim pravosudnim zvaničnicima koji su čuvari pravde i provodioci pravosudnog sistema.

O tome govori ova knjiga. Ona je, sada i ubuduće, sredstvo za sve one uključene u sigurnost pravosudnih zvaničnika. Ona je, također, uvod u sigurnost objekata pravosuđa – zgrada i kancelarija koje čine fizičku sigurnost sudova i ureda tužilaca.

Autori ove knjige su visokoobrazovani i iskusni zvaničnici sudske policije, kao i sudije koje imaju značajno iskustvo u ophođenju sa pitanjima

u vezi sa sigurnošću pravosuđa. Njihovo znanje je prepoznato ovdje u Bosni i Hercegovini, na zapadnom Balkanu pa čak i u Sjedinjenim Američkim Državama.

Kombinirajući njihovo iskustvo u pogledu sigurnosti pravosuđa kao i vještine, autori su napisali knjigu koja će prosvijetliti i omogućiti pravosudnim zvaničnicima da pojačaju vlastitu sigurnost.

Pročitajte i prostudirajte ovu knjigu. Koristite istraživanja autora, njihova iskustva i znanja. Razmislite kako najbolje upotrijebiti koncepte predstavljene ovdje kako bi se poboljšala ideja o sigurnosti pravosuđa u Bosni i Hercegovini. Ovo nije ukrasna knjiga za police!

Ovaj rad, ukoliko se provede brzo i na odgovarajući način, učinit će pravosudni sistem, sudove i pravosudne zvaničnike sigurnijima u toku vršenja njihovog važnog posla za njihovu zajednicu i njihovu zemlju.

Pukovnik Charles W. Bennett

Direktor

Međunarodni program pomoći u kriminalističkoj obuci (ICITAP)

Bosna i Hercegovina

SAD, Ministarstvo pravosuđa

Ambasada SAD u BiH, Sarajevo

Penzionisani šef policije

Lynchburg, Virdžinija, policijsko odjeljenje

UVOD

„Dok sam živ, tragać ću za vama“, „Paklena naprava eksplodirala pod vozilom predsjednika Kantonalnog suda“, „Izrezana garaža i odvučen automobil državne tužiteljice“, „Brat osuđenog za ratni zločin sudiji prijetio likvidacijom“, „Podmetnut eksploziv pod vozilo sudijinog sina“, „Predsjednici suda pokušali dostaviti paket sa bombom“, „Izbušene gume na vozilu sutkinje“, „Prijetili djeci tužiteljice“, „Nova bomba pred kućom suca Županijskog suda“, „Osuđenik za ratne zločine koji je pobjegao iz zatvora sudiji šalje prijeteća pisma“, „Paket sa bombom ostavljen u dvorištu kuće predsjednice Općinskog suda“, „U osnovnom sudu zapaljena soba sa dokaznim materijalom“.

Ovo su samo neki od novinskih naslova koje smo proteklih godina mogli vidjeti u medijima, a koji su rezultat prijetnji ili napada na pravosuđe u Bosni i Hercegovini (u daljnjem tekstu: BiH). Ovakve vijesti ili novinski natpisi ne bi bili toliko zabrinjavajući da smo nedugo nakon njih mogli čuti ili vidjeti da su počinioci ovih nedjela uhapšeni i procesuirani, da je od strane nadležnih policijskih organa ugroženim sudijama i tužiocima (u daljnjem tekstu: nosiocima pravosudnih funkcija) ili članovima njihovih porodica određena potrebna zaštita ili da su poduzete druge mjere kojima bi se zaštitio integritet pravosuđa i nosilaca pravosudnih funkcija. U nekim slučajevima su i poduzimane određene mjere, ali su ovi događaji uglavnom bili predmet novinskih izvještavanja, dok za organe zakonodavne i izvršne vlasti, ali i pravosudnu zajednicu i nadležne policijske agencije, navedeni događaji uglavnom nisu bili vrijedni pažnje, već su ih posmatrali kao sporadične slučajeve. Pri tome se zanemarivala činjenica da su nosioci pravosudnih funkcija stub vlasti, garant vladavine prava i simbol organizirane i snažne države, te da su navedeni napadi poruke nosiocima pravosudnih funkcija da zaustave svoje aktivnosti na istraživanju ili procesuiranju određenih krivičnih djela ili osoba, u protivnom će za njih, nakon poruke, uslijediti i kazna. Izostanak reakcije ili neadekvatna reakcija organa koji trebaju štiti moralni i profesionalni kredibilitet nosilaca pravosudnih funkcija, pored ostalog, može i obeshrabrujuće djelovati na iste što zasigurno utiče na njihov angažman u poslu.

Prijetnje ili napadi na zgrade pravosudnih institucija, nosioce pravosudnih funkcija, članove njihovih porodica ili njihovu imovinu, ali i prijetnje ili napadi na svjedoke, morali bi biti alarm za svaku državu koja

svojim građanima želi osigurati vladavinu prava i ličnu sigurnost, te koja za cilj ima efikasnu borbu protiv svih oblika kriminala. U praksi je poznato da i manje složeni predmeti koji se procesuiraju na sudu mogu biti razlog za prijetnje ili napad na nosioca pravosudne funkcije, članove porodice ili imovinu. Nesporno je da se ugrožavanje sigurnosti sudija u najvećem procentu dešava prilikom procesuiranja počinilaca krivičnih djela, ali su ugrožavanja sigurnosti moguća i u praksi zabilježena i u slučaju sudija koji rade na građanskim referatima, sudijama koji su sudili i u predmetima brakorazvodnih parnica, sporova u vezi sa nekretninama ili na predmetima vezanim za kompleksna sudska izvršenja. Dakle, može se nesporno zaključiti da su, zbog posla kojeg obavljaju, nosioci pravosudnih funkcija, ali i članovi njihovih porodica, često meta prijetnji ili napada. Prethodno provedenim reformama pravosudnog sistema u BiH zanemareni su segmenti koji se odnose na sigurnost pravosuđa, što se, sa ciljem nesmetanog funkcioniranja pravosuđa, moralo adekvatno uređivati paralelno sa navedenim reformama.

Autori žele ukazati na slabosti u postojećem pravosudnom sistemu gledano sa aspekta sigurnosti pravosudnih institucija, sigurnosti nosilaca pravosudnih funkcija, članova njihovih porodica, njihove imovine, zaposlenika u pravosudnim institucijama, posjetilaca u pravosudnim institucijama i zaštite svjedoka, kao i na potrebu stvaranja adekvatnog sigurnosnog ambijenta u radu pravosudnih institucija. Također, urađena je komparacija nadležnosti institucija sudske policije i drugih nadležnih policijskih agencija, obaveze istih u odnosu na broj pravosudnih institucija, nosilaca pravosudnih funkcija i slično. Autori ovog teksta očekuju da će isti nadležnim organima biti od pomoći u stvaranju adekvatnog sigurnosnog ambijenta sa ciljem nesmetanog i sigurnog funkcioniranja pravosudnog sistema u BiH, što zasigurno doprinosi vladavini prava i potpunom poštivanju principa neovisnosti i nepristrasnosti, ali i promoviranju povjerenja i pouzdanja javnosti u pravosudni sistem BiH. U tekstu su obuhvaćeni svi nivoi pravosuđa u BiH s posebnim naglaskom na Federaciju Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: FBiH) gdje je uređenje sigurnosti pravosuđa zasigurno i najkompleksnije zbog složenog uređenja pravosuđa i policijskih agencija, velikog broja pravosudnih institucija, velikog broja nosilaca pravosudnih funkcija i slično.

Sudska vlast je garant vladavine prava u svakoj državi, a istu, u osnovi, predstavljaju sudovi te, obavljanjem svojih redovnih zadataka, nosioci pravosudnih funkcija u širem smislu. Možemo otvoreno postaviti pitanje da li sudovi i tužilaštva, odnosno nosioci pravosudnih funkcija mogu, obavljajući svoje poslove, građanima garantirati vladavinu prava ako su istovremeno, zbog posla kojeg obavljaju, odnosno odluka koje su donijeli

ili ih trebaju donijeti, izloženi prijetnjama ili napadima, odnosno ugrožavanju njihovih života i fizičkog integriteta, dok, s druge strane, ne postoji sistemski odgovor na prijetnje ili napade. Nezavisan i nepristrasan nosilac pravosudne funkcije je osnova za adekvatan rad i nesmetano funkcioniranje pravosuđa u svakoj državi. Da li može biti nezavisan i nepristrasan nosilac pravosudne funkcije čija sigurnost je ugrožena, pitanje je o kojem se može mnogo diskutirati. Mišljenja smo da će profesionalnost, nezavisnost i nepristrasnost nosilaca pravosudnih funkcija i sistemski odgovor na prijetnje ili napad, u većini slučajeva u mnogome zavisiti od lične sigurnosti sudije ili tužioca. Pored toga što je sigurnost pravosuđa u dobroj mjeri garant vladavine prava i preduvjet za nezavisno i nepristrasno pravosuđe u svakoj državi, možemo reći da je upravo sigurnost pravosuđa preduvjet za efikasnu borbu protiv svih vidova kriminala, te adekvatno procesuiranje i kažnjavanje počinitelja krivičnih djela. Da je sigurnost pravosuđa bitna, pokazuje i činjenica da i međunarodno pravo predviđa brojne garancije koje država treba pružiti nosiocima pravosudnih funkcija kako bi mogli pravilno obavljati svoje profesionalne dužnosti. Također, strukturalni dijalog o pravosuđu između EU i BiH, u jednom dijelu dokumenta pod nazivom „Tehničke informacije koje zahtijeva Evropska komisija“, bavi se pitanjima vezanim za sigurnost i zaštitu pravosuđa, te nadležnostima institucija sudske policije. Iz navedenog proizilazi da se radi o pitanju koje je, u smislu funkcioniranja pravosuđa, od značaja za buduće aktivnosti BiH na putu pridruživanja Evropskoj uniji.

Kada se u pravosudnoj zajednici i šire govori o sigurnosti pravosuđa, obično se misli na sigurnost zgrada pravosudnih institucija i na sigurnost nosilaca pravosudnih funkcija ili drugih zaposlenika u pravosudnim institucijama u vrijeme dok su na svom radnom mjestu. Međutim, autori ovog teksta žele ukazati na činjenicu da je sigurnost pravosuđa puno šira oblast i da predstavlja važan segment funkcioniranja pravosuđa i ozbiljan sigurnosni izazov s obzirom na to da se pravosudne institucije u BiH, pored ostalog, bave procesuiranjem najtežih oblika kriminaliteta. Sigurnost pravosuđa obuhvata sigurnost zgrada pravosudnih institucija, sigurnost nosilaca pravosudnih funkcija, sigurnost članova uže porodice nosilaca pravosudnih funkcija, sigurnost imovine nosilaca pravosudnih funkcija, sigurnost zaposlenika u pravosudnim institucijama i sigurnost svjedoka. Sigurnost u pravilu predstavlja stanje neizloženosti riziku ili stanje s prihvatljivim nivoom rizika od eventualne opasnosti ili oštećenja. Zaštita se u pravilu razlikuje od sigurnosti po tome što obuhvata aktivnosti prevencije i šticećenja određenog objekta ili osobe od nepoželjnog događaja, napada i slično.

Pravosuđe, uključujući organe za provođenje zakona kao i organe krivičnog progona, a posebno nezavisno sudstvo, te pravna profesija opće-

nito, u punom suglasju sa primjenjivim standardima sadržanima u međunarodnom instrumentariju ljudskih prava, ključni su za puno i ravnopravno ostvarenje ljudskih prava i kao takvi neophodni su u procesu demokratizacije i održivog razvoja¹. Sudska vlast ima svoj osnovni zadatak da u ime države štiti pravni poredak uspostavljen u društvu u obliku općeprihvaćenih pravnih normi kojima se reguliraju osnovni odnosi članova tog društva kao posljedica svakodnevnih uobičajenih kontakata između pojedinaca, grupa, pravnih osoba i ostalih subjekata i sudionika pravnog života jedne države. Država upravo preko sudske vlasti procjenjuje usklađenost ljudskog ponašanja sa konkretnom pravnom normom, a sve u cilju rješavanja određenog spora. Sudska vlast vrši se putem sudova kao javnih institucija, a sudovi sudsku vlast vrše preko sudaca kao fizičkih lica i pojedinaca sa imenom i prezimenom. Pojednostavljeno rečeno, sudsku vlast u obliku konkretnih sudskih odluka provode sudije kao fizička lica primjenjujući i tumačeći zakon te svojim imenom, prezimenom i funkcijom, stojeći iza svake donesene sudske odluke kojom se, u najvećem broju slučajeva, odlučuje o osnovnim ljudskim pravima i slobodama, počevši od materijalnih dobara poput obavezivanja neke od stranaka na isplatu novčanog iznosa drugoj strani pa do lišavanja onog nematerijalnog dobra najdragocijenijeg svakom ljudskom biću, a to je sloboda. Zbog navedenog, sudije su često „hodajuće mete“ nezadovoljnim strankama, s tim da je raspon mogućih posljedica izuzetno širok, od verbalnih uvreda do najozbiljnijih fizičkih napada na život sudije i drugih sudionika konkretnog postupka. Osim sudija, jednako su ugroženi tužioci koji u ime države progone počiniocima krivičnih djela s ciljem da ih privedu licu pravde (sudu) zbog čega autori ovog rada jednaku pažnju prilikom donošenja konkretnih prijedloga *de lege ferenda* poklanjaju i tužiocima, smatrajući da sudije i tužioci spadaju u najuži krug nosilaca pravosudnih funkcija koji zaslužuju zasebnu krivično-pravnu zaštitu u KZ FBiH.

Sudije i tužioci su ti koji svim ostalim članovima društvene zajednice osiguravaju poštivanje i zaštitu njihovih prava, ali i krivični progon i sankcioniranje svih oblika devijantnog ponašanja, što ih zbog samog opisa njihovog posla svrstava u grupu posebno potencijalno ugroženih osoba u odnosu na ostatak društvene populacije. Takva posebna kategorizacija, koja je nesporna, zahtijeva onda i posebnu kako fizičko-tehničku, tako i pravnu zaštitu sudija i tužilaca donošenjem zakonskih rješenja, a takva zaštita trenutno ne postoji u KZ FBiH. Dakle, sistemsku zaštitu države onima koji u njeno ime na prvim frontovima štite vladavinu prava. Nikako takva

¹ Bečka deklaracija, usvojena na Svjetskoj konferenciji o ljudskim pravima 25. jula 1993. godine.

zaštita ne bi bila privilegija pojedinog sudije i tužioca, nego samo još jedan u nizu alata na njihovoj strani zbog kojeg će se još odlučnije i predanije upustiti u borbu protiv svih oblika kriminala. U protivnom, sudije i tužioci FBiH ostat će kategorija o kojoj država ne brine dovoljno, što predstavlja potencijalnu opasnost da sigurnosne probleme, koje dožive u vezi sa časnim zanimanjem koje su odabrali, rješavaju prema vlastitom nahođenju, od slučaja do slučaja, bez sistemskog rješenja. Autori ovog rada su analizom dostupne sudske prakse uspjeli prepoznati upravo tu različitost u postupanju što vrlo često dovodi do pravne nesigurnosti. Konačno, ako se sudije i tužioci ne osjećaju adekvatno zaštićenim, opravdano se postavlja pitanje njihove objektivne sposobnosti da ustraju u krivičnom progonu počinitelja krivičnih djela, koji im vrlo često prijetu, da ustraju u adekvatnom kažnjavanju onih koji im nerijetko u sudnici, ali i izvan nje, na najrazličitije načine narušavaju osjećaj lične sigurnosti, a da ne govorimo o narušavanju ugleda sudske i tužilačke profesije i funkcije. Dakle, sudije, tužioci i advokati ključni su za ostvarenje prava na pravično suđenje. Ukoliko neko od njih nije u mogućnosti pravilno obavljati svoje zadatke, vladavina prava i pravo na pošteno suđenje ozbiljno su ugroženi².

Pored potrebe uređenja krivičnog progona osoba koje ugrožavaju sigurnost zgrada pravosudnih institucija, a posebno sigurnost nosilaca pravosudnih funkcija zbog dužnosti koju obavljaju, autori ovog članka su mišljenja da je u krivičnom zakonodavstvu FBiH potrebno adekvatnije urediti i krivično djelo koje se odnosi na otkrivanje identiteta zaštićenog svjedoka. Kako otkrivanje identiteta zaštićenog svjedoka istovremeno ugrožava i sigurnost svjedoka, smatramo potrebnim ukazati da je upravo iz istih razloga važno adekvatno urediti i oblast krivičnog procesuiranja onih koji na bilo koji način ugrožavaju sigurnost svjedoka kojim su nadležni sudovi odredili status propisan odredbama Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka FBiH³. Iz analize procesnih zakona je jasno da je na svim nivoima u BiH zakonodavac uveo institut zaštite identiteta svjedoka, čime je slijedio trendove modernih evropskih zakonodavstava. Istovremeno, ovim institutom su stvoreni preduvjeti za procesuiranje i privođenje licu pravde počinitelja najtežih krivičnih djela, a podrška ovom institutu proizlazi i iz Konvencije Vijeća Evrope broj 23, od 23. 11. 1995. godine, o zaštiti svjedoka u borbi protiv organiziranog kriminala, te Rezolucije, od 20. 12. 1996. godine, koja govori o osobama koje sarađuju u sudskom po-

² Vidjeti više u International Principles of Independence and accountability of judges, lawyers and prosecutors, International Commission of Jurists, Geneva-Switzerland, 2004, str. 3.

³ Službene novine Federacije BiH, broj 36/03.

stupku u borbi protiv organiziranog kriminala. Iz već navedenog proizilazi da je zakonodavac očigledno zanemario činjenicu da u ovoj oblasti postoji pravna praznina koja proizilazi iz činjenice da, npr. u KZ FBiH, nisu u potpunosti stvorene pretpostavke za adekvatno sankcioniranje onih koji eventualno ugrožavaju sigurnost svjedoka ili poduzimaju aktivnosti na otkrivanju identiteta zaštićenog svjedoka. Podjednako važnim za sigurnost pravosuđa autori ovog članka smatraju da je potrebno pravnu zaštitu osigurati i za zaposlenike pravosudnih institucija, službenika sudske policije i članove uže porodice nosilaca pravosudnih funkcija. Konkretno, utjecaj na zaposlenike pravosudnih institucija i službenike sudske policije može biti indirektan utjecaj na pravosuđe zato što se radi o osobama koje imaju važnu ulogu u postupcima koji se vode pred pravosudnim institucijama.

DIO PRVI

**SIGURNOST PRAVOSUĐA
U BOSNI I HERCEGOVINI**

I SIGURNOST ZGRADA PRAVOSUDNIH INSTITUCIJA

Kada je u pitanju sigurnost zgrada pravosudnih institucija, ovo pitanje je u BiH poprilično normativno uređeno. Konkretno, nadležnost vezana za osiguranje zgrada pravosudnih institucija na svim nivoima pripada institucijama sudske policije pa tako nadležnost za osiguranje:

- zgrada pravosudnih institucija BiH pripada Sudskoj policiji BiH⁴;
- zgrada pravosudnih institucija u FBiH pripada Sudskoj policiji FBiH⁵;
- zgrada pravosudnih institucija u Republici Srpskoj (u daljnjem tekstu: RS) pripada Sudskoj policiji RS⁶;
- zgrada pravosudnih institucija u Brčko Distriktu BiH (u daljnjem tekstu: BDBiH) pripada Sudskoj policiji BDBiH⁷.

Imajući u vidu navedene nadležnosti, potrebno je ukazati da je:

- Sudska policija BiH nadležna za sigurnost ukupno dvije pravosudne institucije čije sjedište se nalazi u kompleksu pravosudnih institucija BiH, i to:
 - Sud BiH,
 - Tužilaštvo BiH.
- Sudska policija FBiH nadležna za sigurnost ukupno 55 pravosudnih institucija čije sjedište se nalazi na različitim lokacijama na teritoriji FBiH, što obuhvata:
 - Ustavni sud FBiH,
 - Vrhovni sud FBiH,
 - Federalno tužilaštvo FBiH,

⁴ Član 5. Zakona o sudskoj policiji BiH, Službeni glasnik BiH, broj 31/03, 21/03 i 18/13.

⁵ Član 7. i 9. Zakona o sudskoj policiji FBiH, Službene novine FBiH, broj 19/96 i 37/04.

⁶ Član 13. Zakona o sudskoj policiji RS, Službeni glasnik RS, broj 98/11.

⁷ Član 5. Zakona o sudskoj policiji BDBiH, Službeni glasnik BDBiH, broj 42/04, 19/07 i 31/11.

- 10 kantonalnih sudova u FBiH,
- 10 kantonalnih tužilaštava u FBiH,
- 32 općinska suda u FBiH.

Potrebno je napomenuti da pored spomenutih zgrada Sudska policija FBiH osigurava i pojedina odjeljenja sudova koja su izmještena izvan sjedišta suda (npr. Odjeljenje suda u Srebreniku, Odjeljenje suda u Kladnju, Odjeljenje suda na Ilidži i dr.).

- Sudska policija RS nadležna za sigurnost ukupno 38 pravosudnih institucija čije sjedište se nalazi na različitim lokacijama na teritoriji RS, što obuhvata:
 - Vrhovni sud RS,
 - Viši privredni sud RS,
 - Specijalno tužilaštvo RS,
 - Republičko tužilaštvo RS,
 - 5 okružnih sudova u RS,
 - 5 okružnih tužilaštava u RS,
 - 5 privrednih sudova u RS,
 - 19 osnovnih sudova u RS.
- Sudska policija BDBiH nadležna za sigurnost ukupno tri pravosudne institucije čije sjedište se nalazi u kompleksu pravosudnih institucija BDBiH, i to:
 - Apelacioni sud BDBiH,
 - Osnovni sud BDBiH,
 - Tužilaštvo BDBiH.

1.1. Osiguranje zgrada pravosudnih institucija i trenutno stanje

Kada je u pitanju način izvršenja poslova osiguranja zgrada pravosudnih institucija odnosno taktika i metodika izvršenja ovih poslova, autori ovog teksta se neće detaljno upuštati u isto, ali se može konstatirati da se predmetni poslovi izvršavaju zavisno od raspoloživih personalnih i materijalno-tehničkih resursa nadležnih institucija sudske policije. Trenutno stanje na terenu ukazuje na činjenicu da sve Sudske policije u BiH uglavnom imaju nedovoljne personalne i materijalno-tehničke kapacitete zbog čega, u odnosu na osiguranje zgrada pravosudnih institucija, prioritet daju izvršenju naredbi pravosudnih institucija (dovođenje, sprovođenje, zadržavanje, pomoć u provedbi drugih sudskih odluka i sl.), s obzirom na to da

od realizacije ove vrste naredbi direktno zavisi rad pravosudnih institucija na konkretnim predmetima. Treba napomenuti i da sigurnost zgrada pravosudnih institucija zavisi i od položaja zgrada, uvjeta u zgradama i oko zgrada te drugih elemenata koji mogu bitno utjecati na sigurnost, od čega ovisi taktika, tehnike i procedure osiguranja konkretnog objekta.

Preduvjet za određivanje nivoa zaštite pravosudne institucije je svakako sigurnosna procjena koju za svaku zgradu pojedinačno treba sačiniti nadležna organizaciona jedinica sudske policije, a koja, pored ostalog, treba sadržavati elemente vezane za unutrašnjost objekta, spoljašnjost objekta i okolinu objekta. Ovdje se još može napomenuti da osiguranje objekata ne podrazumijeva uvijek i isključivo prisustvo službenika sudske policije, odnosno fizičko osiguranje, već osiguranje objekta može biti i tehničko te kombinirano osiguranje, odnosno osiguranje koje istovremeno obuhvata i mjere fizičkog i tehničkog osiguranja. Iz već navedenog je nesporno da su institucije sudskih policija odgovorne za sigurnost zgrada pravosudnih institucija pa je, kada su u pitanju sigurnosni aspekti, ovdje neophodno ukazati na potrebu stalne saradnje i koordinacije između predsjednika sudova ili glavnih tužilaca, te drugih nosilaca pravosudnih funkcija sa neposredno nadležnim rukovodiocima organizacionih jedinica sudske policije.

Pitanje sigurnosti objekata, odnosno provođenje sigurnosnih procjena zgrada pravosudnih institucija zahtijeva odgovarajuće stručno i specijalističko znanje, pa je zbog toga neophodno potrebno u sve aktivnosti⁸ koje mogu imati uticaj na sigurnost zgrada pravosudnih institucija i osoba koje rade ili borave u istima, blagovremeno uključiti nadležnu organizacionu jedinicu sudske policije. Bitno je napomenuti da se mišljenje ili sugestija, koju u svakom konkretnom slučaju daje nadležna organizaciona jedinica sudske policije, ne smije uplitati u pravo i nadležnost predsjednika suda ili glavnog tužioca da rukovodi pravosudnom institucijom, kao ni u organizaciju rada i funkcionalnost pravosudne institucije. Sudska policija se mora baviti isključivo pitanjima vezanim za sigurnost zgrade pravosudne institucije i osoba koje se nalaze, odnosno borave u zgradi, te sigurnost osoba lišenih slobode koje se dovode i neposredno osiguravaju radi saslušanja, suđenja i slično. Ovdje je neophodno ukazati i na potrebu adekvatnog i po mogućnosti jednoobraznog normativnog uređenja ove oblasti, a sve sa ciljem jednoobraznog postupanja u praksi. Tako su, npr. u nekim pravosudnim institucijama, stvoreni preduvjeti za kontradiverzioni pregled osoba i prtljaga prilikom ulaska u zgradu, oduzimanje mobilnih telefona, ulazak na

⁸ Npr. adaptacija zgrade, dolazak visokih delegacija, održavanje složenih suđenja ili saslušanja i sl.

posebne službene ulaze i sl., dok u drugim pravosudnim institucijama takvi uvjeti ne postoje.

Trenutno stanje ukazuje na činjenicu da, zbog personalnih i materijalno-tehničkih nedostataka pravosudnih institucija i sudske policije, nisu ispunjeni sigurnosni preduvjeti za siguran rad pravosudnih institucija. Ovo posebno proizilazi iz činjenice da prilikom javnih okupljanja i demonstracija građana, u februaru 2014. godine, nisu postojali potrebni kapaciteti kako bi se zgrade pravosudnih institucija adekvatno zaštitile, zbog čega je u nekim slučajevima došlo do napada na zgrade pravosudnih institucija na kojima je pričinjena materijalna šteta. Prilikom ovih demonstracija došlo je do latentnog pritiska na pravosuđe kada su demonstranti pred zgradama nekih pravosudnih institucija zahtijevali puštanje na slobodu osoba lišenih slobode, a tom prilikom se prijetilo novim napadima na zgrade pravosudnih institucija i na pojedine nosioce pravosudnih funkcija. U ovakvim vanrednim situacijama, bez obzira na spremnost sudske policije da odgovori sigurnosnim izazovima, neophodna je koordinacija sa drugim policijskim agencijama.

1.2. Ulazak tužilaca u zgradu suda

S obzirom na to da su zabilježeni slučajevi u kojima je naloženo da se tužiocima onemoguću ulazak u zgradu na poseban - službeni ulaz, s obzirom na to da je u krivičnom postupku tužilac kao i optuženi, odnosno njegov advokat, samo stranka u postupku, smatramo potrebnim dati i komentar na navedeno postupanje. Ovakvoj praksi bilo bi potrebno dati poseban značaj zato što ulaz u zgradu suda ne predstavlja istovremeno i sudnicu, odnosno vođenje krivičnog postupka, a posebno zato što nadležnosti vezane za stanje sigurnosti zgrade, odnosno kontrolu ulaska, kretanja i izlaska osoba, pripadaju sudskoj policiji, koja nema apsolutno nikakvu ulogu u vođenju i donošenju odluka u konkretnom postupku. Uvažavajući načela krivičnog postupka i ulogu advokata, za autore ovog teksta je, u pogledu ulaska u zgradu, izjednačavanje tužilaca i advokata neprimjereno zato što tužilac ima ulogu da u ime države progoni počinioce krivičnih djela, a istovremeno je, npr. u FBiH, za njihovu sigurnost, kao i u slučaju sudija, nadležna sudska policija.

Upravo ovakvom neprimjerenom praksom je moguće da na ulazu u zgradu suda dođe do eventualnog ugrožavanja sigurnosti ili pritiska na tužioca zato što je tužilac primoran prilikom ulaska u sud susretati se sa optuženim, srodnicima optuženog, a nerijetko i osobama koje na suđenje dođu kao podrška optuženom. Ukoliko se ostane pri stanovištu da tužioci budu podvrgnuti kontroli kao advokati i ostali posjetioци, mišljenja smo da

bi kontrola trebala obuhvatati uistinu sve koji ulaze u zgradu, što podrazumijeva i kontrolu svih nosilaca pravosudnih funkcija i zaposlenika pravosudne institucije u zgradi čime bi se, konačno, mogao garantirati i znatno veći nivo sigurnosti. Kontrola ulaska svih koji ulaze u zgradu, uključujući i nosioce pravosudnih funkcija, u najvećem broju pravosudnih institucija je u praksi do sada zabilježena samo u vanrednim situacijama kao što su: visokorizična suđenja, demonstracije većeg obima i slično. Međutim, sa ciljem kontrole svih osoba koje ulaze u zgradu pravosudnih institucija, prethodno je potrebno stvoriti tehničke preduvjete koji podrazumijevaju da se ulazak i kontrola pri ulasku ne vrši na jednom mjestu za nosioce pravosudnih funkcija i ostale koji ulaze u zgradu suda.

1.3. Sudnice, prostorije za saslušanje osumnjičenih osoba, uredi nosilaca pravosudnih funkcija i druge prostorije

Autori ovog teksta nemaju namjeru baviti se tehničkim uvjetima prostorija u zgradama pravosudnih institucija, ali žele ukazati da su, sa aspekta sigurnosti sudnice, prostorije za saslušanje osumnjičenih u tužilaštvima, uredi nosilaca pravosudnih funkcija, prostorije za čuvanje dokaza i prostorije za zadržavanje osoba lišenih slobode, prostori koji bi za razliku od ostalih trebali imati poseban značaj. Kada govorimo o sudnici, teško je zanemariti činjenicu da je sudnica simbol pravde, ali istovremeno i mjesto sa kojeg u principu jedna strana odlazi nezadovoljna zbog čega se može očekivati da, eventualno nezadovoljna vođenjem postupka ili odlukom, napravi incident iz kojeg mogu proistći kako ugrožavanje sigurnosti, tako i puno teže posljedice. Poznato je da pravila postupanja sa ciljem održavanja reda u sudnici, a shodno odredbama krivičnih procesnih zakona na području BiH, određuje sudija ili predsjednik vijeća. Upravo iz ovih razloga je, npr. odredbama ZKP FBiH, definirano da oružje na glavnom pretresu mogu nositi samo službenici sudske policije i druge osobe kojima to dozvoli sudija, odnosno predsjednik vijeća, da pretresanje osoba koje prisustvuju glavnom pretresu određuje sudija, odnosno predsjednik vijeća, kao i udaljavanje sa zasjedanja. Uvažavajući prava sudije, odnosno predsjednika vijeća u svakom konkretnom slučaju, odobravanje unošenja vatrenog oružja u sudnicu od strane osoba koje nisu operativno angažirane na dovode-nju optuženog ili neposrednom osiguranju glavnog pretresa, bilo bi dobro raditi u koordinaciji ili najaviti službenicima sudske policije koji rade na neposrednom osiguranju glavnog pretresa. Međutim, kada u sudnici dođe do narušavanja javnog reda i mira u većem obimu i kada sudija više nema mogućnost da primjeni mjere procesne discipline, tada odgovornost za

smirivanje situacije i poduzimanje drugih potrebnih mjera preuzima sudska policija.

Kada je u pitanju pretres osoba koje prisustvuju glavnom pretresu, treba napomenuti da iz odredbi krivičnih procesnih zakona ne proizilazi obaveza sudije da izda pismenu naredbu. Iz tih razloga se preporučuje da se takav pretres vrši kad god je to moguće, kao i da se, zavisno od raspoloživih uvjeta i kapaciteta, od svake osobe koja je posjetilac na glavnom pretresu obavezno oduzmu predmeti pogodni za napad ili nanošenje povreda, te da se takve osobe evidentiraju prije ulaska u sudnicu. Ovdje treba posebno napomenuti i uredbe nosilaca pravosudnih funkcija i prostorije za saslušanje osumnjičenih osoba u tužilaštvima u kojim se nerijetko na radnom stolu i drugom vidnom mjestu u prostoriji mogu naći predmeti pogodni za napad i nanošenje povreda, kao što su makaze, nož za otvaranje koverti, staklena pepeljara, čaša i sl.

1.4. Uloga i aktivnosti Visokog sudskog i tužilačkog vijeća BiH

Prije svega treba napomenuti da Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: VSTV BiH), shodno odredbama Zakona o VSTV BiH⁹, nema obaveze i odgovornosti u pogledu stanja sigurnosti kako pravosudnih institucija, tako ni nosilaca pravosudnih funkcija u BiH. Međutim, imajuću u vidu obavezu da osigura provedbu principa profesionalnosti, nezavisnosti i nepristrasnosti pravosuđa, VSTV BiH je shvatilo i značaj sigurnosti pravosuđa u BiH s obzirom na to da će bez adekvatnog sigurnosnog ambijenta u radu pravosuđa biti teško osigurati profesionalan rad i provedbu principa nezavisnosti i nepristrasnosti, ali i nesmetano funkcioniranje pravosuđa u cjelini. Tako je VSTV BiH prihvatio inicijativu Sudske policije FBiH upućenu putem predsjednika Vrhovnog suda FBiH (aktom broj Su-sp-202/10, od 16. 7. 2010. godine), kao osobe odgovorne za upravljanje sudskom policijom, kojom je inicirano aktivno

⁹ Integralni tekst sadrži tekst Zakona o Visokom sudskom i tužilačkom vijeću Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 25/04), koji je stupio na snagu 1. 6. 2004. godine, Zakona o izmjenama Zakona o Visokom sudskom i tužilačkom vijeću Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 93/05), koji je stupio na snagu 7. 1. 2006. godine i Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Visokom sudskom i tužilačkom vijeću Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 15/08), proglašenog Odlukom Visokog predstavnika od 15. 6. 2007. godine („Službeni glasnik BiH“, broj 48/07), koji je stupio na snagu 3. 7. 2007. godine. Integralni tekst se koristi samo za internu upotrebu i na isti se, prilikom službene upotrebe, ne može pozivati.

uključivanje VSTV BiH u rješavanje sigurnosnih pitanja koja su od značaja za rad i funkcioniranje pravosuđa. Nakon prihvatanja predmetne inicijative, VSTV BiH je 27. 8. 2010. godine organiziralo sastanak kojem su prisustvovali predsjednik VSTV BiH, najviši nosioci pravosudnih funkcija u BiH, predstavnici sudskih policija u BiH i predstavnici Međunarodnog programa pomoći u kriminalističkoj obuci (u daljnjem tekstu: ICITAP¹⁰), koji su se složili sa postojanjem ukazanih problema, te potrebom za rješavanjem istih u okviru nadležnih institucija u BiH i aktivnog učestvovanja VSTV BiH.

Shodno zaključcima sa već navedenog sastanka i prijedlozima predstavnika nadležnih institucija, VSTV BiH je, na sjednici održanoj 22. 9. 2010. godine, donijelo odluku o formiranju Radne grupe za procjenu sigurnosti zgrada pravosudnih institucija kao i drugih sigurnosnih aspekata, u čiji sastav su imenovani predstavnik VSTV BiH, ICITAP, Ministarstva pravde BiH, Sudske policije BiH, Sudske policije FBiH, Sudske policije RS, Sudske policije BDBiH i Direkcije za koordinaciju policijskih tijela BiH. Odlukom o uspostavi i imenovanju određeni su i zadaci radne grupe, i to:

- utvrđivanje minimalnih standarda u vezi sa pitanjima sigurnosti, odnosno osiguranja i zaštite zgrada sudova i tužilaštava;
- rješavanje pitanja adekvatnih mjera i zaštite ugroženih sudija i tužilaca, odnosno sudija i tužilaca pod prijetnjom, što bi, pored stvaranja potrebnih preduvjeta za provođenje navedenih poslova, podrazumijevalo i dodatnu edukaciju službenika sudske policije, ali i nosilaca pravosudnih funkcija;
- analiza i davanje preporuka za eventualno usaglašavanje i izmjene zakonskih i podzakonskih propisa koji propisuju status službenika sudske policije, ovlaštenja sudske policije, pravila i procedure postupanja u konkretnim slučajevima i slično;
- analiza trenutnih personalnih i materijalno-tehničkih kapaciteta i davanje preporuka za eventualno povećanje broja službenika, dodatna materijalno-tehnička sredstva, opremu i prostorne kapacitete, dodatnu obuku službenika i slično;
- i druga pitanja od značaja za rad i nesmetano funkcioniranje pravosuđa u BiH sa aspekta sigurnosti i ovlaštenja sudske policije.

Radna grupa je, shodno zadacima, izradila Smjernice standarda i mjera sigurnosti pravosudnih institucija i nosilaca pravosudnih funkcija u BiH koje je, na sjednici održanoj 14. jula 2011. godine, usvojilo VSTV BiH. Uvažavajući značaj sigurnosti pravosuđa i potrebu kontinuiranog rada na

¹⁰ International Criminal Investigative Training Assistance Program. ICITAP je u sastavu Ministarstva pravosuđa SAD.

provedbi smjernica i uređenje oblasti sigurnosti pravosuđa u BiH, VSTV BiH je prilikom usvajanja Smjernica, Odlukom broj 08-02-2423-2/2011, od 26. 7. 2011. godine, imenovalo i Radnu grupu za praćenje primjene Smjernica standarda i mjera sigurnosti pravosudnih institucija i nosilaca pravosudnih funkcija u BiH. Ta radna grupa, pored ostalog, za zadatak ima i da se bavi drugim pitanjima vezanim za sigurnost pravosuđa u BiH. Poduzimaju se kontinuirani naponi da se poveća efikasnost rada ove radne grupe, između ostalog, i kroz uključivanje u njen rad i nosilaca pravosudnih funkcija, te njenu direktnu saradnju sa rukovodiocima pravosudnih institucija.

1.5. Primjeri iz prakse

U praksi su do sada evidentirani mnogi primjeri prijetnji ili napada u odnosu na zgrade pravosudnih institucija kao i incidenti koji su se desili unutar zgrade pravosudne institucije, a pored ostalih ukazujemo na sljedeće:

- napad optuženika na bližu srodnicu oštećene u kompleksu pravosudnih institucija BiH;
- pokušaj dostavljanja bombe upakovane u paketu predsjednici Suda BiH;
- mnoge anonimne dojave o postavljenim minsko-eksplozivnim napravama u zgradi pravosudne institucije;
- udaranje vozilom u zgradu suda sa planom da se vozilo zapali i eksplodira;
- pokušaj napada na sudiju i tužioca u vrijeme objave presude;
- pokušaj otimanja pištolja od sudskog policajca u vrijeme održavanja suđenja, sa ciljem ugrožavanja sigurnosti prisutnih u sudnici;
- napad u sudnici izvršen nožem za otvaranje koverti na bivšu suprugu prilikom brakorazvodne parnice.

Da područje Balkana nije imuno i na slučajeve sa teškim posljedicama pokazuje činjenica da se prije nekoliko godina, u Općinskom sudu u Zagrebu, desio tragičan događaj u kojem je prilikom održavanja brakorazvodne parnice tuženik u sudnici hicima iz pištolja usmrtio svoju suprugu, njenu odvjetnicu i sutkinju, a zapisničarku teško ranio, nakon čega je pobjegao. Ovo je školski primjer propusta u osiguranju zgrade suda, jer je i pored uređaja za detekciju metala u zgradu suda uneseno vatreno oružje.

II SIGURNOST I ZAŠTITA NOSILACA PRAVOSUDNIH FUNKCIJA

2.1. Općenito o sigurnosti i zaštiti osoba

Kada se govori o zaštiti osobe koja se shodno propisima posebno osigurava ili osobe čija je sigurnost ugrožena, treba razjasniti da ista u pravilu podrazumijeva neposrednu zaštitu po mjestu stanovanja, na radnom mjestu i u pokretu. To pravilo može imati i svoje izuzetke, pa je tako poznato da u praksi egzistiraju i pravila u kojima je definirano da se npr. štićena osoba može davanjem posebne izjave odreći prava na neposrednu zaštitu ili zaštitu objekta stanovanja štićene osobe. Ostavljanje ovakvih mogućnosti je donekle prihvatljivo kada se radi o osobama kojima se lična zaštita određuje prilikom preuzimanja javne dužnosti, ali je teško prihvatljiva u slučajevima u kojim se mjere zaštite osobe i objekta stanovanja određuju nakon operativno-obavještajnih saznanja i provedene sigurnosne procjene iz koje proizilazi da je sigurnost određene osobe ili više njih ugrožena, posebno ako se radi o osobama čiji je osnovni zadatak zaštita vladavine prava i procesuiranje svih oblika kriminala. Zaštita se u pravilu organizira i provodi na način kojim se na svakom mjestu stvaraju neophodno potrebni preduvjeti za dolazak i boravak osobe koja se štiti, a već ranije je rečeno da ona može biti fizička i tehnička. Jedno od općih pravila zaštite osobe je da se, od trenutka kada se procijeni potrebnim određivanje zaštite, mjere zaštite vrše 24 sata dnevno i sa ciljem stvaranja adekvatnog sigurnosnog ambijenta za štićenu osobu, a tom prilikom se primjenjuju sve potrebne mjere i radnje kojima se osigurava ličnost i fizički integritet štićene osobe.

Ovdje treba prioritetno ukazati na činjenicu da sigurnost osobe koja se štiti ne zavisi samo od konkretno određenih mjera i osoba koje provode mjere zaštite, već u velikom procentu i od same štićene osobe zato što je i ona dužna pridržavati se predviđenih pravila i mjera osiguranja i zaštite. Određivanju zaštite i načinu provođenja zaštite u pravilu bi trebale prethoditi sigurnosne procjene koje na visokoprofesionalan i ozbiljan način treba provesti policijska agencija nadležna za zaštitu, a u suradnji sa policijskim i drugim organima koji imaju direktna ili indirektna saznanja u vezi sa ugrožavanjem sigurnosti osobe kojoj se određuju mjere zaštite. Pružanje mjera zaštite iziskuje velike finansijske, personalne i materijalno-tehničke resurse, a u pravilu pružanje mjera zaštite u okvirima nadležnih policijskih agencija provode posebno ustrojene, obučene i opremljene organizacione jedinice.

Biti policijski službenik ili službenik sudske policije, odnosno imati zakonom dodijeljeno pravo na upotrebu sredstava prinude i druga ovlaštenja, nužno ne podrazumijeva i biti u mogućnosti adekvatno obavljati poslove, odnosno pružati mjere neposredne fizičke zaštite. Dakle, mjere neposredne fizičke zaštite mogu provoditi samo službenici koji su, pored osnovnih edukacija, dodatno i posebno educirani i za ovu vrstu poslova i zadataka, te koji se stalno usavršavaju. Neke od osnovnih karakteristika službenika koji pruža mjere zaštite u pokretu je da se radi o službeniku koji je iskusan, taktičan, detaljan i krajnje profesionalan. Samo službenik koji posjeduje ovakve karakteristike može predvidjeti moguće događaje, savjetovati štićenu osobu, ublažiti eventualne napete situacije i iste prevazilaziti sa minimumom posljedica ili upotrijebljene sile, biti smiren i spreman za pravovremenu reakciju te svojim profesionalnim držanjem stalno preventivno djelovati. Pored svega navedenog, potrebna je kontinuirana međupolicijska saradnja zasnovana na zakonskim i podzakonskim propisima, koju u pravilu inicira organ koji pruža mjere zaštite, i saradnja mora obuhvatati sve agencije, od najnižeg – lokalnog nivoa policijskog organiziranja do najvišeg nivoa koji, pored ostalog, obuhvata i obavještajnu agenciju.

2.2. Zašto je važna sigurnost i zaštita nosilaca pravosudnih funkcija

Za početak je potrebno istaknuti da se ovdje ne radi o tzv. štićenim osobama prema kojima će se mjere zaštite preduzimati odmah nakon što stupe na dužnost sudije ili tužioca, a kako je to praksa u slučaju preuzimanja određenih funkcija u organima zakonodavne i izvršne vlasti, već o osobama koje status štićene osobe mogu dobiti tek nakon što njihova sigurnost ili sigurnost članova njihove porodice bude ozbiljno ugrožena zbog posla kojeg obavljaju.

Sudije i tužioci uživaju ljudska prava kao i sve druge osobe, ali se pitanje sigurnosti sudija i tužilaca ne smije i ne može definirati i rješavati shodno općem principu kojim se sigurnost garantira svim građanima. Za sudije i tužioce, čija je sigurnost ugrožena zbog posla koji obavljaju, u odnosu na ostale građane, mora postojati poseban sistem zaštite, što se, pored ostalog, može pravdati i činjenicom da su upravo oni ti koji ostatku populacije garantiraju zaštitu ljudskih prava i sigurnost. Sudije i tužioci moraju biti zaštićeni kako zakonskim rješenjima, tako i u praksi od napada i proganjanja zbog obavljanja svojih dužnosti. Ukoliko sudija ili tužilac nije fizički zaštićen, a zbog prirode posla kojim se bavi, njegov život ili život članova njegove porodice bude doveden u opasnost, tada i njegova profesionalnost postaje vrlo upitna. Sudija ili tužilac, kojem je sistemski osigurano da bude

adekvatno zaštićen, u odnosu na javnost i društvo u cjelini, podliježe posebnoj odgovornosti. Ta odgovornost se ogleda u jasnoj poruci javnosti da će on biti zaštićen sve dok za to postoji potreba, a sa ciljem očuvanja vladavine prava.

Sudije i tužioci ključni su za ostvarenje prava na pravično suđenje. Ukoliko neko od njih nije u mogućnosti pravilno obavljati svoje zadatke, vladavina prava i pravo na pošteno suđenje ozbiljno su ugroženi. Upravo zbog ovoga, sudije i tužioci ne smiju prijetnje ili napade, koji eventualno nisu imali ozbiljnije posljedice, smatrati sastavnim dijelom svog posla, već, sa ciljem očuvanja dostojanstva funkcije koju obavljaju, svaki vid prijetnje ili napada trebaju odmah prijaviti nadležnim organima. Ljudi su vrlo često nezadovoljni ili pogođeni odlukama koje donose nosioci pravosudnih funkcija zbog čega su upravo oni vrlo često i meta prijetnji ili napada bez obzira na to što su odluke koje oni donose zasnovane na zakonima. U poređenju sa pitanjem sigurnosti zgrada pravosudnih institucija, a imajući u vidu važeću legislativu i poznate slučajeve ugroženosti sudija i tužilaca u praksi, evidentna je disharmoniziranost pravnog okvira, odnosno može se konstatirati da je ova oblast zakonskim i podzakonskim aktima neadekvatno ili neprecizno uređena i da su u praksi evidentna različita postupanja. Iz uvodnog dijela ovog teksta može se zaključiti da su napadi ili prijetnje nosiocima pravosudnih funkcija i članovima njihovih porodica sve učestaliji, ali je, isto tako, evidentno da niti postoje, a niti se od strane većeg broja nadležnih institucija provode aktivnosti iz kojih bi proisteklo sistemsko rješenje za ovaj problem.

2.3. Procesuiranje teških krivičnih djela

Ono što predstavlja ozbiljan izazov za sigurnost pravosuđa, odnosno što po primjerima iz drugih zemalja dovodi do učestalosti prijetnji ili napada na pravosuđe, a posebno nosioce pravosudnih funkcija, jeste činjenica da su na teritoriji cijele BiH sve češća krivična djela iz oblasti organiziranog kriminala, krivična djela vezana za proizvodnju i stavljanje u promet opojnih droga, a osobito krivična djela koruptivne prirode. Ako se ima u vidu da je u BiH drastičan porast krivičnih djela „dogovor, pripremanje, udruživanje i organizirani kriminal“, istovremeno se može očekivati i porast broja prijetnji i napada na pravosuđe¹¹. Navedenim istraživanjem je utvrđeno stalno povećanje broja prijavljenih osoba za počinjenje krivičnog djela „dogovor, pripremanje, udruživanje i organizirani kriminal“, pa su tako 2004. godine prijavljene ukupno 63 osobe, a 2012. godine ukupno 1487 osoba.

¹¹ Sijerčić–Čolić, H.: i dr. Stanje kretanja kriminaliteta u Bosni i Hercegovini za punoljetne osobe u periodu od 2003. do 2012. godine.

Ovako drastičan porast krivičnih djela organiziranog kriminala, krivičnih djela vezanih za proizvodnju i stavljanje u promet opojnih droga kao i krivičnih djela koruptivne prirode trebao bi biti zabrinjavajući kako za pravosuđe, tako i za policijske agencije koje imaju nadležnosti u vezi sa sigurnošću i zaštitom pravosuđa. Naime, upravo su ovo krivična djela u kojima je veliki ulog novca i koja počiniocima stvaraju mogućnost brzog bogaćenja, pa su zbog toga počinioci, u pravilu, spremni poduzimati sve radnje pa čak i prijetnjama ili napadima na pravosuđe utjecati na ishode vlastitih krivičnih procesuiranja i kažnjavanja.

2.4. Šta se poduzimalo nakon prijetnji ili napada?

Bez obzira na to što su se prijetnje ili napadi na nosioce pravosudnih funkcija dešavale i u slučajevima procesuiranja najtežih krivičnih djela, poznato je da je svaka pojedinačna prijetnja ili napad na sudiju ili tužioca, odnosno članove njihovih porodica i njihovu imovinu, rješavana od slučaja do slučaja, i to na različite načine i bez koordinacije nadležnih kako policijskih, tako i drugih organa, kao i bez bilo kakvih pokušaja da se ovo pitanje riješi sistemski i na svim nivoima sudske vlasti u BiH. Jasno je da ovo pitanje u BiH nije moguće riješiti na način kako je to uređeno u određenim sistemima, zato što je po svom ustroju BiH zemlja sa složenim uređenjem *sui generis*. Mišljenja smo da bi najoptimalnije bilo ovo pitanje riješiti u legislativnom smislu jednim propisom na području cijele BiH.

Upravo složeno uređenje BiH je dovelo do toga da pored četiri institucije sudske policije (Sudska policija BiH, Sudska policija FBiH, Sudska policija RS i Sudska policija BDBiH) egzistiraju tri policijske agencije na državnom nivou, jedanaest policijskih agencija u FBiH, jedna policijska agencija u RS i jedna policijska agencija u BDBiH, ali i do toga da se nadležnosti nekih policijskih agencija preklapaju ili su definirane neprecizno i nepotpuno, što je dodatna otežavajuća okolnost u ovoj oblasti.

2.5. Zaštita sudija i tužilaca u pravosudnim institucijama BiH

Za zaštitu sudija Suda BiH i tužilaca Tužilaštva BiH¹², čija sigurnost je ugrožena, nadležna je Direkcija za koordinaciju policijskih tijela BiH (u daljnjem tekstu: Direkcija). Kao jedan od poslova Direkcije propisano je organiziranje i provođenje fizičke i tehničke zaštite osoba i objekata organa BiH i diplomatsko-konzularnih organa, koji se posebno štite u skladu sa

¹² U pravosudnim institucijama na državnom nivou trenutno radi oko 90 sudija i tužilaca.

odgovarajućim zakonima, međunarodnim obavezama i drugim propisima koje donosi Vijeće ministara BiH¹³. Dakle, evidentno je da prethodno navedena odredba ne definira precizno koje su to osobe ili objekti za čiju fizičku i tehničku zaštitu je nadležna Direkcija, ali s obzirom na činjenicu da je prije donošenja ovog zakona predmetni posao bio u nadležnosti Agencije za istrage i zaštitu BiH (u daljnjem tekstu: SIPA), shodno podzakonskim provedbenim propisima¹⁴, počev od 01. 01. 2011. godine, Direkcija je preuzela i nadležnost zaštite sudija i tužilaca Suda BiH i Tužilaštva BiH. Tako je ranije važećom odredbom¹⁵ Zakona o Državnoj agenciji za istrage i zaštitu¹⁶ kao jedan od poslova bio definiran posao „fizička i tehnička zaštita osoba, objekata i druge imovine zaštićene po ovom zakonu“, dok su drugom, ranije važećom odredbom¹⁷, kao zaštićene osobe po službenoj dužnosti bili definirani predsjednik Suda BiH i glavni tužilac Tužilaštva BiH. Pored navedenog, ranije važećom odredbom¹⁸ je bilo definirano da će na obrazloženi zahtjev predsjednika Suda BiH i glavnog tužioca Tužilaštva BiH, SIPA pružiti zaštitu i ostalim sudijama Suda BiH, odnosno zamjeniku tužioca i ostalim tužiocima Tužilaštva BiH, po odluci direktora, a na osnovu stručne procjene SIPA-e. Dakle, navedenim Zakonom o Državnoj agenciji za istrage i zaštitu nadležnosti zaštite sudija i tužilaca na nivou BiH bili su uređeni poprilično precizno, ali su zbog donošenja već navedenog Zakona o Direkciji za koordinaciju policijskih tijela BiH¹⁹ spomenute odredbe prestale važiti.

Mišljenja smo da bi bilo potrebno jasnije i preciznije definirati ovu oblast, ali i razmotriti mogućnosti da se među štice osobe uvrsti i predsjednik Ustavnog suda BiH, te po potrebi i sudije tog suda, kao i predsjednik VSTV BiH s obzirom na nadležnosti i značajnu ulogu u pravosudnom sistemu BiH. Neovisno o zakonskom okviru, u praksi su poznati problemi oko određivanja mjera zaštite nekim sudijama ili tužiocima, kao i problemi personalne i materijalno-tehničke prirode sa kojim se suočava Direkcija.

¹³ Član 6. stav 1. tačka h) Zakona o Direkciji za koordinaciju policijskih tijela BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 36/08).

¹⁴ Uputstvo o obimu i načinu provođenja mjera zaštite štice ličnosti BiH i Zaključak Vijeća ministara BiH.

¹⁵ Član 3. stav 1. tačka 4. Zakona o Državnoj agenciji za istrage i zaštitu - SIPA („Službeni glasnik BiH“, broj 27/04).

¹⁶ „Službeni glasnik BiH“, broj 27/04.

¹⁷ Član 15. stav 1. tačka f) i g) Zakona o Državnoj agenciji za istrage i zaštitu - SIPA („Službeni glasnik BiH“, broj 27/04).

¹⁸ Član 15. stav 2. Zakona o Državnoj agenciji za istrage i zaštitu - SIPA („Službeni glasnik BiH“, broj 27/04).

¹⁹ Član 2. i član 12. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Državnoj agenciji za istrage i zaštitu („Službeni glasnik BiH“, broj 49/09).

Ovdje treba napomenuti da je Direkcija nadležna i da provodi stalnu zaštitu osoba koje obavljaju određene dužnosti u organima zakonodavne i izvršne vlasti (članovi Predsjedništva BiH, predsjedavajući Vijeća ministara, ministri u Vijeću ministara, predsjedavajući Doma naroda i Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH, strani zvaničnici u posjeti BiH i druge osobe po odluci Vijeća ministara), što zahtijeva značajne personalne i materijalno-tehničke resurse. Oblast zaštite sudija i tužilaca na državnom nivou trebala bi se svrstati u nadležnost Sudske policije BiH, a zbog realizacije načela nezavisnosti sudske od izvršne i zakonodavne vlasti. Sudska policija BiH je nadležna za osiguravanje sudija i službenika Suda BiH, kao i drugih osoba unutar Suda BiH²⁰, iz čega proizilazi da u pogledu zaštite sudija i tužilaca nema apsolutno nikakve nadležnosti izvan zgrade suda.

2.6. Zaštita sudija i tužilaca u pravosudnim institucijama FBiH

Kada su u pitanju nadležnosti zaštite sudija Ustavnog suda FBiH, Vrhovnog suda FBiH, kantonalnih sudova i općinskih sudova, kao i tužilaca Federalnog tužilaštva FBiH i kantonalnih tužilaštava²¹, čija je sigurnost ugrožena, treba napomenuti da su u praksi evidentna ne samo različita tumačenja već i postupanja. Neka tumačenja, kako pravosudne zajednice, tako i policijskih agencija u FBiH, upućuju da je za zaštitu sudija i tužilaca, čija je sigurnost ugrožena, nadležna Sudska policija FBiH, a nekada ta nadležnost pripada drugim policijskim organima u FBiH, odnosno Federalnoj upravi policije (u daljnjem tekstu: FUP) ili upravama policije kantonalnih MUP-ova (u daljnjem tekstu: KMUP). Kada je u pitanju praksa i iskustvo, može se konstatirati da su sudijama i tužiocima, čija je sigurnost ugrožena, mjere zaštite pružane i od strane službenika Sudske policije FBiH i od strane policijskih službenika FUP ili KMUP.

2.7. Sudska policija FBiH

Sudska policija FBiH pomaže Ustavnom sudu FBiH, Vrhovnom sudu FBiH i sudovima u kantonu/županiji u osiguranju informacija, u izvršavanju sudskih naredbi za prinudno dovođenje svjedoka, izvršavanju sudskih naredbi za dovođenje optuženih osoba, privođenju osuđenih osoba u organ za izvršenje sankcija po naredbi suda, održavanje reda u sudnici, sigurnosti sudaca i drugih radnika suda, sigurnosti sudske zgrade, te u izvršavanju

²⁰ Zakon o sudskoj policiji BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 31/03, 21/03 i 18/13).

²¹ U pravosudnim institucijama u FBiH je zaposleno oko 555 sudija, a u tužilaštvima u FBiH oko 175 tužilaca. Dakle, radi se oko 730 nosilaca pravosudne funkcije.

drugih sudskih naloga²². Također, Sudska policija održava red u sudnici, sigurnost sudaca i drugih djelatnika suda, kao i sigurnost sudske zgrade na način predviđen pravilima predsjednika Vrhovnog suda²³. Nadležnost Sudske policije FBiH proširena je i na tužilaštva u FBiH kada, u skladu sa zakonima i drugim propisima, zahtijevaju pomoć i asistenciju sudske policije u vršenju svojih dužnosti ili kada je potrebno osigurati održavanje reda i sigurnosti u prostorijama tužilaštva, sigurnost tužilaca i drugih službenika tužilaštva u Federaciji²⁴. Način izvršenja već navedenih poslova Sudske policije FBiH propisan je odredbama Pravilnika o načinu vršenja poslova i rukovođenju u Sudskoj policiji Federacije BiH (u daljnjem tekstu: Pravilnik), koji je donio predsjednik Vrhovnog suda FBiH.

Konkretno, odredbama navedenog Pravilnika je propisano da će Sudska policija FBiH pružati fizičku i tehničku zaštitu nosiocima pravosudnih funkcija i drugim zaposlenicima pravosudnih institucija ukoliko je njihova sigurnost ugrožena. Ovakva zaštita može trajati i 24 sata dnevno, a mjere mogu biti određene po mjestu rada, mjestu stanovanja i u pokretu. Zaštita se određuje na zahtjev nosioca pravosudne funkcije ili drugih zaposlenika pravosudnih institucija podnesen glavnom zapovjedniku Sudske policije FBiH putem pravosudne institucije, nadležnog odjeljenja sudske policije ili shodno sigurnosnoj procjeni Sudske policije. Ovaj Pravilnik precizno propisuje i proceduru postupanja službenika sudske policije u slučaju zaprimanja prijave o ugrožavanju sigurnosti nosioca pravosudnih funkcija.

Odluka o zaštiti i nivou zaštite u svakom konkretnom slučaju će ovisiti o sigurnosnoj procjeni koju, u skladu sa odredbama Pravilnika, provode službenici Sudske policije, a istu donosi glavni zapovjednik Sudske policije FBiH. Sigurnosna procjena podrazumijeva provođenje sigurnosne istrage kojom će se utvrditi ozbiljnost, motiv, mogućnost ponavljanja, te veza prijetnje ili napada sa dužnosti i konkretnim službenim aktivnostima ugrožene osobe, kao i sve druge činjenice i saznanja koja su relevantna za ugrožavanje sigurnosti ili zaštitu ugrožene osobe. U slučajevima kada to okolnosti zahtijevaju, glavni zapovjednik Sudske policije FBiH do okončanja sigurnosne procjene može odrediti poduzimanje hitnih privremenih mjera zaštite nosioca pravosudne funkcije.

Pravilnik propisuje i proceduru u slučaju kada nosilac pravosudne funkcije odbija mjere zaštite određene odlukom glavnog zapovjednika Sudske policije FBiH. Nositelj pravosudne funkcije je u tom slučaju dužan

²² Član 7. stav 1. Zakona o sudskoj policiji („Službene novine FBiH“, broj 19/96 i 37/04).

²³ Član 9. Zakona o sudskoj policiji („Službene novine FBiH“, broj 19/96 i 37/04).

²⁴ Član 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sudskoj policiji („Službene novine FBiH“, broj 37/04).

sačiniti pismenu izjavu u kojoj navodi kojih mjera se odriče nakon čega će Sudska policija prestati sa poduzimanjem konkretnih mjera zaštite. Značajno je napomenuti da Sudska policija FBiH može pružati mjere fizičke i tehničke zaštite na konferencijama, stručnim savjetovanjima ili seminarima organiziranim za nosioce pravosudnih funkcija.

2.8. Ministarstvo unutrašnjih poslova Federacije BiH – Federalna uprava policije i kantonalna ministarstva unutrašnjih poslova

Kada su u pitanju ovlaštenja drugih policijskih agencija u FBiH koja se odnose na osiguranje i zaštitu sudija i tužilaca, treba napomenuti da niti u jednom zakonu o unutrašnjim poslovima nije precizno definirana nadležnost u vezi sa zaštitom sudija i tužilaca. U nadležnosti FUP-a je osiguranje određenih ličnosti i zgrada Federacije²⁵, a Vlada FBiH posebnim propisom određuje koje ličnosti i zgrade Federacije se posebno osiguravaju i uređuje način njihovog osiguravanja²⁶. Vlada FBiH je Uredbom o određivanju ličnosti i objekata u FBiH koji se posebno osiguravaju i načinu osiguranja²⁷ utvrdila da su osobe koje će biti predmet zaštite: predsjednik i potpredsjednici FBiH, premijer i zamjenici premijera Vlade FBiH, predsjedavajući Predstavničkog doma Parlamenta FBiH, predsjedavajući Doma naroda Parlamenta FBiH, federalni ministar unutrašnjih poslova i direktor FUP-a. Iz navedenog je evidentno da za razliku od državnog nivoa, niko od nosilaca pravosudnih funkcija u FBiH nije obuhvaćen zaštitom koju provodi FUP ili KMUP, osim ako se ne primjenjuje opća odredba po kojoj su policijski službenici ministarstava unutrašnjih poslova dužni štititi živote svih ljudi.

2.9. Kompleksnost sigurnosti sudija i tužilaca u Federaciji BiH

Kao što je u ranijoj fazi ovog teksta ukazano na složeno uređenje BiH, što se odražava i na sve aspekte sigurnosti, nakon prethodno iznesenih pokazatelja i izvršenih analiza, i ovdje se može konstatirati posebno izražena složenost provođenja poslova zaštite sudija i tužilaca na području FBiH. Dakle, iz navedene analize je evidentno da u FBiH egzistira 12 po-

²⁵ Član 2. stav 1. tačka 2. Zakona o unutrašnjim poslovima FBiH („Službene novine FBiH“, broj 49/05).

²⁶ Član 7. Zakona o unutrašnjim poslovima FBiH („Službene novine FBiH“, broj 49/05).

²⁷ Službene novine FBiH, broj 57/07.

licijskih agencija koje se mogu baviti ili su se bavile poslovima vezanim za mjere zaštite ugroženih sudija i tužilaca²⁸. Posmatrano sa profesionalne strane, a u slučaju eventualnih različitih mišljenja od stavova koje su u ovom tekstu iznijeli autori teksta, želimo napomenuti da bi ovu oblast bilo ekonomičnije i operativnije urediti u okvirima Sudske policije FBiH, a ne u okvirima Federalnog i kantonalnih ministarstava unutrašnjih poslova, što, pored ostalog, pravdamo i sljedećim:

- Sudska policija FBiH je institucija čije postojanje je definirano u Ustavu FBiH, i to u poglavlju „Sudska vlast“;
- Za upravljanje Sudskom policijom FBiH je odgovoran predsjednik Vrhovnog suda FBiH, iz čega proizilazi da je Sudska policija FBiH ustrojena u okvirima nezavisnog i nepristrasnog pravosuđa;
- Sudska policija FBiH je centralizirana na nivou FBiH, a njeno operativno djelovanje je omogućeno na teritoriji cijele FBiH, i to djelovanjem jedne federalne i deset kantonalnih organizacionih jedinica, te unutrašnjih organizacionih jedinica ustrojenih zavisno o organiziranju pravosudnih institucija;
- Nadležnosti sudske policije, za razliku od širokog spektra poslova organa unutrašnjih poslova, vezane su isključivo za rad pravosudnih institucija, što obuhvata stvaranje sigurnosnog ambijenta u radu pravosudnih institucija i realiziranje naredbi pravosudnih institucija, te pružanje pomoći u provedbi drugih sudskih odluka.

Prethodno izneseni i drugi razlozi mogu biti usmjerenje pravosudnoj zajednici da koordiniranim djelovanjem sa Sudskom policijom FBiH poduzme potrebne mjere i radnje kojima će se stvoriti potrebne pretpostavke i osigurati neophodne personalne i materijalno-tehničke resurse, kao i dodatnu edukaciju za adekvatno provođenje mjera zaštite sudija i tužilaca. Bez namjere za prejudiciranjem određenih zakonskih rješenja, autori ovog teksta žele ukazati i na činjenicu da je prednacrtom novog Zakona o sudskoj policiji FBiH precizno definirana nadležnost sudske policije da u punom kapacitetu provodi mjere zaštite ugroženih sudija i tužilaca iz čega, pored ostalog, proizilazi i opredijeljenost za uređenjem ove oblasti u cijelosti. Može se zaključiti da bi, nakon donošenja novog Zakona o sudskoj policiji FBiH, Sudska policija FBiH trebala biti servis i produžena ruka u radu pravosudnih institucija FBiH.

²⁸ Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova – Federalna uprava policije, Sudska policija FBiH i deset kantonalnih ministarstava unutrašnjih poslova.

2.10. Zaštita sudija i tužilaca u pravosudnim institucijama RS i Sudska policija RS

Sudska policija RS, u okviru svojih nadležnosti, obavlja poslove i zadatke za Vrhovni sud, okružne i osnovne sudove i na osnovu sudskih naredbi preduzima sljedeće mjere i radnje:

- a) osiguranje informacija,
- b) prinudno dovođenje svjedoka i vještaka,
- c) prinudno dovođenje i sprovođenje osumnjičenih, optuženih i osuđenih osoba,
- d) sprovođenje osuđenih osoba u ustanovu za izvršenje krivičnih sankcija,
- e) provođenja izvršenja sudskih odluka,
- f) osigurava sudske i tužilačke zgrade,
- g) osigurava sudije i druge radnike suda²⁹ i
- h) održava red u sudnici i drugim sudskim prostorijama za vrijeme i u toku suđenja³⁰.

Analizom navedenih odredbi može se vidjeti da je u slučaju osiguranja zgrada definirana i sudska i tužilačka zgrada, dok je u slučaju osiguranja osoba definirana samo obaveza osiguranja sudija i drugih radnika suda, iz čega se može zaključiti da Sudska policija RS nema nadležnosti u pogledu zaštite ugroženih tužilaca u pravosudnim institucijama RS. Na ovom mjestu čini se opravdanim postaviti pitanje da li Sudska policija RS može štiti ugroženog tužioca ako se to definira posebnim sporazumom o pružanju pomoći tužilaštvima u RS koji mogu zaključiti predsjednik Vrhovnog suda RS i glavni republički tužilac RS³¹. Kada su u pitanju podzakonski propisi koji uređuju ovu oblast, autori teksta se nisu bavili istima, ali znajući način ustroja i rada Sudske policije RS, i u ovom slučaju je potrebno da pravosudna zajednica pruži potrebnu pomoć i podršku kako bi se navedeno pitanje adekvatno uredilo, te ispunile personalne i materijalno-tehničke pretpostavke za izvršenje navedenih poslova u punom kapacitetu.

2.11. Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske

Za razliku od ustroja organa unutrašnjih poslova u FBiH, gdje su nadležnosti definirane kroz 11 zakona o unutrašnjim poslovima, može se konstatirati da je ustroj policije u RS jednostavniji, zato što policija RS poslove iz svoje nadležnosti izvršava na teritoriji cijele RS i djeluje u skladu

²⁹ U pravosudnim institucijama u RS je zaposleno oko 320 sudija.

³⁰ Član 13. Zakona o sudskoj policiji RS, Službeni glasnik RS, broj 98/11.

³¹ Član 15. Zakona o sudskoj policiji RS, Službeni glasnik RS, broj 98/11.

sa jednim zakonom o unutrašnjim poslovima. Kada su u pitanju nadležnosti Ministarstva unutrašnjih poslova RS (u daljnjem tekstu: MUP RS), treba napomenuti da je, pored ostalih, propisana i zaštita ličnosti i objekata koji se posebno osiguravaju³², bez dodatnih definicija koje su to ličnosti ili objekti koje će se štiti. Navedenim zakonom propisano je da će se Odlukom Vlade Republike Srpske odrediti ličnosti i objekti koji se posebno osiguravaju, a prilikom provođenja posebnih mjera sigurnosti na poslovima zaštite ličnosti i objekata koji se posebno osiguravaju, drugi republički organi uprave, organizacije i ustanove dužni su da postupe po zahtjevima ovog ministarstva³³. Dakle, iz navedenog zakonskog propisa nigdje ne proizilazi precizno definirana obaveza MUP RS u odnosu na poduzimanje mjera zaštite ugroženih sudija i tužilaca, osim ukoliko se i u ovom slučaju ne primjenjuje obaveza policijskih organa da su dužni zaštititi živote i osigurati ličnu sigurnost građana.

2.12. Zaštita sudija i tužilaca u pravosudnim institucijama Brčko Distrikta BiH i Policija Brčko Distrikta BiH

Autori ovog teksta ukazuju na potrebu uređenja ove oblasti i na području BDBiH, ali se neće posebno baviti pitanjem sigurnosti i zaštite sudija i tužilaca u pravosudnim institucijama BDBiH³⁴ zato što su kapaciteti pravosudnih institucija i policijskih agencija BDBiH adekvatni, te što zbog svog specifičnog i jednostavnijeg uređenja postoje pretpostavke za efikasnije uređenje oblasti zaštite sudija i tužilaca.

Poslovi Policije BDBiH, pored ostalih, jesu zaštita života i imovine i osiguranje određenih ličnosti i objekata u Distriktu³⁵, dok je istim zakonom propisano da će Vlada BDBiH podzakonskim aktom, na prijedlog Šefa policije BDBiH, odrediti koje su to ličnosti i objekti koji se posebno štite³⁶. Također, definirano je da o obliku zaštite odlučuje Šef policije BDBiH³⁷. Dakle, iz navedenog proizilazi da je, kada je u pitanju postupanje policije

³² Član 4. stav 1. tačka e) Zakona o unutrašnjim poslovima RS, „Službeni glasnik RS“, broj 4/12.

³³ Član 4. stav 2. Zakona o unutrašnjim poslovima RS, „Službeni glasnik RS“, broj 4/12.

³⁴ U sudovima BDBiH zaposleno je oko 27 sudija, a u tužilaštvu BDBiH oko 10 tužilaca, iz čega proizilazi da se radi o oko 37 nosilaca pravosudne funkcije.

³⁵ Član 12. stav 1. tačka a) i e) Zakona o policiji BDBiH, „Službeni glasnik BDBiH“, broj 31/09, 60/10 i 31/11.

³⁶ Član 15. stav 1. Zakona o policiji BDBiH, „Službeni glasnik BDBiH“, broj 31/09, 60/10 i 31/11.

³⁷ Član 15. stav 2. Zakona o policiji BDBiH, „Službeni glasnik BDBiH“, broj 31/09, 60/10 i 31/11.

BDBiH, ova oblast uređena po modelu FBiH i RS, tj. da iz istih ne proizilazi precizno definirana obaveza Policije BDBiH u odnosu na zaštitu ugroženih sudija i tužilaca u pravosudnim institucijama BDBiH, osim ukoliko se i u ovom slučaju ne primjenjuje obaveza policijskih organa da su dužni zaštititi živote i osigurati ličnu sigurnost građana.

2.13. Sudska policija Brčko Distrikta BiH

Sudska policija BDBiH je ustrojena u okvirima Pravosudne Komisije BDBiH te pruža pomoć Apelacionom i Osnovnom sudu BDBiH u smislu pribavljanja informacija, izvršavanja naloga suda za dovođenje učesnika u sudskom postupku prema nalogima sudova BDBiH, sprovođenja osuđenih osoba u ustanove za izvršenje sankcija izrečenih presudama suda, održavanja reda u sudnici, osiguravanja sudija i službenika suda, kao i drugih osoba unutar suda, internog osiguranja zgrade suda, te izvršavanja drugih naloga suda. Sudska policija također pruža pomoć u osiguravanju uvida u službenu dokumentaciju, uključujući i sudske i upravne spise, a naročito prilikom pribavljanja neophodnih informacija, dokumenata i spisa u slučaju pružanja otpora ili nesaradnje od bilo kojeg službenika u toku istrage. Nadalje, Sudska policija provodi naloge suda koji se odnose na pretres imovine i osoba, na privremeno oduzimanje predmeta, na osiguravanje provođenja izvršnih naloga suda, kao i drugih naloga suda, čiji je cilj preduzimanje koraka kojima se osigurava uspješno odvijanje datog sudskog postupka. Sudska policija, u cilju ekspertize ili operativne podrške, može zatražiti pomoć službi za provođenje zakona BiH ili entiteta³⁸.

Predsjednik Pravosudne komisije BDBiH, na zahtjev glavnog tužioca BDBiH i direktora Kancelarije za pravnu pomoć BDBiH, može sklopiti posebni sporazum o pružanju pomoći Sudske policije tužilaštvu i Kancelariji za pravnu pomoć BDBiH kojim bi se moglo urediti i pitanje zaštite ugroženih tužilaca³⁹. Sudska policija BDBiH je nadležna za osiguravanje sudija i službenika suda, kao i drugih osoba unutar suda, iz čega proizilazi da u pogledu zaštite sudija i tužilaca nema apsolutno nikakve ingerencije izvan zgrade suda, zbog čega je ovu oblast, sa ciljem preciznog uređenja, potrebno dodatno preispitati.

³⁸ Član 5. Zakona o sudskoj policiji BDBiH, Službeni glasnik, broj: 42/04, 19/07, 2/08, 31/11 i 48/11.

³⁹ Član 6. Zakona o sudskoj policiji BDBiH, Službeni glasnik, broj: 42/04, 19/07, 2/08, 31/11 i 48/11.

III SIGURNOST ČLANOVA UŽE PORODICE SUDIJA I TUŽILACA

Kada je u pitanju sigurnost članova uže porodice sudija i tužilaca, autori ovog teksta žele ukazati na činjenicu da se radi o podjednako važnom pitanju kao što je i pitanje lične sigurnosti sudija i tužilaca. U praksi su poznati mnogi slučajevi u kojima je, zbog uloge ili određenih aktivnosti sudije ili tužioca, meta prijetnji ili napada bio neko od članova njihove porodice. Cilj prijetnji ili napada na članove porodice je identičan cilju prijetnje ili napada neposredno na sudiju i tužioca, a on u osnovi predstavlja ugrožavanje sigurnosti nosioca pravosudne funkcije ili kroz prijetnje i zastrašivanje pokušaj uticaja na profesionalnost, nezavisnost i nepristrasnost sudije ili tužioca. Uvažavajući činjenicu što svakom čovjeku predstavlja član uže porodice, a posebno npr. maloljetno dijete, jasno je da će svaka prijetnja ili napad kojim će život članova porodice sudije ili tužioca biti doveden u opasnost, dovesti do toga da će i profesionalnost sudije ili tužioca možda postati upitna. Ovdje se može iznijeti i konstatacija da kada se prijetnjama ili napadima pokušava izvršiti pritisak na sudiju ili tužioca, jasno je da će onaj tko to namjerava uraditi koristiti sve moguće metode te prijetnju ili napad usmjeriti tamo gdje će to imati najveći efekat. Mnoge sudije ili tužiocu su nakon zaprimljene prijetnje ili napada ukazivali na važnost zaštite članova njihovih porodica, a ne njihovu neposrednu zaštitu, upravo zbog bojazni da će eventualne prijetnje ili napadi biti usmjereni prema njihovoj maloljetnoj djeci ili drugim članovima uže porodice.

Kroz prethodno provedenu analizu zakonskih i podzakonskih propisa jasno je ukazano da je pitanje sigurnosti sudija i tužilaca uređeno nejasno i neprecizno, dok se u slučaju zaštite članova uže porodice može konstatirati da nije uopće uređeno. Dakle, pitanje zaštite članova uže porodice sudija i tužilaca se kroz zakonske propise svrstava u pitanje opće sigurnosti svih građana što je u nadležnosti lokalnih policijskih organa, zbog čega je ovo pitanje potrebno urediti sveobuhvatno i zajedno sa pitanjima sigurnosti i zaštite sudija i tužilaca. Naime, provođenje mjera zaštite koje u odnosu na članove uže porodice poduzima jedna policijska agencija, a u odnosu na sudiju ili tužioca druga policijska agencija, vrlo često nema potrebne efekte. Za provođenje mjera zaštite je prije svega neophodan pravni okvir, dobra organiziranost i stalna koordinacija. Izostankom koordinacije dovo-

di se u pitanje izvršenje zadataka, a samim tim se ugrožava sigurnost odnosno životi osoba koje se štite. Kada je u pitanju sigurnost i zaštita članove uže porodice nosilaca pravosudnih institucija u FBiH, treba napomenuti da Sudska policija FBiH trenutno nema zakonski osnov za zaštitu istih, ali su, shodno odredbama Pravilnika o načinu vršenja poslova i rukovođenju u Sudskoj policiji Federacije BiH, o saznanjima vezanim za ugrožavanje sigurnosti članove uže porodice nosilaca pravosudnih funkcija, dužni obavijestiti nadležni policijski organ.

Mišljenja smo da je istovremeno sa uređenjem oblasti zaštite sudija i tužilaca, potrebno urediti i oblast zaštite članova uže porodice, i to od strane iste policijske agencije, a nikako različitih policijskih agencija kako je to trenutno slučaj⁴⁰. Uopćeno govoreći, kada je riječ o zaštiti člana uže porodice sudije ili tužioca, prilikom procjene o potrebi zaštite valja voditi računa o odnosu između sudije i tužioca i tog člana porodice, dakle, potrebu cijiniti od slučaja do slučaja⁴¹.

⁴⁰ Npr. u praksi su poznati slučajevi da mjere zaštite nosioca pravosudne funkcija pruža jedna agencija, mjere zaštite članova uže porodice druga agencija, dok su mjere zaštite imovine pružane od treće policijske agencije, a poznati su i slučajevi u kojim se mjere zaštite tokom radnog vremena nosioca pravosudne funkcije pružane od jedne policijske agencije, a izvan radnog vremena od druge policijske agencije.

⁴¹ Npr. ponekad može biti opravdana zaštita unuka sudije ili tužioca iako na prvi pogled oni ne spadaju u člana uže porodice.

IV SIGURNOST IMOVINE NOSILACA PRAVOSUDNIH FUNKCIJA

Cilj prijetnji ili napada na imovinu nosioca pravosudnih funkcija je identičan cilju prijetnje ili napada neposredno na sudiju i tužioca, a on u osnovi predstavlja ugrožavanje sigurnosti nosioca pravosudne funkcije, ili kroz prijetnje i zastrašivanje, pokušaj uticaja na profesionalnost, nezavisnost i nepristrasnost sudije ili tužioca. Upravo iz ovih razloga sigurnost imovine nosioca pravosudnih funkcija trebala bi biti sastavni dio sigurnosti pravosuđa. U ovom tekstu nije riječ o stalnoj brizi nadležnih organa za sigurnost imovine nosilaca pravosudnih funkcija, već o potrebi postojanja pravnog okvira kojim se uređuje pitanje sigurnosti i zaštite imovine nosilaca pravosudnih funkcija. Ako se uvažavaju osnovni principi zaštite ugroženih osoba, može se zaključiti da neposredna zaštita nosioca pravosudne funkcije ili nekog od članova porodice bez zaštite stana, nema smisla zato što se djelimično poduzetim mjerama teško ostvaruje konačan cilj, a to je preventivno ili represivno djelovanje na prijetnje ili napade kojima bi se ugrozio život ili bi se uticalo na profesionalnost, nezavisnost i nepristrasnost nosioca pravosudne funkcije. Kada je u pitanju sigurnost i zaštita imovine nosioca pravosudnih institucija u FBiH, treba napomenuti da Sudska policija FBiH trenutno nema zakonski osnov za zaštitu istih, ali su shodno odredbama Pravilnika o načinu vršenja poslova i rukovođenju u Sudskoj policiji Federacije BiH, o saznanjima vezanim za ugrožavanje sigurnosti imovine nosioca pravosudnih funkcija dužni obavijestiti nadležni policijski organ.

Jednako kao i kod ostalih vidova zaštite, i ovu oblast zaštite imovine nosilaca pravosudnih funkcija trebalo bi dodijeliti u nadležnost jedne policijske agencije koja je nadležna i za sigurnost sudija i tužilaca i članova uže porodice, a nikako različitim policijskim agencijama kako je to trenutno slučaj⁴².

⁴² I u ovom slučaju su poznati mnogi loši primjeri iz prakse pa sa ciljem sprečavanja eventualnih neželjenih događaja sa posljedicama po pravosudnu zajednicu ili nosioce pravosudnih funkcija, autori ovog teksta ukazuju na potrebu sistemskog rješenja ove oblasti.

V SIGURNOST ZAPOSLENIKA U PRAVOSUDNIM INSTITUCIJAMA

Zaposlenici u pravosudnim institucijama su dio pravosuđa bez kojeg pravosudni sistem i nosioci pravosudnih funkcija ne bi uopće funkcionirali, iz čega proizilazi značajna uloga zaposlenika u pravosudnim institucijama. Poznato je da veći procenat zaposlenih u pravosudnim institucijama ima direktne dodirne tačke sa predmetima odnosno dokaznim materijalima i drugom dokumentacijom koja je od značaja za vođenje odgovarajućeg postupka, pa se postavlja pitanje da li se prijetnjama ili napadom na zaposlenika pravosudne institucije može utjecati i na vođenje i ishod nekog postupka. Jasno je da uticaj na zaposlenika pravosudne institucije nema direktni uticaj na profesionalnost, nezavisnost ili nepristrasnost nosioca pravosudne funkcije, pa samim tim nema ni konačni uticaj na vladavinu prava. Međutim, poznato je da pritisak na zaposlenika pravosudne institucije može dovesti do toga da dođe do uklanjanja važnih dokaza iz spisa, odavanja povjerljivih podataka ili nekih drugih radnji koje će onemogućiti ili usložniti krivično gonjenje i procesuiranje, a time indirektno utjecati na vladavinu prava. Sigurno je da će onaj tko ima namjeru prijetnjama, zastrašivanjem ili napadima utjecati na konačni ishod nekog procesa, iste u pravilu vršiti u pravcu osoba koje donose konkretne odluke, dakle, sudije, tužioce ili indirektno članove njihovih porodica, ali nije isključeno da se u nekim slučajevima potencijalni napadači opredijele upravo za opstrukciju rada pravosudne institucije ili nosioca pravosudnih funkcija putem drugih zaposlenika pravosudnih institucija. Upravo zbog prethodno navedenog, sigurnost zaposlenika u pravosudnim institucijama treba biti sastavni dio sigurnosti pravosuđa u kojem okviru se treba adekvatno i normirati.

VI SIGURNOST I ZAŠTITA SVJEDOKA

Poznato je da su pitanja vezana za sigurnost i zaštitu svjedoka pred pravosudnim institucijama u BiH bili predmet analiza i izvještaja više domaćih i međunarodnih vladinih i nevladinih organizacija. Iz većeg broja ovih izvještaja proizilazi da su u praksi evidentirani mnogi slučajevi u kojim su, zbog namjere da svjedoče, svjedoci bili izloženi zastrašivanjima i ugrožavanju njihovog fizičkog integriteta. Neki svjedoci su izjavljivali da puno bolju zaštitu prava i integriteta od njih imaju optužene i osuđene osobe, zbog čega, kad god su u prilici, izbjegavaju svjedočenje, čime se indirektno otežava rad pravosudnih institucija, a posebno tužilaštava, na kojim je teret dokazivanja krivičnog djela. U praksi su poznati i slučajevi da su svjedoci pod prijetnjom i ugroženi svjedoci:

- dolazili samostalno u zgradu i tom prilikom se osobama na recepciji ili osiguranju javno legitimirale kao „zaštićeni svjedoci“;
- koji su se na ulazu u zgradu susretali neposredno sa optuženim ili rodbinom optuženog;
- koji su pred sudnicom čekali zajedno sa rodbinom optuženih ili svjedocima odbrane koji su u bliskoj vezi sa optuženim;
- koji su u sudnici sjedili na udaljenosti od jednog metra od optuženog;
- u kojima bi ih pri dolasku na sud ispred ulaza čekali novinari koji su ih fotografirali ili snimali, a kasnije njihove fotografije ili snimke prikazivali u medijima;
- kojima su pozivi na sud dostavljani putem redovne pošte, i to u nezapečaćenim i poluotvorenim kovertama koje bi dostavljač – zaposlenik poštanske firme u nekim manjim lokalnim zajednicama ostavljao u obližnjim ugostiteljskim objektima, trgovinama ili bi isto predavao rodbini i poznicima svjedoka.

Ovakvim i sličnim slučajevima mjere koje je sud odredio, u skladu sa odredbama Zakona o zaštiti svjedoka, gube smisao, a integritet i sigurnost svjedoka se ugrožavaju. U konačnici ovakva praksa dovede do toga da ovi svjedoci, usljed straha i činjenice da sistem nije osigurao ni minimum mogućih mjera da bi se zaštitili od zastrašivanja, prijetnji ili napada, izbjegavaju davanje iskaza ili mijenjaju iskaze bez obzira što to nekada predstavlja čak i krivično djelo. Zbog svega navedenog, krivični postupak postaje neefikasan te se gubi povjerenje građana u institucije krivičnog pravosuđa.

Treba napomenuti da su prethodno opisani slučajevi loše prakse uglavnom bili rezultat nedostatka adekvatnog pravnog okvira i nedostatka personalnih i materijalno-tehničkih resursa pravosudnih institucija potrebnih za provedbu mjera zaštite svjedoka. Da čitaoci ovog teksta ne pomisle da su autori zanemarili podršku svjedocima, želimo napomenuti da podršku svjedocima smatramo podjednako važnom kao i zaštitu svjedoka, ali s obzirom na to da se ova tema bavi pitanjima sigurnosti, u daljnjem tekstu se nećemo baviti pitanjima i eventualnim nedostacima vezanim za podršku svjedocima. U traženju odgovora na pitanje zašto bi sigurnost i zaštita svjedoka trebala biti sastavni dio sigurnosti pravosuđa, pored ostalog je potrebno imati u vidu da se kvalitetnom zaštitom svjedoka povećava spremnost svjedoka na saradnju sa organima krivičnog postupka, a sam krivični postupak dobija na svojoj efikasnosti, dok se istovremeno povećava povjerenje građana u institucije pravosuđa.

Uređenje pitanja sigurnosti i zaštite svjedoka u BiH je posebno bitno u okvirima pravosudnih institucija FBiH, RS i BDBiH, zato što je ovo pitanje poprilično uređeno u slučajevima pružanja mjera zaštite svjedocima koji se pojavljuju pred Sudom BiH. Neuređenost oblasti zaštite svjedoka pred pravosudnim institucijama entiteta i BDBiH je činjenica koja bi trebala biti zabrinjavajuća za sve koji imaju ulogu u eventualnom rješavanju ovog nedostatka, a posebno za pravosudne institucije. Naime, saradnja između tužilaštva i suda sa svjedocima, a posebno žrtvama teških krivičnih djela predstavlja osnov za svojevrstan pokazatelj efikasnosti provođenja pravde. U nekim zemljama se nemogućnost zaštite svjedoka smatra najvišim stepenom krize rada i funkcioniranja pravosudnog sistema, a samim tim i krizom u sistemu vlasti.

6.1. Zaštita svjedoka pred pravosudnim institucijama Bosne i Hercegovine

Zaštita svjedoka pred Sudom BiH i Tužilaštvom BiH je uređena Zakonom o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka⁴³, koji je nametnut odlukom Visokog predstavnika. Shodno potrebama iz prakse a u skladu sa međunarodnim standardima, navedeni zakon je pretrpio određene izmjene i dopune, za razliku od entitetskih zakona iz ove oblasti. Pored ovog zakona, kao *lex specialis*, na državnom nivou egzistira i Zakon o programu zaštite svjedoka u BiH⁴⁴, a koji ne postoji na entitetskim i nivou BDBiH. Istovremeno, postojeći zakon na državnom nivou omogućava provođenje programa zaštite svjedoka u krivičnim postupcima pred Sudom

⁴³ Službeni glasnik BiH, broj 3/03, 21/03, 61/04 i 55/05.

⁴⁴ Službeni glasnik BiH, broj 29/04.

BiH⁴⁵, pa bi se *argumentum a contrario* dalo zaključiti da se ne odnosi na postupke pred sudovima u entitetima i BDBiH.

S obzirom na to da se Odjeljenje za zaštitu svjedoka SIPA-e finansira iz budžeta BiH, postavlja se pitanje da li bi iz istog budžeta bilo moguće finansirati i program zaštite svjedoka, npr. za potrebe pravosudne institucije BDBiH. Naime, Odjeljenje za zaštitu svjedoka SIPA-e je jedino takve prirode i ovlaštenja na čitavom području BiH. U praksi, riječ je o Odjeljenju koje je mnogim svjedocima uspješno pružilo potrebne mjere zaštite, te koje uspješno provodi i programe zaštite svjedoka. Treba napomenuti da je u decembru 2013. godine usvojen novi Zakon o programu zaštite svjedoka, koji je usklađen sa preporukama Vijeća Evrope i drugim međunarodnim standardima, ali koji i dalje ne obuhvata entitetske i nivo BDBiH. Mišljenja smo da bi pitanje provedbe programa zaštite svjedoka za sve pravosudne institucije u BiH bilo potrebno urediti jednim zakonskim propisom. Sudska policija BiH, koja je nadležna za sigurnost zgrade Suda i Tuzilaštva BiH, kao i za postupanje po naredbama navedenih pravosudnih institucija, nema nikakve direktne ingerencije u pogledu provođenja mjera zaštite svjedoka, pa čak ni u trenutku kada takvi svjedoci neposredno dolaze u zgradu navedenih pravosudnih institucija.

6.2. Zaštita svjedoka pred pravosudnim institucijama Federacije BiH

Kada je u pitanju zaštita svjedoka pred pravosudnim institucijama u FBiH, treba napomenuti da postoji *lex specialis* propis koji uređuje navedenu oblast, i to Zakon o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka⁴⁶. Navedenim zakonom uređuju se mjere koje osiguravaju zaštitu svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka u krivičnim postupcima koje vode općinski sudovi, kantonalni sudovi i Vrhovni sud FBiH, ili kantonalni tužioci i federalni tužilac za krivična djela koja su u nadležnosti suda⁴⁷. Za razliku od državnog nivoa, u FBiH ne postoji neki drugi propis koji definira vanprocesne mjere zaštite svjedoka⁴⁸, osim obaveze za donošenje podzakonskog propisa. Konkretno, svaki sud je obavezan usvojiti poslov-

⁴⁵ Član 1. Zakona o programu zaštite svjedoka u BiH glasi: „Namjena ovog zakona je da osigura efikasnu zaštitu svjedoka u toku i nakon krivičnog postupka kako bi se svjedoku omogućilo slobodno i otvoreno svjedočenje u krivičnom postupku pred Sudom BiH.“

⁴⁶ Službene novine Federacije BiH, broj 36/03.

⁴⁷ Član 1. Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka.

⁴⁸ Npr. fizičko-tehnička zaštita svjedoka ili članova porodice, izmještanje svjedoka, osiguranje dolaska svjedoka na sud, psiho-socijalna podrška svjedoku i sl.

nik o radu koji osigurava odgovarajuće korištenje mjera zaštite svjedoka predviđenih ovim zakonom i koji garantira da će se svjedocima dati drugi adekvatni vidovi zaštite ili zbrinjavanja, kao što je to predviđeno odgovarajućim zakonima FBiH i BiH⁴⁹. Ovdje se može postaviti pitanje kolizije zakonskih propisa s obzirom na to da provedbene propise o radu Sudske policije FBiH može donositi isključivo predsjednik Vrhovnog suda FBiH.

6.3. Uloga Sudske policije FBiH

Sa ciljem prevazilaženja problema i nedostataka u provedbi mjera zaštite svjedoka pred pravosudnim institucijama u FBiH, predsjednik Vrhovnog suda FBiH je donio Pravilnik o načinu vršenja poslova sudske policije pri provedbi mjera zaštite svjedoka pred pravosudnim institucijama u FBiH⁵⁰ (u daljnjem tekstu: Pravilnik). Dakle, navedenim Pravilnikom su stvorene pretpostavke da se u toku trajanja krivičnog postupka nesmetano primjenjuje Zakon o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka s obzirom na to da je istim definirano da će vanprocesne mjere zaštite svjedoka pred svim sudovima i tužilaštvima u FBiH provoditi Sudska policija FBiH, odnosno Interventno-operativna jedinica Sudske policije FBiH⁵¹ kao jedinica specijalizirana za izvršenje najsloženijih – visokorizičnih poslova iz djelokruga rada sudske policije i provedbu mjera zaštite svjedoka za pravosudne institucije u FBiH. Pravni osnov za donošenje Pravilnika je, pored odredbe Ustava FBiH iz koje proizilazi da će sudska policija pomoći u osiguranju prisustva svjedoka⁵², proistekao i iz odredbi Zakona o sudskoj policiji, iz kojih, pored ostalog, proizilazi da Sudska policija FBiH izvršava i druge naloge kojim se osigurava uspješnost vođenja odgovarajućeg postupka, te da poslove iz svoje nadležnosti utvrđene ovim zakonom, vrši na način propisan ovim zakonom, zakonima o pravilima postupka i pravilima koja donosi predsjednik Vrhovnog suda FBiH⁵³.

6.4. Moguće mjere zaštite svjedoka u Federaciji BiH

Pravilnik definira nadležnost, saradnju i koordinaciju, način dostavljanja pismena i postupanje sa dokumentacijom, povjerljivost, način vršenja poslova zaštite svjedoka, izvještavanje i informiranje, obuku i druga pitanja od značaja za rad Sudske policije FBiH na poslovima primjene

⁴⁹ Član 26. Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka.

⁵⁰ Broj Su-sp-59-1/12, od 01. 6. 2012. godine.

⁵¹ Član 5. Pravilnika o načinu vršenja poslova sudske policije pri provedbi mjera zaštite svjedoka pred pravosudnim institucijama u FBiH.

⁵² Član IV C. 8 Ustava FBiH.

⁵³ Član 2., član 4. stav 1. i član 7. Zakona o sudskoj policiji.

mjera zaštite svjedoka pred pravosudnim institucijama u FBiH propisanih odredbama Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka. Konkretno, Interventno-operativna jedinica Sudske policije FBiH, u skladu sa pismenim naredbama suda ili tužilaštva, može provoditi sljedeće mjere:

- a. fizička zaštita svjedoka prilikom dolaska do pravosudne institucije, tokom boravka u zgradi pravosudne institucije, tokom svjedočenja i pri povratku na određenu sigurnu lokaciju;
- b. dostavljanje poziva i drugih pismena svjedocima koji se u krivičnom postupku tretiraju u skladu sa odredbama Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka;
- c. provođenje sigurnosnih procjena i davanje preporuka nosiocima pravosudnih funkcija za poduzimanje konkretnih mjera fizičke i tehničke zaštite svjedoka;
- d. poduzimanje drugih mjera određenih naredbom nosioca pravosudne funkcije, a kojim se svjedoku pružaju adekvatne mjere sigurnosti ili se štiti privatnost svjedoka⁵⁴.

Pored prethodno navedenih mogućnosti pružanja mjera zaštite svjedoka, želimo ukazati i na mogućnost koja je pravosudnim institucijama u FBiH data odredbom člana 25. Pravilnika, a kojom je definirano premještanje svjedoka, i to na sljedeći način:

1. Ukoliko se mjerama iz člana 4. Pravilnika nije postigla svrha zaštite svjedoka, a svjedok i njegova porodica se suočavaju s ozbiljnom prijetnjom opasnom po život, zdravlje ili slobodu zbog svoje namjere da svjedoči, postupajući nosilac pravosudne funkcije u toku trajanja krivičnog postupka i uz pristanak svjedoka, organizacionoj jedinici iz člana 5. Pravilnika može narediti privremeno preseljenje svjedoka i njegove porodice iz mjesta prebivališta na drugu lokaciju unutar Federacije Bosne i Hercegovine.
2. Drugu lokaciju iz stava 1. ovog člana na zahtjev nosioca pravosudne funkcije određuje organizaciona jedinica Sudske policije iz člana 5. Pravilnika.
3. U slučaju iz stava 1. ovog člana, postupajući nosilac pravosudne funkcije, rukovodilac organizacione jedinice iz člana 5. Pravilnika i svjedok potpisuju sporazum kojim će se svjedok obavezati na poštivanje sigurnosnih mjera i pravila koja se primjenjuju sa ciljem zaštite svjedoka.
4. Sigurnosne mjere i pravila u sporazumu iz stava 3. ovog člana predlaže rukovodilac organizacione jedinice iz člana 5. Pravilnika.

⁵⁴ Član 4. Pravilnika o načinu vršenja poslova sudske policije pri provedbi mjera zaštite svjedoka pred pravosudnim institucijama u FBiH

5. Sporazum iz stava 3. ovog člana parafiraju i odobravaju nadležni predsjednik suda/glavni tužilac i glavni zapovjednik Sudske policije Federacije BiH.
6. Sredstva potrebna za provedbu mjere iz stava 1. ovog člana osigurava pravosudna institucija koja je izdala naredbu, a ista mogu obuhvatati ekonomsku, pravnu, medicinsku, psihološku i socijalnu pomoć potrebnu premještenom svjedoku ili članu porodice.
7. Pomoć iz stava 6. ovog člana ne može biti veća od iznosa koji je neophodan za pokrivanje životnih troškova premještenog svjedoka i člana porodice.

Ovdje želimo napomenuti da je ovo samo djelimično uređenje ove oblasti u FBiH, zato što obuhvata samo zaštitu svjedoku u toku trajanja krivičnog postupka, a ne kako bi to trebalo biti prije, u toku i nakon krivičnog postupka, te iz razloga nepostojanja jasno definiranog pravnog okvira za provođenje programa zaštite svjedoka pred pravosudnim institucijama u FBiH.

6.5. Prednacrt novog Zakona o sudskoj policiji FBiH

Pravac utvrđivanja preciznih nadležnosti Sudske policije FBiH da u budućnosti provodi tzv. vanprocesne mjere zaštite svjedoka po naredbama pravosudnih institucija u FBiH proizilazi i iz ranije spomenutog prednacrtu Zakona o sudskoj policiji FBiH⁵⁵. Opredjeljenje da, s obzirom na trenutnu neuređenost ove oblasti, nadležnost zaštite svjedoka pripadne Sudskoj policiji FBiH, a ne nekoj drugoj policijskoj agenciji, proizilazi i iz nekih općih principa, kao što je činjenica „da je zaštita svjedoka pokazatelj efikasnosti provođenja pravde“, „da se adekvatnom zaštitom svjedoka povećava spremnost svjedoka na svjedočenje“, „da se adekvatnom zaštitom svjedoka povećava povjerenje građana u institucije pravosuđa“, a posebno činjenice da je Sudska policija FBiH ustrojena u okvirima sudske vlasti.

Dakle, Sudska policija FBiH je, shodno nadležnostima, policijska agencija, čiji zadatak je, provođenjem naredbi pravosudnih institucija, osigurati nesmetan rad istih, te stvoriti potreban sigurnosni ambijent u radu pravosudnih institucija u FBiH. Međutim, zaštitu svjedoka, zbog svoje specifičnosti, složenosti i povjerljivosti te kažnjivosti eventualnog odavanja podataka vezanih za zaštitu svjedoka, neophodno je provoditi isključivo u okvirima posebno ustrojene i specijalizirane organizacione jedinice.

⁵⁵ Član 15, tačka i, i član 32. Prednacrtu novog Zakona o sudskoj policiji FBiH

6.6. Zaštita svjedoka pred pravosudnim institucijama RS

Procesni dio zaštite svjedoka pred pravosudnim institucijama u RS se zasniva na načelima koji se primjenjuju u FBiH i isti je uređen *lex specialis* Zakonom o zaštiti svjedoka u krivičnom postupku⁵⁶. Kada su u pitanju vanprocesne mjere zaštite svjedoka, treba napomenuti da ova oblast nije precizno uređena niti u okvirima MUP-a RS, ali ni okvirima Sudske policije RS. Konkretno, Zakon o sudskoj policiji RS iz 2011. godine, za razliku od prednacrtanog Zakona o sudskoj policiji FBiH, uopće ne definira poslove vezane za zaštitu svjedoka. Imajući u vidu navedeno, na nadležnim organima je da, sa ciljem uređenja oblasti zaštite svjedoka pred pravosudnim institucijama u RS, odrede pravce djelovanja, odnosno eventualno uspostave posebnu jedinicu koja bi se bavila provedbom vanprocesnih mjera zaštite svjedoka pred pravosudnim institucijama u RS. Mogući koncepti eventualne uspostave ovakvog tipa jedinice je da se ona uspostavi u okvirima MUP-a RS ili Sudske policije RS.

6.7. Zaštita svjedoka pred pravosudnim institucijama BDBiH

Procesni dio zaštite svjedoka pred pravosudnim institucijama u BDBiH zasniva se na načelima koji se primjenjuju u FBiH i RS i uređen je *lex specialis* Zakonom o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka⁵⁷. Kada je u pitanju poduzimanje vanprocesnih mjera zaštite svjedoka, iste (kao i na teritoriji RS) nisu precizno uređene kako posebnim zakonskim, tako ni podzakonskim propisom. Iz navedenih razloga i u okvirima ovog dijela pravosudnog sistema BiH predstoji poduzimanje aktivnosti na preciznom uređenju oblasti mjera zaštite svjedoka.

6.8. Poređenje sa drugim sistemima

U specijalnom izvještaju INSTITUTE FOR WAR&PEACE REPORTING (IWPR)⁵⁸, pored ostalog su iznesene i primjedbe na organizaciju zaštite svjedoka u Srbiji. Konkretno, Jedinica za zaštitu svjedoka je ustrojena u sastavu Ministarstva unutrašnjih poslova Srbije, pa se zbog iznesenih problema u provedbi mjera zaštite svjedoka ukazuje na potrebu prebacivanja odnosno ustroja navedenog odjeljenja u okvirima Ministarstva pravde. Treba napomenuti i da, u drugim zemljama Balkana (Hrvatska, Crna Gora i dr.), posebno ustrojena Odjeljenja ili Jedinice za zaštitu svjedoka egzi-

⁵⁶ Službeni glasnik RS, broj 48/03.

⁵⁷ Službeni glasnik BDBiH, broj 10/03, 8/07 i 19/07.

⁵⁸ Irwin, R; i Šarić, V: Slaba zaštita svjedoka na suđenjima na Balkanu, 22.11.2012. godine.

stiraju u okvirima ministarstava unutrašnjih poslova, što je, realno, teško porediti i eventualno primijeniti u BiH, prije svega zbog složenog uređenja BiH i podjele nadležnosti po nivoima.

Analizirajući uređenje ove oblasti u okvirima Sjedinjenih Američkih Država (u daljnjem tekstu: SAD), može se zaključiti da su glavni principi bili da se sigurnost i zaštita svjedoka uredi u okvirima sigurnosti pravosuđa. Tako nadležnost zaštite svjedoka u SAD pripada Maršalskoj službi SAD - U. S. Marshal, koja je nadležna i za sigurnost i zaštitu zgrada pravosudnih institucija, sigurnost i zaštitu sudija i tužilaca, članova njihovih porodica i imovine, provođenje naloga suda, oduzimanje imovine po nalogu suda i dr., iz čega proizilazi da su nadležnosti Maršalske službe SAD slične uređenju, odnosno nadležnostima Sudske policije FBiH. U prilog tezi da se zaštita svjedoka treba urediti u okvirima pravosuđa ide i činjenica da službenici koji provode mjere zaštite sa svjedokom ne smiju razgovarati o predmetu, voditi dodatne istrage ili ga nagovarati na svjedočenje, s obzirom na to da, za razliku od drugih policijskih agencija, npr. Sudska policija nema nadležnosti za vođenje istraga pa samim tim nema ni interes da se eventualno ranije propuštene istražne radnje dopune i slično.

6.9. Uloga Visokog sudskog i tužilačkog vijeća BiH

Da je zaštita svjedoka sastavni dio i od posebnog značaja za profesionalan rad pravosuđa u BiH, proizilazi iz nastojanja VSTV BiH da se ova oblast uredi sveobuhvatno i precizno na svim nivoima u BiH. Konkretno aktivnosti VSTV-a BiH, poznate autorima ovog teksta, pored ostalog, ogledaju se u sljedećem:

- donošenje Odluke o usvajanju i obaveznoj primjeni Standarda u provođenju mjera zaštite svjedoka pred sudovima u BiH, broj: 02-02-3128-1/2010, od 17. 09. 2010. godine;
- usvajanju Smjernica standarda i mjera sigurnosti pravosudnih institucija i nosilaca pravosudnih funkcija u BiH, koje u jednom dijelu definiraju tehnička pitanja zgrada pravosudnih institucija i prostorija za svjedoke, te daju preporuke za legislativno uređenje;
- izradi Edukativnog modula – Procesne mjere zaštite svjedoka iz marta 2012. godine.

Mišljenja smo da su sve ili većina ovih aktivnosti poduzete sa ciljem provedbe Državne strategije za rad na predmetima ratnih zločina, odnosno sa ciljem provođenja procesnih mjera zaštite svjedoka prilikom suđenja u predmetima ratnih zločina pred kantonalnim i okružnim sudovima, te sudom BDBiH. Međutim, istovremeno je zanemarena oblast paralelnog uređenja provođenja i vanprocesnih mjera zaštite svjedoka.

VII PROVEDENA ISTRAŽIVANJA I OBJAVLJENI MATERIJALI

7.1. Anketa o sigurnosti sudija i tužilaca u BiH (razlog i cilj anketiranja)

Kako smo i ranije ukazali na aktivnosti i nastojanja VSTV BiH da se oblast sigurnosti pravosuđa uredi adekvatno, treba napomenuti da je isto na prijedlog Radne grupe za implementaciju Smjernica standarda i mjera sigurnosti pravosudnih institucija i nosilaca pravosudnih funkcija u Bosni i Hercegovini (u daljnjem tekstu: Radna grupa) sa ciljem utvrđivanja stanja sigurnosti prijetnji ili napada na nosioce pravosudnih funkcija provelo anketu o prijetnjama i napadima na nosioce pravosudnih funkcija. Osnovni razlog anketiranja je činjenica da niti jedan organ u BiH ne raspolaže objedinjenim podacima vezanim za vrstu i broj prijetnji ili napada na sudije i tužioce u BiH, a ti podaci su neophodni za sagledavanje sveukupnog stanja i provedbu Smjernica standarda i mjera sigurnosti pravosudnih institucija i nosilaca pravosudnih funkcija u BiH. Cilj ovog anketiranja je bio prikupljanje i analiza podataka vezanih za napade i prijetnje sudijama i tužiocima u BiH, kao i postupanje nadležnih policijskih organa nakon zaprimljene prijave prijetnje ili napada. Sa ciljem prikupljanja što većeg broja relevantnih podataka, odlučeno je da anketa bude anonimna.

Ova anketa će zasigurno u narednom periodu biti od velikog značaja i koristi i za VSTV BiH koje, pored ostalog, za zadatak ima i stvaranje profesionalnog, nezavisnog i nepristrasnog pravosuđa. Navedeno nije moguće ostvariti ukoliko istovremeno nisu stvoreni preduvjeti da pravosudne institucije i nosioci pravosudnih funkcija budu sigurni od napada i prijetnji. Isto vrijedi i za pravosudne institucije, te institucije sudskih policija i drugih policijskih organa koji se bave poslovima vezanim za sigurnost i zaštitu sudija i tužilaca. Bitno je napomenuti da je ovakav vid anketiranja zasigurno prvi put proveden u BiH, ali i u regiji. Na tragu ove ankete, Sudska policija FBiH je, počev od 01. 01. 2014. godine, uvela jedinstvenu evidenciju o prijavljenim prijetnjama i napadima na nosioce pravosudnih funkcija u FBiH, te mjerama poduzetim u svakom konkretnom slučaju. Bitno je napomenuti da evidentirani podaci o nosiocima pravosudnih funkcija čija je sigurnost ugrožena i poduzetim mjerama predstavljaju povjerljive podatke.

7.2. Forma anketnog upitnika i način anketiranja

Anketni upitnik se sastojao od ukupno 22 pitanja koja se mogu okvalificirati kao:

- demografska pitanja;
- pitanja vezana za samoprocjenu upućenih prijetnji nosiocima pravosudnih funkcija zbog posla koji obavljaju;
- pitanja vezana za samoprocjenu pokušaja i izvršenih napada na nosioce pravosudnih funkcija;
- pitanja vezana za samoprocjenu o tipu, načinu i prijavi pokušaja i izvršenih napada i prijetnji na nosioce pravosudnih funkcija.

Ovdje treba najprije napomenuti da anketiranje nije vršeno neposredno, odnosno na način ispitivač – anketirana osoba, već je predmetni anketni list aktom VSTV BiH dostavljen svim sudovima i tužilaštvima u BiH sa zahtjevom predsjednicima sudova i glavnim tužiocima da anketni list dostave svim sudijama i tužiocima na popunjavanje, te da se popunjeni anketni listovi u roku od 15 dana vrate VSTV BiH.

7.3. Uzorak, obrada i rezultati ankete

Imajući u vidu način provođenja ankete, period i obim anketiranja, a posebno preopterećenost pravosudnih institucija i nosilaca pravosudnih funkcija svojim redovnim obavezama i aktivnostima, treba napomenuti da je odziv na anketu bio zadovoljavajući, te je i od strane obrađivača anketnih pitanja ocijenjen kao referentan. Tako je nakon prikupljanja svih anketnih listova utvrđeno da je od ukupno evidentiranih oko 1525 nosilaca pravosudnih funkcija, anketni list popunjen od strane 870 nosilaca pravosudnih funkcija. Osnovni cilj Radne grupe je bio da se, s obzirom na količinu i značaj podataka koji su bili predmet anketiranja, obrada ankete izvrši na stručan i profesionalan način, zbog čega je kao partner za obradu anketnih podataka određen Institut za društvena istraživanja Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Sarajevu.

Prije kratkog osvrta na rezultate ankete želimo ponovo napomenuti da su podaci iz ove ankete jedini zvanični podaci iz kojih proizilaze činjenice o učestalosti prijetnji ili napada na nosioce pravosudnih funkcija i načinu prevencije zaprimljenih prijetnji ili napada. Treba napomenuti da je obrađivač ankete zaključio da se radi o istraživanju koje ima visok stepen reprezentativnosti. Autori ovog teksta neće raditi sveobuhvatnu analizu obrađenih podataka, ali sa ciljem potpunog informiranja čitalaca ovog teksta žele ukazati na sljedeće podatke koji proizilaze iz ankete, i to:

- da je 24% anketiranih sudija ili tužilaca zbog posla koji obavljaju imalo određeni vid prijetnje ili napada;

- da je 60% sudija ili tužilaca zaprimljenu prijetnju prijavilo određenoj policijskoj agenciji ili sudskoj policiji, dok 40% sudija ili tužilaca zaprimljenu prijetnju nije prijavilo nikome;
- da je veliki broj prijetnji smatran neozbiljnim, a kasnije je rezultirao napadom, tako da je 13% sudija ili tužilaca bilo napadnuto zbog funkcije ili posla koji obavljaju;
- da je 75% sudija ili tužilaca napad prijavilo određenoj policijskoj agenciji ili sudskoj policiji, dok 25% sudija ili tužilaca napad nije prijavilo nikome.

Osim navedenih pokazatelja, autori ovog teksta su nastojali utvrditi i razloge zabrinjavajuće velikog broja neprijavljenih prijetnji i napada, pa je utvrđeno da se među odgovorima na pitanje: „Zašto niste prijavili prijetnju“, pored ostalih nalaze i odgovori: „Ionako nema nikakve zaštite za sudije i tužioce“, „Zato što prijetnju nisam shvatao ozbiljno“, „Zbog straha za ličnu sigurnost i sigurnost članova porodice“, „Kome da prijavim“, „Mislim da bi to dodatno pogoršalo situaciju“ itd. Iz ovako koncipiranih odgovora, pored ostalog, može se zaključiti da ne postoji sistemski uređeno pitanje prijave prijetnji ili napada, a samim tim ni procedure postupanja po zaprimljenim prijavama prijetnji ili napada, kao i da sudije i tužiocima nisu dovoljno educirani u vezi sa pitanjem lične sigurnosti, s obzirom na to da bi svaku prijetnju ili napad morali shvatiti krajnje ozbiljno i iste odmah prijaviti agenciji nadležnoj za sigurnost i zaštitu sudija ili tužilaca. Među opisanim prijetnjama ili napadima su evidentna i ugrožavanja života i sigurnosti osoba eksplozivnim napravama, vatrenim oružjem, hladnim oružjem, oštećenjima stvari, dostavljanjem prijetećih pisama, verbalnim prijetnjama i slično, zbog čega je potrebno znati da nijedna prijetnja nije slučajna i da se sa ciljem sprečavanja eventualnih napada ili drugih neželjenih događaja sa većim posljedicama, svaka prijetnja ili napad trebaju blagovremeno prijaviti. Pored zabrinjavajuće činjenice da veliki procenat prijetnji ili napada na sudije ili tužioce nije prijavljen nadležnim policijskim organima, možda još veći zabrinjavajući podatak trebala bi predstavljati činjenica da po prijavljenoj prijetnji ili napadu nisu poduzete nikakve mjere, a da je u velikom procentu pokrenuta istraga koja u gotovo 50% slučajeva nije imala rezultate otkrivanja i procesuiranja počinitelja.

U prethodnom dijelu izlaganja, autori ovog teksta su ukazali na činjenicu da svim mjerama eventualne zaštite, kao i odluci da se ne radi o ozbiljnoj prijetnji, treba prethoditi provođenje procjene ozbiljnosti prijetnje, odnosno tzv. sigurnosne procjene. Imajući u vidu činjenicu da je više od 80% sudija ili tužilaca u anketnom obrascu navelo da nije urađena sigurnosna procjena ili da nisu upoznati da je ista urađena, postavlja se pitanje koliko institucije kojima se prijetnje prijavljuju ozbiljno shvataju

prijave i kako po istima reaguju. Nakon ovakvih pokazatelja neophodno se vratiti na neke od konstatacija iznesenih u prethodnom dijelu teksta, a iz kojih, pored ostalog, proizilaze činjenice koje se ogledaju u tome da niti na jednom nivou vlasti u BiH ne postoji policijska agencija koja ima potrebne resurse i dovoljno se bavi pitanjima sigurnosti i zaštite nosilaca pravosudnih funkcija, članova njihovih porodica i imovine. Upravo iz ovih razloga ne postoje ni precizni podaci o broju zaprimljenih prijetnji, broju napada, provedenim istragama, rezultatima istrage ili drugog odgovarajućeg postupka kao ni konkretnim mjerama koje su poduzimane. Također, potrebno je konstatirati da nosioci pravosudnih funkcija nisu u dovoljnoj mjeri upoznati sa postupkom i procedurama koje trebaju poduzeti nakon prijetnje ili napada. Pored toga, nepoznanica su pravila prijavljivanja prijetnje, kao i nadležnosti ili obaveze drugih organa nakon zaprimljene prijetnje (npr. provođenje sigurnosne procjene, određivanje mjera zaštite, obaveza pridržavanja osnovnih načela za osobe koje su pod zaštitom i sl.).

7.4. Edukativni video „Sigurnost počinje od vas“

Edukativni video o sigurnosti pravosuđa u BiH je 25-ominutni film koji je rezultat rada Radne grupe, odnosno nastojanja VSTV BiH da se oblast sigurnosti pravosuđa uredi adekvatno, te da se sudijama i tužiocima ukaže na neke događaje koji su rezultirali napadima na sudije i tužioce sa određenim posljedicama. Upravo radi cilja da se videom probudi svijest sudija i tužilaca u vezi sa pitanjem lične sigurnosti, kao i sigurnosti članova njihove porodice i njihove imovine, sa posebnim akcentom na stalno poduzimanje vlastitih preventivnih mjera zaštite i obavezu prijavljivanja eventualne prijetnje ili napada, odabran je zvanični naziv edukativnog videa „Sigurnost počinje od vas“.

Učesnici navedenog videomaterijala su aktuelne sudije i tužioci koji su bili predmet prijetnji ili napada, a koji govore o ličnim iskustvima i proživljavanjima prijetnji ili napada. Svoj doprinos dali su i službenici sudske policije u konkretnim savjetima u pogledu sigurnosti nosilaca pravosudnih funkcija, te iz perspektive službenika koji su provodili mjere zaštite govoreći o nekim konkretnim slučajevima koji su se dešavali za vrijeme trajanja zaštite. Cilj edukativnog videa je da se prikazuje na obukama, savjetovanjima i konferencijama koje se organiziraju za sudije i tužioce, a uz prethodno odobrenje VSTV BiH, koje je jedino ovlašteno da odobri eventualno emitiranje i kopiranje predmetnog videomaterijala. Autori ovog teksta žele napomenuti da je značajan doprinos i u realizaciji projekta snimanja ovog edukativnog videa, pored VSTV BiH, imao ICITAP Program za BiH, koji je finansirao snimanje i montažu istog.

7.5. Priručnik o sigurnosti u pravosuđu „Sigurnost počinje od vas“

Priručnik o sigurnosti u pravosuđu je, kao i edukativni video, rezultat rada Radne grupe, odnosno nastojanja VSTV BiH da se oblast sigurnosti pravosuđa uredi adekvatno, te da se sudijama i tužiocima ukaže na potrebu poduzimanja preventivnih mjera i način ponašanja u određenim konkretnim situacijama koje mogu dovesti do ugrožavanja sigurnosti. Priručnik za cilj ima da sudijama i tužiocima, ali i članovima njihovih porodica, savjetima vezanim za sigurnost, pomogne u prevazilaženju eventualnih prijetnji ili napada. Također, cilj priručnika je da pravosudnim institucijama, institucijama sudske policije ili drugim nadležnim policijskim agencijama bude od koristi u stvaranju sigurnog okruženja, odnosno sigurnosnog ambijenta u radu pravosudnih institucija i nosilaca pravosudnih funkcija u BiH.

Priručnik obrađuje tri oblasti, i to oblast:

- lične sigurnosti,
- sigurnosti na radnom mjestu i
- zaštite stana/kuće.

I kod realizacije ovog projekta neophodno je ukazati na nesebičnu podršku i pomoć ICITAP Programa za BiH, koja se, pored ostalog, ogledala u stručnoj pomoći pri izradi priručnika, te finansiranju štampanja priručnika.

VIII STUDIJA SLUČAJA PRIJETNJE I NAPADA NA SUTKINJU OPĆINSKOG SUDA

„Ići sudiji znači ići pravdi”
Aristotel

Stavljanje znaka jednakosti između sudije i pravde podrazumijeva da sudija ima prirodene i/ili stečene kvalitete neophodno potrebne za obavljanje sudačke dužnosti. Među najvažnijima⁵⁹ su neovisnost i nepristranost, a slijede ih stručnost, odgovornost prema poslu, integritet i dolično ponašanje. Prednje kvalitete uokvirene su kao etička načela proklamirana Kodeksom sudačke etike⁶⁰ (u daljnjem tekstu: Kodeks). Tako, prema Kodeksu neovisnost pravosuđa predstavlja preduvjet za vladavinu prava⁶¹. Člankom 2.02. II. Univerzalne deklaracije o neovisnosti pravosuđa⁶² propisano je da sudije kao pojedinci trebaju biti slobodni i njihova je dužnost da donose *nepristrane odluke* na temelju vlastite ocjene činjenica i vlastitog shvatanja zakona, bez ograničenja, utjecaja, poticanja, pritiska, *prijetnji* i miješanja, bilo izravnih i neizravnih, s bilo koje strane ili iz bilo kojeg razloga.

Postoje mnogi aspekti neovisnosti i nepristranosti, ali ćemo za potrebe ovog teksta obratiti pažnju na garancije za zaštitu sudija od vanjskih pritiska (osobito prijetnji ili napada), koji aspekt se jednako pojavljuje i kod načela neovisnosti i načela nepristrasnosti suca. Prilikom obnašanja sudačke funkcije (shodno etičkim sudačkim načelima), za očekivati je da će se sudac susretati sa raznim oblicima prijetnji ili napada, najčešće od optuženih osoba. Međutim, mišljenja smo da sudija, uprkos prijetnjama ili napadima, mora nastaviti obavljati svoj posao u skladu sa najvišim etičkim i profesionalnim standardima. Lične, fizičke i psihičke karakteristike svakog pojedinog sudije, u najvećem broju slučajeva određuju pristup u rješavanju postavljene dileme: „Prijetite mi, napadnut/a sam, da li i kome da se

⁵⁹ Odbor za ljudska prava u više svojih odluka je proklamirao shvatanje kako je pravo na nezavisian i nepristrasan sud apsolutno pravo koje ne trpi iznimke. Vidjeti npr. slučaj Gonzales del Rio vs. Peru.

⁶⁰ Objavljen od strane VSTV BiH 2005. godine.

⁶¹ Kodeks sudačke etike, str. 1.

⁶² Tzv. Montrealska deklaracija prihvaćena je na plenarnoj sjednici Prve svjetske konferencije o nezavisnosti pravosuđa (održana u Montrealu 10. 6. 1983. godine).

obratim?“ Uopćeno govoreći, svako od nas ima različite kriterije i shvatanja o poimanju ugroženosti vlastite sigurnosti, odnosno shvatanju prijetnje ili napada. Poznati indijski filozof Tagore je dao svoj sud o onima koji su sposobni provoditi pravdu rekavši: „Samo slabi se ne usuđuju biti pravedni.“ To nas dovodi u direktnu vezu sa slabostima svakog sudije kao čovjeka, jer se može očekivati da će prijetnje ili napadi, u pravilu, biti usmjereni na slabe tačke pojedinog sudije. Međutim, u ovom tekstu naglasak je na uopćenom ugrožavanju sigurnosti sudija koje postupaju u krivičnim predmetima u kojima sude i mjerama zaštite koje im stoje na raspolaganju. Dakle, u zavisnosti od našeg karaktera, neki od nas će na to samo odmahnuti rukom, neki će se prepasti i povući, ali smo čvrstog uvjerenja da će najveći broj sudija nastaviti sa postupanjem u predmetu. Međutim, u toj posljednjoj varijanti sudija na svojoj strani treba nekoga ko će njemu, njegovoj porodici i njegovoj imovini jamčiti sigurnost i pružiti zaštitu. Tokom 2010. godine koautorica ovog teksta se svrstala među većinu svojih kolega kada se susrela najprije sa manje ozbiljnim prijetnjama nakon čega je uslijedio direktni napad na ličnu imovinu te konačno i prijetnja ubistvom. Upravo iz navedenog iskustva će uslijediti kratki prikaz njenog viđenja o stanju sigurnosti nosilaca pravosudnih funkcija.

Sudija kojem se prijeti ili kojeg se napada na bilo koji od načina, pred sobom ima veliki izazov na kojeg mora odgovoriti ako želi ostati garant vladavine prava. Suština izazova sastoji se u prihvatanju činjenice da mora nastaviti sa postupanjem u konkretnom predmetu primjenjujući sve etičke principe na najvišem nivou dok je u isto vrijeme svjestan činjenice da ga to može koštati života. Na svu sreću Bosna i Hercegovina do sada nije imala tako tragičnih epiloga prijetnji ili napada na nosioce pravosudnih funkcija, ali ih je bilo u susjednim državama. 23. maj 1992. godine bio je dan koji je podigao Italiju na noge te istovremeno obistinio slutnje tadašnjeg glavnog istražnog sudije za borbu protiv mafije u Palermu, Giovannia Falconea, koji je rekao: „Znam da ću mafiju pobijediti, jer će ona pogriješiti i ubiti mene, tada će se dići narod na noge, a to je moj cilj.“ Na ovom mjestu čini se prikladnim postaviti pitanje šta je potrebno da se dogodi da bi se čitava BiH digla na noge kako bi sistemski zaštitila sudije i tužioce koji garantiraju vladavinu prava, bez koje nema demokratske i pravne države. Dosadašnje iskustvo je pokazalo da o napadima i prijetnjama sudijama i tužiocima najčešće saznamo iz medija sa prikazanim senzacionalističkim naslovima i fotografijama. Nakon toga, u nekim slučajevima slijedi priopćenje profesionalne zajednice u kojem se najoštrije osude takvi napadi, izrazi podrška tom sudiji ili tužiocu, kao i zabrinutost za stanje sigurnosti nosilaca pravosudnih funkcija. Što se tiče šire javnosti, takvi događaji budu tema kulloarskih priča o potencijalnim počinocima i motivima, a razne policijske

agencije takve probleme rješavaju od slučaja do slučaja. Međutim, nikada do sada prijetnja ili napad na sudiju ili tužioca u BiH nisu bili povod za sistemsko rješenje problema sigurnosti nosilaca pravosudnih funkcija koji problem u biti predstavlja nasilje nad sudijama i tužiocima. Dobar dio odgovornosti za to snosi sama pravosudna zajednica koja mora biti prva koja će ukazati i insistirati na potrebi sistemskog rješenja za sudije i tužioce na planu sigurnosti i zaštite čime su se autori u ovom tekstu opširno bavili te dali konkretne prijedloge *de lege ferenda*.

Međutim, važno je pobrinuti se da pružena zaštita sudijama i tužiocima u javnosti ne bude shvaćena kao privilegija pojedinog sudije ili tužioca, nego se jasno mora dati do znanja da je jedini cilj zaštite nosilaca pravosudnih funkcija omogućiti optimalno funkcioniranje pravosuđa, zaštititi neovisnost pravosuđa s obzirom na to da je upravo sudija taj koji garantira prethodno navedeno zakonitim i profesionalnim obavljanjem svoje funkcije. S tim u vezi, za sudiju je život pod policijskom zaštitom mnogo više od mjera osiguranja. To je način života 24 sata dnevno i sve tako dok zaštita traje. Nestaje i ono malo privatnosti koju sudija ima zbog prirode posla kojeg obavlja. „Obojeno“ policijsko vozilo je pred zgradom gotovo 24 sata dnevno, ako imate malu djecu morate im na prihvatljiv način objasniti zašto policajac stoji ispred zgrade, samo prisustvo policije kod većine građana (pa i kod susjeda štićene osobe) izaziva nelagodu, imate stalan osjećaj da vas neko prati, što je i istina jer vas prati policija, što zajedno sa mnoštvom drugih osjećaja može biti veoma frustrirajuće. Naime, obavljanje sudačkog posla samo po sebi je dovoljno teško pa kada se tome doda policijska zaštita, zaista je potrebno mnogo napora i razumijevanja prvenstveno porodice i drugih osoba do kojih vam je stalo, kako biste mogli nastaviti raditi svoj posao u skladu sa zakonom i svojom savješću. Najobičniji odlazak na kafu s društvom ili u park s djetetom, postaje predmet sigurnosne procjene, a da ne govorimo o odlasku na godišnji odmor sa porodicom na more i sl.

Policijske agencije koje štite sudiju rade svoj posao prema svojim pravilima i krajnje je neophodno da sudija poštuje preporuke policijskih službenika koji ga čuvaju, koliko to god ponekad bilo teško. U praksi su česti slučajevi kada štićene osobe „rade po svom“, čak pokušavajući sami procjenjivati trenutke u kojima im zaštita nije potrebna iako time na najdirektniji način ugrožavaju vlastitu sigurnost. Osim toga, sudija ima mnogo važnijih i težih pitanja kojima se mora baviti kako bi radio ono što jeste njegov posao, a to je suditi u konkretnom predmetu zbog kojeg i ima zaštitu. Sudija nema potrebne ni adekvatne stručne osposobljenosti da bi dovodio u pitanje pravila postupanja policijskih službenika dok je pod policijskom zaštitom. Međutim, sudija ima pravo očekivati sposobne i obučene policijske službenike uz koje će se zaista i osjećati sigurno i zaštićeno, a to je upra-

vo ono što mu državni aparat sistemskim rješenjem mora pružiti. Zauzvrat, sudija će nepokolebljivo braniti pravni sistem države i biti čvrsti kamen sudske vlasti. Nažalost, prema Globalnom izvještaju o neovisnosti sudija i advokata „Attacks on justice“, realnost je drugačija i mnoge sudije širom svijeta gotovo svakodnevno se susreću sa najrazličitijim oblicima prijetnji i napada, od verbalnih prijetnji do ubijanja i mučenja. UN-ova komisija za ljudska prava pozvala je sve vlade da poštuju i podrže nezavisnost sudija i da donesu efikasne zakone kojima bi tu nezavisnost ostvarili, kao i druge mjere kojima bi sudijama omogućili da svoju profesionalnu dužnost obavljaju *bez maltretiranja i straha*⁶³. U slučaju Kolumbije, Visoki povjerenik za ljudska prava Ujedinjenih naroda zatražio je od države da: »prihvati odgovornost za zaštitu života tužilaca, sudija, sudskih i policijskih službenika, žrtava i svjedoka, bez narušavanja osnovnih prava optuženog«⁶⁴. Upravo je strah⁶⁵ onaj osjećaj koji nikada posve ne napušta sudiju koji je doživio ozbiljnu prijetnju ili napad. Bez obzira tko ga čuvao i koliko ozbiljne bile mjere osiguranja, u podsvijesti sudije i dalje je prisutna određena doza straha da će se nešto dogoditi njemu, članovima njegove porodice ili njegovoj imovini, i to zbog prethodno zaprimljene prijetnje ili napada. Sa tim strahom treba živjeti i nositi se, a što je najvažnije treba nastaviti suditi, i to nerijetko upravo one koji su pokretači tog straha – optuženike koji prijete ili napadaju sudiju. Kako bi se intenzitet tog straha održavao na prihvatljivom nivou i sudiju ne bi ometao u svakodnevnom obavljanju njegovih dužnosti, neophodno je da se tom sudiji pruži adekvatna policijska zaštita i osiguranje.

Kao štićena osoba, imala sam zaštitu sudske policije (tokom radnog vremena) i policijskih službenika nadležne PU (nakon radnog vremena). Ta zaštita se, pored ostalih mjera, uglavnom završavala na telefonskim dogovorima između mene i policijskih službenika pa se nisam mogla ne zapitati je li profesionalnost pojam koji poprima drugačije značenje u malim sredinama. Odnosno, stavila sam se u ulogu tih policijskih službenika i zapitala se šta bih ja poduzela i kako bih shvatila da meni jedan sudija

⁶³ Rezolucija komisije za ljudska prava 2004/33.

⁶⁴ Izvještaj Visokog povjerenika za ljudska prava Ujedinjenih naroda u Kolumbiji, UN Doc E/CNH.4/2000/11; vidi također Izvještaj Visokog povjerenika za ljudska prava Ujedinjenih naroda UN Doc E/CN.4/98/16, u kojem je Visoki povjerenik pozvao kolumbijsku vladu da poduzme neodgodive mjere kako bi garantirala punu učinkovitost pravosudnog sistema, i to posebno kroz učinkovitu zaštitu pripadnika sudske vlasti.

⁶⁵ Strah je najstarija i najjača čovjekova emocija koja se najčešće definira kao neugodno psihičko stanje, osjećaj karaktera prijetnje životu ili tjelesnom integritetu, koji se doživljava prilikom uočavanja opasnosti.

prijavi prijetnje i napad zbog obavljanja svoje dužnosti. Nema tu mnogo razmišljanja niti izbora, to se mora shvatiti kao napad na državu, vladavinu prava i pravni sistem u cjelini. Kao sudija, očekivala sam sistemski pristup problemu, ali on je izostao, s tim da moram istaknuti pozitivne primjere pojedinaca u sudskoj policiji, ali i nadležnoj PU i vjerujem da će se oni prepoznati prilikom čitanja ovog teksta. Zajedno smo odlučili da, uprkos početnom razočaranju, ustrajemo u zaštiti dostojanstva sudačke profesije, smatrajući da je to jedno od najuzvišenijih zanimanja koje jedno ljudsko biće može obavljati upravo što izvire od naroda povjerenih ovlaštenja sudiji da štiti pravni poredak te prava i slobode svakog čovjeka.

Nakon napada na ličnu imovinu, prisilila sam se da ozbiljnije shvatim mnogobrojne ranije upućivane prijetnje⁶⁶ te da taj napad shvatim kao upozorenje da bi, možda, moglo uslijediti i nešto gore. Prve emocije koje su se pojavile bile su nezadovoljstvo i strah. Nezadovoljstvo se ogledalo u paušalnom pristupu shvatanja i rješavanja tog problema kako nadležnih policijskih struktura, tako i profesionalne, ali i opće javnosti. Sve se nekako shvatalo kao napad na mene kao pojedinca umjesto na mene kao nosioca pravosudne funkcije i predstavnika sudske vlasti. Čak je i sam uviđaj obavljen vrlo paušalno, kao da se ne radi o namjernom uništavanju svih guma na ličnom automobilu nosioca pravosudne funkcije. Poruka je bila više nego jasna s obzirom na to da sam nekoliko dana prije tog događaja prvi put izrekla zatvorske kazne višestrukim specijalnim povratnicima u činjenju krivičnih djela. Strah se javio zbog činjenice da je to jedino vozilo moje porodice u kojem se svakodnevno vozi i moje dijete i nisam se osjećala nimalo sigurno posebno nakon što sam vidjela pristup dijela policije mom slučaju. Ubrzo nakon toga uslijedila je otvorena prijetnja ubistvom, a strah se dodatno pojačao pravnim shvatanjem da sam, kao sutkinja, *trebala sama zatražiti svoje izuzeće od postupanja u krivičnim postupcima koji se vode pred sudom protiv optuženika koji mi prijetite, ako zaista osjećam ugroženost ili strah za svoj život ili tijelo*. Na ovom mjestu čini nam se prikladnim postaviti otvoreno pitanje profesionalnoj javnosti, a to je: Da li sudija koji vodi krivični postupak tokom kojeg mu optuženik prijeti, npr. da će ga prebiti, ubiti i sl. "ima pravo" da bude žrtva nekog krivičnog djela ili mora zatražiti svoje izuzeće iz suđenja u tom predmetu zbog straha i ugroženosti za vlastiti život ili tijelo, pa tek nakon toga, eventualno, imati pravo da uspješno pokrene progon počinioca za izrečene prijetnje koji će možda rezultirati „osuđujućom“ presudom? Ako prihvatimo mišljenje da se sudija mora izu-

⁶⁶ Npr. „Ako ti nastaviš tako, mi ćemo stvari riješiti na svoj način“, „Izaći ću ja iz zatvora snažniji, imam treninge u zatvoru 4-5 sati, samo ću biti psihički slabiji, a to za nekog neće biti dobro“ i sl.

zeti, opasni kriminalci su dobili formulu pomoću koje će se uspješno rješavati sudija koji žele nastaviti suditi uprkos prijetnjama i zastrašivanjima, ali istovremeno žele ono što svakodnevno pružaju drugima. Žele zaštitu svojih ličnih prava, žele pravo da budu priznati kao žrtve krivičnog djela, a ne da se moraju pomiriti sa shvatanjem da je to sastavni dio posla kojeg obavljaju.

I iz ovog kratkog prikaza slučaja koautorice ovog teksta može se potvrditi ranija konstatacija da je oblast sigurnosti i zaštite nosilaca pravosudnih funkcija neuređena, a postupa se od slučaja do slučaja. Bez namjere kritiziranja nadležnih institucija ili pojedinaca, može se konstatirati da su neke mjere koje su poduzete u konkretnom slučaju bile površne, možda i protivne općim principima rada policije, a neki podaci iz ovog slučaja zabrinjavajući. Naime, napad na imovinu sutkinje koja u maloj sredini sudi i na prvostepenom nivou presudi višestrukim povratnicima u izvršenju krivičnih djela je uistinu napad ne samo na pravosuđe već i na državu, pa je nedopustivo da se postupak istrage, procjene ozbiljnosti prijetnje i napada, te donošenje odluke o mjerama zaštite i sam način realizacije mjera zaštite, provede na tako paušalan način. Zbog prirode posla kojeg obavlja, svakom policajcu mora biti jasno da se svaka prijetnja ili napad na život mora shvatiti krajnje ozbiljno i da se mora detaljno istražiti, iz čega će proistći i druge potrebne mjere. Nedopustivo je da se donošenje odluke o eventualnim mjerama i nivou mjera zaštite prepusti sutkinji kojoj se prijeti, odnosno koja je napadnuta. To nije posao ugroženog sudije, već sudske policije ili drugih nadležnih policijskih organa. Oni su obavezni da nakon ozbiljno provedene istrage i procjene ozbiljnosti prijetnje ili napada, u skladu sa pravilima profesije, eventualno odluče da poduzimanje mjera nije potrebno ili, pak, da se poduzmu adekvatne mjere kojima će se sudiji stvoriti sigurnosni preduvjeti za nesmetan rad, jer se tako čuva i izgrađuje vladavina prava i pravna država.

Također, smatramo neophodnim prokomentirati pravno shvatanje da sudija kojem se prijeti treba zatražiti svoje izuzeće ako uistinu osjeća strah i ugroženost vlastitog života i tjelesnog integriteta. Ranije smo govorili o tome da su prijetnje i napadi na nosioce pravosudnih funkcija, članove njihovih porodica i njihovu imovinu jasna poruka da zaustave svoje aktivnosti na istraživanju i procesuiranju upravo onih osoba koje im prijetite. Međutim, ovdje možemo slobodno konstatirati da je ovo pravno shvatanje poruka nosilaca pravosudne funkcije optuženoj osobi u krivičnom postupku koja se ogleda u tome da ukoliko optužena osoba želi izuzeće sudije, a takav zahtjev u redovnom postupku bude odbačen, sljedeći korak su prijetnje ili napad na sudiju i u većem broju slučajeva će zasigurno uslijediti strah za sigurnost i vlastiti život i postići će se cilj – izuzeće sudije. Može se postaviti pitanje kada će prijetnje ili napadi prestati i tko će onda

biti taj „hrabri“ sudija koji prijetnje ili napad neće prijaviti, već će suditi i možda presuditi pod strahom, kao i, da li onda takav sudija, sudeći pod strahom i bez zaštite, može jamčiti vladavinu prava i pravično suđenje na koje ima pravo svaka optužena osoba? Gdje su ovdje prava sudija i da li je ovo vladavina prava? Naše mišljenje je jasno – u ovakvom shvatanju sudije nemaju prava na sigurnost i zaštitu, a ovo ne predstavlja očuvanje i izgradnju visokog nivoa vladavine prava. Sistem koji želi garantirati vladavinu prava mora prije svega garantirati prava nosiocima pravosudnih funkcija. Pored ostalih, ta prava moraju obuhvatati i to da će kada god budu izloženi ozbiljnim pritiscima, prijetnjama ili napadima, nosioci pravosudnih funkcija, članovi njihovih porodica i njihova imovina biti adekvatno zaštićeni, a da će počinioci tih djela biti procesuirani i sankcionirani. Dakle, sistem je taj koji sudijama mora osigurati potreban sigurnosni ambijent kako bi nesmetano, slobodno i bez straha mogli nastaviti suditi upravo onima koji im prijetje ili ih napadaju sa ciljem zastrašivanja i tako pokušavaju utjecati na konačan ishod krivičnog postupka.

DIO DRUGI

KRIVIČNI PROGON OSOBA KOJE UGROŽAVAJU SIGURNOST PRAVOSUĐA I NOSILACA PRAVOSUDNIH FUNKCIJA U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE

IX SUDSKA VLAST KAO USTAVNA KATEGORIJA

Svi demokratski državno-pravni sistemi ovog svijeta poznaju trodijelu vlasti na izvršnu, zakonodavnu i sudsku vlast kao oblik organizacije vlasti unutar jedne države. U svom poznatom djelu, iz davne 1748. godine, „O duhu zakona“ francuski pisac Charles-Louis de Secondat Montesquieu na najjednostavniji, ali ujedno i najprecizniji način opisao je svoje shvatanje zakonodavne, izvršne i sudske vlasti, ističući da se organi sve tri vlasti trebaju međusobno nadzirati i ograničavati u svom djelovanju, ali s ciljem da nijedan od njih ne upotrijebi svoju vlast nauštrb sloboda i pravne sigurnosti građana. Sistem trodijele vlasti prihvaćen je i u BiH, a svoje mjesto našao je u i odredbama Ustava FBiH⁶⁷. Konkretno, u odjeljku II C, pod nazivom „Sudska vlast Federacije“. U članu 4. stav 1. sudska vlast FBiH definirana je kao samostalna i nezavisna vlast, a posebno samostalna i nezavisna od zakonodavne i izvršne vlasti. Ustav FBiH, nadalje, u članu 5. stav 1. odjeljka II C, propisuje da će sudije sudova Federacije⁶⁸ biti ugledni pravnici najviših moralnih osobina. Tako je sudska vlast postala ustavna kategorija koja uži-

⁶⁷ Službene novine FBiH, br. 1/94, Amandman I („Službene novine FBiH“, broj: 1/94), od 21. jula 1994., Amandmani II-XXIV („Službene novine FBiH“, broj: 13/97), od 2. juna 1997., Amandmani XXV-XXVI („Službene novine FBiH“, broj: 13/97), od 2. juna 1997., Amandmani XXVII-LIV (Wolfgang Petritsch) („Službene novine FBiH“, broj: 16/02), od 28. aprila 2002., Amandmani LVI-LXIII (Wolfgang Petritsch) („Službene novine FBiH“, broj: 22/02), od 5. juna 2002., Amandmani LXIV-LXVII (Paddy Ashdown) („Službene novine FBiH“, broj: 52/02), od 28. oktobra 2002., Amandmani LXVIII-LXXXVII (Paddy Ashdown) („Službene novine FBiH“, broj: 52/02), od 28. oktobra 2002. godine, Amandmani LXXXIX-XCIV („Službene novine Federacije BiH“, broj: 63/03), od 16. 12. 2003. godine, Amandmani XCV-CII (Paddy Ashdown) („Službene novine Federacije BiH“, broj: 9/04), od 16. 2. 2004. godine, Amandmani CIII i CIV („Službene novine FBiH“, broj: 20/04), od 15. 4. 2004. godine, Amandman CV („Službene novine FBiH“, broj: 33/04), od 19. 6. 2004. godine, Amandman CVI (Paddy Ashdown) („Službene novine FBiH“, broj: 72/05), od 26. 12. 2006. godine, Amandmani CVI-CVIII („Službene novine FBiH“, broj: 71/05) od 21. 12. 2005. godine i Amandman CIX („Službene novine FBiH“, broj: 88/08), od 31. 12. 2008. godine.

⁶⁸ Misli se na Ustavni sud FBiH i Vrhovni sud FBiH (vidjeti odredbu član 1. stav 2. odjeljka II C Ustava FBiH).

va zaštitu najvišeg akta svake suverene države, Ustava. Sudska vlast zaštitu je našla u ustavnim odredbama zbog uzvišenosti svojih dužnosti i obaveza, a to su primjena i poštovanje prava i sloboda svih građana⁶⁹, osiguranje jednakosti u postupanju pred sudovima te osiguranje praktične primjene osnovnih principa pravičnosti u postupcima pred sudovima⁷⁰ kao i zbog osnovne zadaće sudova, a to je rješavanje sporova i odlučivanje u svim građanskim i krivičnim stvarima.

Ustav FBiH prepoznaje i VSTV BiH kao organ koji na državnom nivou, osigurava samostalnost, nezavisnost, nepristranost, stručnost i efikasnost sudova i tužilačke dužnosti u FBiH. Nadležnosti VSTV BiH, između ostalog, uključuju imenovanje, vođenje disciplinskih postupaka protiv sudija, osim sudija Ustavnog suda FBiH⁷¹. Važnost ovakvih organa na nivou pojedinih država u jačanju nezavisnog i nepristrasnog sudstva prepoznata je u obliku Rezolucije na Skupštini Međunarodnog udruženja sudija, koja je održana na Jalti, Ukrajina, 10. 10. 2013. godine, a tom prilikom je, između ostalog, podvučeno da Visoka sudska vijeća imaju važnu ulogu u osiguravanju nezavisnosti i djelotvornosti sudskih sistema.

Konačno, Ustav FBiH, u poglavlju o sudskoj vlasti, kao ustavnu kategoriju prepoznaje i Sudsku policiju, čiji je osnovni zadatak pomoć sudovima u Federaciji u osiguranju informacija, osiguranju prisustva svjedoka, privođenju optuženih osoba, održavanju reda u sudnici i sigurnosti suda te izvršavanju sudskih naloga. Sudskom policijom, u smislu odredaba Ustava FBiH, upravlja predsjednik Vrhovnog suda. Autori ovog članka su čvrstog uvjerenja da koncept sudske policije, čije postojanje je zagarantirano ustavom i u okvirima sudske vlasti, uz moguće širenje ovlasti sudske policije u odnosu na zaštitu svih segmenata pravosuđa, jeste korak ka postizanju optimalnog nivoa nezavisnog i nepristrasnog pravosuđa i vladavine prava u FBiH. Pojednostavljeno rečeno, sudska policija se treba smatrati produženom rukom te snagom pravosuđa.

⁶⁹ Član 6. odjeljka II A Ustava FBiH.

⁷⁰ Vidjeti član 2. stav 1. tačka e) odjeljka II A Ustava FBiH te član 3. odjeljka II C Ustava FBiH.

⁷¹ Vidjeti član 4. stav 4. odjeljka II C Ustava FBiH.

X PRAVNI OKVIR KRIVIČNOG ZAKONODAVSTVA U BOSNI I HERCEGOVINI

10.1. Krivično zakonodavstvo na nivou Federacije Bosne i Hercegovine

U Općem dijelu KZ FBiH, i to u članu 2. stavu 3. definiran je pojam službene osobe koji, između ostalog, obuhvata „izabranog ili imenovanog službenika ili drugu službenu osobu u organima zakonodavne, izvršne i sudske vlasti...“. Na istovjetan način određen je pojam službene osobe u KZ BiH, KZ RS i KZ BDBiH. U okviru istog člana KZ FBiH tužilac bi se kao službena osoba mogao podvesti pod zakonski tekst koji službenu osobu definira i kao „drugu osobu koja obavlja određenu službenu funkciju na osnovu ovlaštenja iz zakona ili drugog propisa donesenog na osnovu zakona.“

U Glavi XV Posebnog dijela KZ FBiH „*Krivična djela protiv Ustavnog poretka Federacije*“ kao relevantna za predmetnu materiju možemo istaknuti sljedeća krivična djela:

- Ubistvo najviših službenika Federacije (član 161. KZ FBiH),
- Otmica najviših službenika Federacije (član 162. KZ FBiH).

Oba krivična djela u svojoj osnovi sadrže motive/pobude političke prirode i imaju određene političke ciljeve. Kao prilog navedenoj tvrdnji govori namjera ubistva i otmice predstavnika najviših institucija FBiH, a to je „ugrožavanje ustavnog poretka FBiH“. Nadalje, svojstvo pasivnog subjekta također potkrepljuje tvrdnju da je riječ o „političkim“ ubistvima i otmicama. Od samih početaka razvoja nauke krivičnog prava u materijalnom smislu, napadi i ugrožavanje sigurnosti nosilaca najviših funkcija jedne države, i to iz bilo koje od tri vlasti, smatrano je direktnim napadom na državu. Od nosilaca pravosudnih funkcija, kao pasivni subjekti, spominju se kod oba krivična djela sve službene osobe institucija Federacije, ali isključivo pri vršenju službe. Izvan službe, odnosno kada nisu na funkciji, štite se samo predsjednik Ustavnog suda Federacije, predsjednik Vrhovnog suda Federacije i Glavni tužilac Federacije. Međutim, ovim krivičnim djelima ne štite se, kao pasivni subjekti, službene osobe institucija Federacije (osim predsjednika Ustavnog suda Federacije, predsjednika Vrhovnog suda Federacije i Glavnog tužioca Federacije) kada su npr. kod kuće, na moru, u restoranu i sl. što je nedostatak ovog krivičnog djela. Osim toga,

ako je ubistvo ili otmica počinjena s bilo kojim drugim umišljajem osim ugrožavanja ustavnog poretka Federacije ili sigurnosti Federacije, neće postojati ova krivična djela. Tako, npr. ako neko ubije sudiju nekog općinskog suda ili tužioca kantonalnog tužilaštva dok je taj sudija ili tužilac kod kuće, radit će se o osnovnom obliku krivičnog djela Ubistva ili Otmice, što je nedopustivo. Također, upitna je dokazivost umišljaja ugrožavanja ustavnog poretka FBiH, odnosno sigurnosti FBiH kao subjektivnog odnosa počinioca prema cilju koji želi postići, zbog čega autori ovog rada smatraju da bi bilo pravilnije izostaviti prethodno opisani umišljaj, a dodati izraz npr. „tko liši života službenu osobu institucija FBiH pri vršenju njene službe ili u vezi sa njenom službom ili funkcijom“.

Nadalje, u Glavi XXX *Krivična djela protiv javnog reda i pravnog prometa*, kao relevantna za predmetnu materiju, možemo istaknuti sljedeća krivična djela:

- Sprečavanje službene osobe u vršenju službene dužnosti (član 358. KZ FBiH),
- Napad na službenu osobu u vršenju poslova sigurnosti (član 359. KZ FBiH).

Suštinski nedostatak krivičnog djela *Sprečavanja službene osobe u vršenju službene dužnosti* jeste taj što se službene osobe štite samo i isključivo dok obavljaju neku službenu dužnost koju imaju pravo poduzeti u okviru svojih ovlasti. Dakle, primarni objekt zaštite ove inkriminacije bila bi službena radnja, a ne službena osoba. Kod krivičnog djela *Napad na službenu osobu u vršenju poslova sigurnosti* autori ovog rada vide problem kod definicije samog naziva člana prema čijem tekstu se, kao pasivni subjekt, štiti samo službena osoba u obavljanju poslova sigurnosti, a u zakonskom tekstu stava 1. ovog člana spominje se „vršenje poslova javne sigurnosti ili sigurnosti Federacije ili dužnosti čuvanja javnog reda“. Ako prihvatimo definiciju poslova sigurnosti⁷² kao poslova koji su vezani za čuvanje javnog reda i mira, zaštita života i lične sigurnosti građana, sprečavanje i otkrivanje krivičnih djela, hvatanje počinitelaca krivičnih djela i sl., onda je lako zaključiti da sudije i tužioci ne spadaju pod pojam službene osobe u obavljanju poslova sigurnosti, nego se tu misli na policijske službenike različitih nivoa policijskih agencija, zaštitare i sl. Osim ovoga, da bi postojalo ovo krivično djelo, neophodno je da napad ili prijetnja napadom budu izvršeni prema pasivnom subjektu za vrijeme obavljanja službene dužnosti. Traži se, dakle, istovremenost između postojanja prijetnje ili napada i vršenja službene dužnosti. Opet se, kao i kod krivičnih djela *Ubistva* i *Otmice najviših služ-*

⁷² Tako i Komentari krivičnih/kaznenih zakona u Bosni i Hercegovini, Knjiga II, Zajednički projekt Vijeća Evrope i Evropske komisije, Sarajevo, 2005. godina, str. 1811.

benika Federacije, službene osobe ne štite kao pasivni subjekti ukoliko ih neko napadne npr. ispred kuće, tokom godišnjeg odmora i sl. iako je napad možda motiviran službom ili funkcijom koju obavlja ta službena osoba. KZ FBiH poznaje kao krivično djelo i *Sudjelovanje u grupi ljudi koja spriječi službenu osobu u vršenju službene dužnosti* (član 360. KZ FBiH), čime se ponovo ne štite službene osobe u vrijeme kada ne vrše službene dužnosti. Nadalje, u stavu 1. člana 361. KZ FBiH (*Organiziranje otpora*) zakonodavac je predvidio krivičnu odgovornost onome ko ukazuje otpor službenoj osobi u vršenju službene dužnosti. Dakle, ponovo samo prilikom vršenja službene dužnosti. Tako je u Glavi XVI *Krivična djela protiv života i tijela*, kao kvalificirani oblik osnovnog krivičnog djela *Ubistva* (član 166. KZ FBiH), u relevantnom dijelu propisano da će se kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora kazniti ko liši života službenu ili vojnu osobu pri obavljanju poslova sigurnosti ili dužnosti čuvanja javnoga reda, hvatanja počinioca krivičnog djela ili čuvanja osobe koja je lišena slobode. Dakle, ponovo se pasivni subjekt štiti samo dok vrši službenu dužnost, a upitno je da li se sudije i tužioci mogu smatrati službenim osobama pri obavljanju poslova sigurnosti ili dužnosti čuvanja javnoga reda, hvatanja počinitelja krivičnog djela ili čuvanja osobe koja je lišena slobode. Kada su u pitanju krivična djela koja bi omogućila adekvatno procesuiranje i sankcioniranje osoba koje na bilo koji način ugrožavaju sigurnost zaštićenih svjedoka, treba ukazati na činjenicu da su, u Glavi XXIX – *Krivična djela protiv pravosuđa*, kao relevantna definirana sljedeća krivična djela:

- Sprečavanje dokazivanja (član 349. KZ FBiH),
- Povreda tajnosti postupka (član 350. KZ FBiH),
- Odavanje identiteta zaštićenog svjedoka (član 352. KZ FBiH).

Prethodno navedena krivična djela posjeduju obilježja koja ostavljaju mogućnost procesuiranja i sankcioniranja osoba koje su na neki način ugrozile sigurnost svjedoka ili otkrile identitet svjedoka, ali je primjena istih u praksi upitna. Veza za obilježje krivičnog djela *Povreda tajnosti postupka* (član 350. KZ FBiH) može se pronaći u odredbi člana 25. Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka FBiH, ali suštinski nedostatak ovog krivičnog djela proizilazi iz prevladavajućeg mišljenja da se ovo djelo može primijeniti samo na osobe koje su upozorene na obavezu čuvanja službene tajne zato što spomenuti član, pored ostalog, definira da su podaci vezani za mjere zaštite svjedoka povjerljivi i da predstavljaju službenu tajnu, kao i da će sud ili tužilac upozoriti osobe prisutne na saslušanju ili osobe koje saznaju takve povjerljive podatke u toku svojih službenih ili profesionalnih dužnosti da je neovlašteno otkrivanje takvih podataka krivično djelo.

Analizom krivičnog djela *Odavanje identiteta zaštićenog svjedoka* može se vidjeti da ovo djelo za cilj ima sankcioniranje sudije ili druge službene osobe koja neovlaštenoj osobi učini pristupačnim podatke o identitetu zaštićenog svjedoka. Nije u potpunosti isključeno da će sudija ili druga službena osoba počiniti ovo krivično djelo, ali je to u praksi malo vjerovatno. U praksi su poznatiji slučajevi da su do podataka o identitetu zaštićenih svjedoka namjerno ili slučajno dolazile i druge osobe, pa se, s obzirom na već spomenuto, može zabrinjavajućim iskazati podatak da pred pravosudnim institucijama FBiH trenutno nije moguće sankcionirati druge osobe koje neovlašteno objave, posreduju u objavljivanju, omoguće objavljivanje ili učine dostupnim podatke ili informacije o identitetu zaštićenog svjedoka. Primjeri iz prakse ukazuju da je moguće da identitet zaštićenog svjedoka poznaje i njegova rodbina, koja iz različitih pobuda i razloga može odati identitet zaštićenog svjedoka (npr. medijima i sl.) za što, prema važećem zakonodavstvu, nema krivične odgovornosti. Kako praksa poznaje da su identitet zaštićenih svjedoka u nekim predmetima odavali mediji, Vijeće za štampu je, zajedno sa Asocijacijom izvještača sa suda, još 2006. godine dopunilo postojeći Kodeks za štampu članom koji se odnosi na "Poštivanje integriteta zaštićenog svjedoka", odnosno neotkrivanja bilo čega što može ugroziti sigurnost i život zaštićenih svjedoka (član 10. a – Zaštita svjedoka).

Iako se u pravilu mediji pridržavaju procedura o zaštiti otkrivanja identiteta zaštićenih svjedoka, u praksi su, ipak, poznati slučajevi otkrivanja identiteta zaštićenog svjedoka u medijima, pa je tako 2009. godine pred Sudom BiH počelo prvo suđenje protiv urednika i novinara jednog magazina. Oni su optuženi za otkrivanje identiteta zaštićene svjedokinje kojoj su, odlukom istog suda, odobrene mjere zaštite. Spomenuti urednik i novinar su u novinskom članku objavili identitet i pet fotografija svjedokinje. Poznato je i da je Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju, zbog djela koja se definiraju kao „Nepoštivanje suda“, osudio šest osoba, od čega pet novinara. Konkretno, radilo se o jednom novinaru sa Kosova i četiri novinara iz Hrvatske, kojima su izrečene novčane kazne u rasponu od 7.000 eura do 20.000 eura, također zbog otkrivanja identiteta zaštićenih svjedoka. Posljednji javno poznati slučaj osude osobe koja je otkrila identitet zaštićenog svjedoka desio se u oktobru 2013. godine, kada je makedonski sud osudio novinara T. K. na kaznu zatvora u trajanju od četiri i po godine, jer je otkrio identitet zaštićenog svjedoka. Imenovani novinar je, prema izjavi sutkinje D. G., osuđen jer je „protuzakonito otkrio ime zaštićenog svjedoka“ u članku koji je napisao još 2008. godine.

Ako se ima u vidu činjenica da se kvalitetnom zaštitom svjedoka povećava spremnost svjedoka na saradnju sa organima krivičnog postupka, a sam krivični postupak dobija na svojoj efikasnosti, te da se time povećava

povjerenje građana u institucije pravosuđa, nesporno je da je potrebno pokrenuti proceduru kojom će se, pored stvaranja preduvjeta za fizičko-tehničku zaštitu svjedoka i njihovih porodica, krivičnim zakonom osigurati i pretpostavke za pravnu zaštitu svjedoka, tako da će se ovo pitanje definirati autonomnim krivičnim djelom. Vrijedi spomenuti i činjenicu da je u BiH ovo pitanje na adekvatan način definirano odredbom člana 240. KZ BiH, pa bi se izmjenama i dopunama KZ FBiH, pored drugih ciljeva, u ovom segmentu postigla i harmonizacija krivičnog zakonodavstva. Značaj ovog krivičnog djela posebno će doći do izražaja u krivičnim postupcima procesuiranja organiziranog kriminala, korupcije i ratnih zločina, s obzirom na to da se pravnom zaštitom svjedoka stvaraju preduvjeti za uspješno procesuiranje najtežih oblika krivičnih djela. Istovremeno, ovo će omogućiti efikasniji rad posebnih odjeljenja Federalnog tužilaštva i Vrhovnog suda FBiH, čija uspostava je predviđena odredbama prijedloga Zakona o suzbijanju korupcije i organiziranog kriminala u FBiH.

SUDSKA PRAKSA:

U predmetu Općinskog suda u Mostaru, broj: K. 180/05, P. B. osuđen je na kaznu zatvora u trajanju od 6 (šest) mjeseci zbog krivičnog djela Ugrožavanje sigurnosti iz člana 183. stav 2. KZ FBiH, koje je počinio na štetu nosioca pravosudne funkcije lično (da će ga likvidirati), ali i na štetu svih zaposlenih u određenoj pravosudnoj instituciji (da će ih sve dići u zrak zajedno sa zgradom te pravosudne institucije).

10.2. Krivično zakonodavstvo na nivou Bosne i Hercegovine

Krivičnim zakonom BiH (u daljnjem tekstu: KZ BiH) u određenoj mjeri su na zadovoljavajući način propisana krivična djela kojima se štiti sudska i tužilačka funkcija, odnosno nosioci tih pravosudnih funkcija. Tako, u Glavi XX KZ BiH, imamo regulirana Krivična djela protiv pravosuđa, od kojih je za konkretnu problematiku značajno izdvojiti sljedeće krivično djelo:

Ometanje rada pravosuđa, iz člana 241. i to stav 2. KZ BiH, koje glasi:

„Ko koristi fizičku silu, prijetnju ili zastrašivanje kako bi spriječio sudiju, tužioca ili službenu osobu organa za provođenje zakona da vrše službenu dužnost u vezi sa krivičnim postupkom koji se vodi po zakonu Bosne i Hercegovine kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.“

Kao pasivni subjekt štite se konkretno sudije i tužioci, ali i druge službene osobe organa za provođenje zakona. Međutim, samo u obavljanju službene dužnosti. Dakle, namjera poduzimanja svih alternativno određenih radnji je sprečavanje sudije, tužioca ili službene osobe organa za provođenje zakona *u obavljanju službene dužnosti*⁷³, i to u vezi sa krivičnim postupkom koji se vodi po zakonu BiH. Iako krivični postupci po definiciji nose sa sobom najveći stepen opasnosti za nosioce pravosudnih funkcija, to nije razlog da se isključi zaštita sudija i drugih službenika organa za provođenje zakona, koji rade predmete nešto manjeg rizika, kao što su npr. bračni sporovi (slučaj sutkinje Ljiljane Hvalec u Zagrebu, RH), sporovi u vezi sa nekretninama (diobe, prodaje porodičnih kuća i sl., npr. slučaj sutkinje Milorije Đukić-Pejović, 19. 9. 2005. godine, koja je ubijena u Baru, Crna Gora, zbog spora u vezi sa nekretninama), kao i građanske parnice (sutkinja Okružnog suda Sjevernog okruga Države Illinois, Joan Lefkow, koja je zatekla muža i majku ubijene u kući).

Što se tiče krivičnog djela Sprečavanje službene osobe u vršenju službene dužnosti iz člana 241. a) KZ BiH i krivičnog djela Napad na službenu osobu u vršenju poslova sigurnosti, otkrivanju ili lišenju slobode počinioca krivičnih djela – član 241. b. KZ BiH, jednake napomene i komentari vrijede kao i za ova krivična djela u KZ FBiH.

Kada je u pitanju oblast pravne zaštite svjedoka, može se konstatirati da je KZ BiH na adekvatan način definirao djela koja mogu biti od koristi pravosudnim institucijama, ali u nekim slučajevima i drugim institucijama na nivou Bosne i Hercegovine. Tako je odredbom člana 241. stav 1. KZ BiH propisano krivično djelo Ometanje rada pravosuđa, koje glasi: „Ko koristi fizičku silu, prijetnju, zastrašivanje ili obećava, nudi ili daje nedopuštenu korist, kako bi naveo na davanje lažnog iskaza ili spriječio davanje iskaza ili izvođenje dokaza u krivičnom postupku koji se vodi po zakonu Bosne i Hercegovine kaznit će se kaznom zatvora najmanje tri godine.”

Snaga prethodno navedenog krivičnog djela proizilazi iz činjenice da je primjena istog isključiva samo u krivičnim postupcima, te iz činjenice što omogućava procesuiranje i sankcioniranje i onih koji pokušavaju utjecati na svjedoka u vrijeme dok je postupak još uvijek u fazi tužilačke istrage, što je prednost KZ BiH u odnosu na npr. KZ FBiH, s obzirom na to da je zaštita svjedoka podjednako važna prije, u toku i nakon krivičnog postupka. Pored prethodno navedenog, KZ BiH u odredbi člana 236. definira i krivično djelo Sprečavanje dokazivanja, koje je dosta šire i, pored ostalog, ostavlja

⁷³ Vidjeti Komentar krivičnih/kaznenih zakona u Bosni i Hercegovini, Knjiga II, Zajednički projekt Vijeća Evrope i Evropske komisije, Sarajevo, 2005. godina, str. 776.

mogućnost procesuiranja i sankcioniranja onih koji svjedoka ili vještaka u sudskom, prekršajnom, upravnom ili disciplinskom postupku pred institucijama Bosne i Hercegovine, silom, prijetnjom ili drugim oblikom prisile, ili obećanjem dara ili kakve druge koristi navedu na lažan iskaz. Ovakvo krivično djelo postoji i u odredbi člana 349. KZ FBiH, ali isto ne ostavlja mogućnost procesuiranja ili sankcioniranja onih osoba koje ovo djelo počinje prije nego dođe do potvrđivanja optužnice.

Također, a kako je navedeno u analizi ove oblasti kod poglavlja Krivično zakonodavstvo na nivou Federacije BiH, KZ BiH u odnosu na KZ FBiH na sveobuhvatniji i adekvatniji način definira krivično djelo Otkrivanje identiteta zaštićenog svjedoka (član 240. KZ BiH). Ovim djelom je omogućeno procesuiranje i sankcioniranje svih osoba koje neovlašteno drugome saopće, predaju ili preduzmu druge radnje s ciljem otkrivanja identiteta ili informacija koje mogu dovesti do otkrivanja identiteta osobe koja je pružila dokaz ili treba pružiti dokaz pred institucijama Bosne i Hercegovine, a koje se po zakonu ne smiju objaviti ili su odlukom Suda Bosne i Hercegovine ili od strane ovlaštene osobe proglašene tajnim podacima. Ovo krivično djelo ostavlja mogućnost procesuiranja i sankcioniranja sudije Suda BiH ili drugih službenih osoba, kao i osoba koje neovlašteno objave, posreduju u objavljivanju, omoguće objavljivanje ili učine dostupnim podatke ili informacije o identitetu osobe koja je pružila ili treba pružiti dokaz. Isto krivično djelo omogućava procesuiranje i sankcioniranje osoba koje slučajno dođu do informacija o identitetu osobe koja je pružila ili treba pružiti dokaz, kao i osoba koje odbiju otkriti izvor i način saznanja podataka ili informacija.

Dakle, kada je u pitanju zaštita integriteta svjedoka, može se zaključiti da je KZ BiH, za razliku od KZ FBiH, omogućio da se na adekvatan način procesuiraju i sankcioniraju osobe koje na bilo koji način pokušavaju utjecati na svjedoka, sa posebnim akcentom na pravnu zaštitu osoba koje se u krivičnim postupcima pojavljuju u svojstvu zaštićenog svjedoka i čiji identitet je zaštićen od javnosti. Upravo ovako uređena pravna zaštita svjedoka je dovela do činjenice da se, za razliku od sudova u entitetima i Brčko Distriktu BiH, pred Sudom BiH u velikom broju krivičnih predmeta pojavljuju osobe koje imaju status ugroženog svjedoka, svjedoka pod prijetnjom ili zaštićenog svjedoka, što zasigurno povećava povjerenje građana u tu pravosudnu instituciju i spremnost za svjedočenje, a time se istovremeno doprinosi i efikasnosti u radu pravosudnih institucija na nivou BiH.

SUDSKA PRAKSA:

Vijeće Apelacionog odjeljenja Suda BiH, u svojoj presudi broj: X-KŽ-05/61, od 11. 02. 2008. godine, pravilno je prepoznalo činjenični opis i rad-

nje koje su stavljene na teret prvooptuženom Ž. T. kao podstrekavanje na krivično djelo Ometanje rada pravosuđa iz člana 241. stav 1. KZ BiH. Naime, optuženi Ž. T. je rukovodio organiziranom grupom kriminalaca iz zatoru Kula u Istočnom Sarajevu, te je organizirao postavljanje eksplozivne naprave ispred kuće N. D. (potencijalnog svjedoka u krivičnom predmetu protiv Ž. T. na Sudu BiH, s ciljem da ga ubije).

10.3. Krivično zakonodavstvo na nivou Republike Srpske

Krivičnim zakonom Republike Srpske (u daljnjem tekstu: KZ RS) su na najadekvatniji način (u poređenju sa ostalim krivičnim zakonima u BiH) propisana krivična djela kojima se štiti sudačka i tužilačka funkcija, odnosno nosioci tih pravosudnih funkcija. Tako, u Glavi XVI kao Teško ubistvo (član 149. KZ RS), okvalificirano je i ubistvo sudije ili javnog tužioca u vezi sa vršenjem njihove sudačke ili tužilačke funkcije. Upravo ovakvom pravnom metodologijom pasivni subjekt (sudija ili tužilac) štiti se 24 sata dnevno, bez obzira da li se nalazi na poslu, u vožnji prema kući, u stanu, na godišnjem odmoru ili bilo kojem drugom mjestu. Naravno, bitno obilježje ovog krivičnog djela jeste da se sudija ili tužilac lišava života zbog razloga/motiva povezanih sa sudskom ili tužilačkom funkcijom koju obavlja. Tako npr. neće postojati ovo krivično djelo ako je sudija ili tužilac ubijen iz nekih privatnih i ličnih razloga poput dugova kamatarima, ljubavnih problema, usljed nasumične pucnjave npr. u trgovačkom centru i sl.

Nadalje, u Glavi XX KZ RS propisana su Krivična djela protiv pravosuđa, od kojih je za konkretnu problematiku značajno među prvim izdvojiti krivično djelo Prinuda prema licu koje vrši pravosudnu funkciju, iz člana 369. KZ RS, kojim se kao pasivni subjekt štiti sudija, tužilac ili njihovi zamjenici, od sile ili ozbiljne prijetnje kojom ga počinilac prisiljava da nešto učini, ne učini ili trpi. Što se tiče bitnih obilježja ovog krivičnog djela, ona su gotovo istovrsna bitnim obilježjima krivičnog djela Ometanje pravosuđa, iz člana 241. KZ BiH⁷⁴. Međutim, ako je to tako, onda i ovo krivično djelo ima nedostatke, a to je namjera poduzimanja svih alternativno određenih radnji - sprečavanje sudije, tužioca ili njihovih zamjenika u obavljanju službene dužnosti, a ne i izvan tog djelovanja npr. kod kuće.

Posebnu pažnju zaslužuje krivično djelo Povreda ugleda suda (član 370. KZ RS), koje čini onaj ko u postupku pred sudom izloži poruzi sud ili ko isto djelo izvrši pismenim podneskom sudu. Zaštitni objekt ovog krivičnog djela jeste pravosuđe općenito, ugled suda, sudske vlasti i funkci-

⁷⁴ Vidjeti Komentar krivičnih/kaznenih zakona u Bosni i Hercegovini, Knjiga II, Zajednički projekt Vijeća Evrope i Evropske komisije, Sarajevo, 2005. godina, str. 1773.

je, ali i ugled sudija. Način izvršenja krivičnog djela jeste izlaganje poruzi u postupku pred sudom, što podrazumijeva vrijeđanje i omalovažavanje svih onih vrijednosti koje predstavljaju sud, sudska funkcija i sudije. Radnja izvršenja djela može se izvršiti ili direktno u postupku pred sudom ili u pismenom podnesku upućenom sudu. Kao primjeri iz prakse navode se vrijeđanje sudije od strane optuženog ili drugih osoba prisutnih u sudnici. Ovakav oblik krivičnog djela je jedan od prijedloga *de lege ferenda* autora ovog članka o čemu će više riječi biti u idućim poglavljima. KZ RS poznaje i krivično djelo Sprečavanje službenog lica u vršenju službene dužnosti (član 387. KZ RS), koje po svom osnovnom obliku odgovara ovom krivičnom djelu prema KZ BiH i KZ FBiH. Međutim, KZ RS je predvidio i kvalificirani oblik u stavu 3, koji u relevantnom dijelu čini onaj ko osnovni oblik krivičnog djela učini prema sudiji ili javnom tužiocu pri vršenju njihove sudijske, odnosno tužilačke dužnosti. S obzirom na to da je primarni objekt zaštite službena dužnost, a ne službena osoba, nije ni za očekivati zaštitu sudije ili tužioca prije ili poslije (osim neposredno prije ili poslije) vršenja službene dužnosti. Međutim, kod krivičnog djela Napad na službeno lice u vršenju službene dužnosti (član 388. KZ RS) čak je i osnovni oblik primjerenije propisan nego u KZ FBiH, jer se kao pasivni subjekti štite sve službene osobe (među koje nesumnjivo spadaju sudije i tužioci), ali samo u vršenju službene dužnosti, ne i izvan tog vremena i mjesta. Međutim, u stavu 3. ovog člana, kao kvalificirani oblik, propisana je situacija kada je krivično djelo osnovnog oblika učinjeno prema sudiji ili javnom tužiocu u vezi sa vršenjem njihove sudijske, odnosno tužilačke dužnosti. Postavlja se praktično pitanje da li će postojati ovo krivično djelo ako se napad ili ozbiljna prijetnja za napad dogodi sudiji ili tužiocu u vezi sa njihovom funkcijom, ali izvan radnog vremena, tj. u vrijeme kada napadnuti sudija ili tužilac ne obavlja nikakvu službenu dužnost. Uzimajući u obzir prethodna obrazloženja i tumačenja osnovnog oblika ovog krivičnog djela, na koji se poziva stav 3. ovog člana, odgovor bi bio da izvan radnog vremena ne bi postojalo ovo krivično djelo, jer je izostala istovremenost napada ili prijetnje sa poduzimanjem službene dužnosti⁷⁵.

10.4. Krivično zakonodavstvo na nivou Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine

Krivičnim zakonom Brčko Distrikta BiH (u daljnjem tekstu: KZ BD-BiH) propisana su krivična djela relevantna za predmetnu materiju. Me-

⁷⁵ Vidjeti Komentar krivičnih/kaznenih zakona u Bosni i Hercegovini, Knjiga II, Zajednički projekt Vijeća Evrope i Evropske komisije, Sarajevo, 2005. godina, str. 1810.

đutim, u njima se nigdje izričito ne spominje sudija ili tužilac, niti njihove funkcije. Uopćeno se, kao kvalificirani oblik pojedinih osnovnih krivičnih djela, propisuje ako je krivično djelo počinjeno prema službenoj osobi među koje nesumnjivo spadaju sudije i tužioci. Tako, u Glavi XVI Krivična djela protiv života i tijela, kao kvalificirani oblik osnovnog krivičnog djela Ubistva (član 163. KZ BDBiH), u relevantnom dijelu, propisano je da će se kaznom zatvora od najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora kazniti ko liši života službenu ili vojnu osobu pri obavljanju poslova sigurnosti ili dužnosti čuvanja javnoga reda, hvatanja počinilaca krivičnog djela ili čuvanja osobe koja je lišena slobode. Dakle, ponovo se pasivni subjekt štiti samo dok vrši službenu dužnost, a upitno je da li se sudije i tužioci mogu smatrati službenim osobama pri obavljanju poslova sigurnosti ili dužnosti čuvanja javnoga reda, hvatanja počinilaca krivičnog djela ili čuvanja osobe koja je lišena slobode. Nadalje, KZ BDBiH, prema istoj metodologiji, kao kvalificirani oblik propisuje ako je krivično djelo Ugrožavanje sigurnosti (član 180. KZ BDBiH) učinjeno prema službenoj osobi u vezi sa vršenjem njegove funkcije. Upravo ovaj termin „u vezi sa vršenjem njegove funkcije“ obuhvata ugrožavanje sigurnosti sudije ili tužioca i izvan suda, izvan radnog vremena, tj. 24 sata dnevno. Također, u Glavi XXX „Krivična djela protiv javnog reda i pravnog prometa“, kao relevantna za predmetnu materiju, možemo istaknuti krivična djela jednako kao i u KZ FBiH, zbog čega i za njih vrijede isti komentari i nedostaci. Riječ je o sljedećim krivičnim djelima: Sprečavanje službene osobe u vršenju službene dužnosti (član 352. KZ FBiH), Napad na službenu osobu u vršenju poslova sigurnosti (član 353. KZ FBiH), Učestvovanje u grupi ljudi koja spriječi službenu osobu u vršenju službene dužnosti (član 354. KZ FBiH) i Organiziranje otpora (član 355. KZ FBiH).

XI KOMPARACIJA KRIVIČNOG ZAKONODAVSTVA U POGLEDU UGROŽAVANJA SIGURNOSTI SUDIJA I TUŽILACA U ZEMLJAMA OKRUŽENJA I ŠIRE

11.1. Krivično zakonodavstvo Republike Hrvatske

Krivični zakon Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: KZ RH) kao zasebno ima propisano krivično djelo Prisile prema pravosudnom dužnosniku (član 312. KZ RH) koje izričito štiti, kao pasivni subjekt zaštite, nosioce pravosudnih funkcija u najširem smislu te riječi počevši od suca, državnog odvjetnika i javnog bilježnika pa do uopćene pravne zaštite bilo kojeg drugog pravosudnog dužnosnika. Način počinjenja ovog krivičnog djela jeste primjena sile ili prijetnje kakvim zlom prema pravosudnim dužnosnicima s ciljem da ih se spriječi da poduzmu neku radnju ili da donesu neku odluku u okviru njihovih ovlasti. Alternativno ovo krivično djelo je moguće počiniti i prisiljavanjem pravosudnih dužnosnika na poduzimanje neke radnje ili donošenje neke odluke u okviru ili izvan njihovih ovlasti. Dakle, očito je da je ovo krivično djelo usmjereno primarno na zaštitu službene dužnosti i slobode donošenja službenih odluka, pa samim tim i na pravosudne službenike za vrijeme vršenja tih službenih dužnosti. Izostala je, međutim, zaštita nosilaca pravosudnih funkcija nakon poduzimanja službenih dužnosti i donošenja službenih odluka.

Nadalje, KZ RH, kao i sva zakonodavstva u BiH i u zemljama regije, poznaje krivična djela kojima se štite službene osobe od prisila i napada. Tako su, u Glavi XXX, Krivična djela protiv javnog reda, propisana relevantna sljedeća krivična djela:

- Prisila prema službenoj osobi (član 314. KZ RH),
- Napad na službenu osobu (član 315. KZ RH).

Oba člana su potencijalno primjenjiva i na nosioce pravosudnih funkcija naročito ukoliko bi neka službena osoba (npr. sudija ili tužilac) prilikom izvršenja osnovnog djela zadobio tjelesne ozljede što nije kao posljedica predviđeno u članu 312. KZ RH. Kao što je to slučaj i u zemljama okruženja, i KZ RH je predvidio posebnu zaštitu u slučaju prisile prema najvišim državnim službenicima Republike Hrvatske (član 346. KZ RH). Tako od pravosudnih službenika posebnu pravnu zaštitu uživaju predsjednik i sudije Ustavnog suda Republike Hrvatske u izvršavanju njihove dužnosti. Potrebno je ukazati na činjenicu da je u KZ RH, Glava VIII u članu

87. stav 3, izričito propisano da se (između ostalih) službenom osobom smatra nosilac pravosudne dužnosti, a taj termin obuhvata i tužioca, dok se u krivičnom zakonodavstvu na području čitave BiH tužilac može podvesti jedino pod pojam „druga osoba koja obavlja određenu službenu funkciju na osnovu ovlaštenja iz zakona ili drugog propisa donesenog na osnovu zakona“.

Nadalje, KZ RH poznaje kao poseban oblik krivičnog djela Teško ubistvo (član 111. KZ RH), kada je ubijena službena osoba u vezi sa njenim obavljanjem službene dužnosti. Zapriječena kazna je kazna zatvora od najmanje deset godina ili kazna dugotrajnog zatvora. Na sasvim zadovoljavajući način su zaštićene službene osobe budući da će ovo krivično djelo postojati bez obzira da li su lišene života na radnom mjestu ili na godišnjem odmoru. Odlučna je samo činjenica da je ubistvo službene osobe povezano sa njezinim obavljanjem službene dužnosti, a sudije i tužioci nesumnjivo su obuhvaćeni pojmom „službene osobe“.

Nadalje, kao poseban oblik krivičnog djela Prijetnja (član 139. KZ RH) propisano je ako je osnovni oblik počinjen prema službenoj ili odgovornoj osobi u vezi s njezinim radom ili položajem ili ako je osoba kojoj se prijeti duže vrijeme stavljena u težak položaj. Zapriječena kazna je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina. Dakle, na adekvatan način se štite sudije i tužioci i izvan svog radnog mjesta i vremena.

Kada su u pitanju krivična djela u vezi sa otkrivanjem identiteta zaštićenog svjedoka, treba napomenuti da KZ RH, u članu 308, kao kvalificirani oblik krivičnog djela propisuje krivično djelo „*Otkrivanje identiteta ugrožene osobe ili zaštićenog svjedoka*“. Ovo krivično djelo obuhvata svako neovlašteno priopćavanje, predaju ili objavu podataka ne samo zaštićenog svjedoka već i druge ugrožene osobe, što obuhvata i osobe koje su u proceduri uključenja u program zaštite svjedoka. Zapriječena kazna za ovo djelo je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina. Dakle, na adekvatan način se štite i zaštićeni svjedoci i osobe za koje su nadležni organi, zbog namjere da svjedoče, pokrenule postupak određivanja procesnih mjera zaštite.

11.2. Krivično zakonodavstvo Republike Srbije

Krivični zakon Republike Srbije (u daljnjem tekstu: KZ RS) pruža adekvatnu pravnu zaštitu sudijama i tužiocima, pa tako u članu 138. stav 3. KZ RS kvalificirani oblik krivičnog djela *Ugrožavanje sigurnosti* čini onaj ko ugrozi sigurnost sudije Ustavnog suda, sudije, javnog tužioca i zamjenika javnog tužioca, u vezi sa poslovima koje obavlja, na način da mu prijeti da će napasti na njegov život ili tijelo ili na život ili tijelo njemu bliske osobe. Zapriječena je kazna zatvora od 6 mjeseci do 5 godina. Dakle, ovim krivič-

nim djelom obuhvaćena je pravna zaštita sudija i tužilaca kada obavljaju službene radnje, tj. za vrijeme njihovog radnog vremena, ali i poslije, npr. kod kuće, na godišnjem odmoru i sl. s obzirom na to da je zakonodavac vezao radnju izvršenja krivičnog djela za pravni termin: „u vezi sa poslovima koje obavlja“.

Nadalje, posebno propisan oblik krivičnog djela *Teško ubistvo*, iz člana 114. KZ RS, čini onaj ko liši života sudiju, javnog tužioca ili zamjenika javnog tužioca u vezi sa vršenjem službene dužnosti. Propisana je kazna zatvora od najmanje 10 godina pa do 40 godina. Zaštita života sudije i tužioca proteže se i izvan radnog mjesta i vremena upravo zbog formulacije „u vezi sa vršenjem službene dužnosti“.

Kao i kod svih već opisanih krivičnih zakonodavstava i KZ RS kao kažnjivo ponašanje propisuje krivična djela *Sprečavanje službene osobe u vršenju službene dužnosti* (član 322. KZ RS), te krivično djelo *Napad na službenu osobu u vršenju službene dužnosti* (član 323. KZ RS). Zakonodavac u RS predvidio je kao krivično djelo i *Učestvovanje u grupi koja spriječi službenu osobu u vršenju službene dužnosti* (član 324. KZ RS). Ovom grupom navedenih krivičnih djela, koja su smještena u Glavi XXIX *Krivična djela protiv državnih organa*, štite se službene osobe (među koje nesumnjivo spadaju sudije i tužioci), ali isključivo prilikom vršenja određenih službenih dužnosti, ne i izvan tog pravnog okvira.

Članom 336. b) KZ RS zakonodavac je na zaista opsežan način zaštitio sudije i tužioce propisavši da krivično djelo *Ometanje pravde* čini onaj ko druge poziva na otpor ili na neizvršenje sudskih odluka ili na drugi način ometa vođenje sudskog postupka (zapriječena je kazna zatvora do tri godine i novčana kazna). Nadalje, u stavu 2. istog člana krivično djelo čini onaj ko uvredom, silom, prijetnjom ili na drugi način ometa ili spriječi sudiju, javnog tužioca, zamjenika javnog tužioca ili advokata u vršenju sudijske ili tužilačke funkcije, ili advokatske službe (zapriječena kazna je zatvor od šest mjeseci do pet godina i novčana kazna). Ako je prilikom izvršenja djela iz stava 2. ovog člana nanesena laka tjelesna povreda sudiji, javnom tužiocu ili zamjeniku javnog tužioca ili advokatu ili učinilac prijeti upotrebom oružja, kaznit će se zatvorom od jedne do osam godina. Stavom 4. propisano je da će se počinilac kazniti zatvorom od 2 do 10 godina ako prilikom izvršenja djela iz stava 2. ovog člana učinilac nanese tešku tjelesnu povredu sudiji, javnom tužiocu ili zamjeniku javnog tužioca ili advokatu. Zbog upotrijebljenog pravnog termina „u vršenju sudijske ili tužilačke funkcije“, ostaje nejasno da li se to proteže i izvan radnog vremena i radnog mjesta ili ne proteže. Naime, da je zakonodavac upotrijebio pravnu terminologiju „u vezi sa vršenjem sudijske ili tužilačke funkcije“, bilo bi sasvim jasno da se

štite sudije i tužioci 24 sata dnevno, a ne samo dok su na radnom mjestu i u toku radnog vremena.

Članom 336. stavom 1. KZ RS (krivično djelo *Sprečavanje i ometanje dokazivanja*) štite se svjedoci, vještaci ili drugi učesnici u postupku pred sudom ili drugim državnim organom kojima počinitelj krivičnog djela učini ili obeća poklon ili drugu korist, ili primjeni silu ili prijetnju u namjeri da ta osoba davanjem lažnog iskaza ili nedavanjem iskaza utiče na ishod postupka (propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina i novčana kazna). Pored već navedenog, KZ RS u krivičnom djelu nazvanom „*Povreda tajnosti postupka*“, odnosno članu 337. stav 3. propisuje mogućnost kažnjavanja osobe koja neovlašteno otkrije podatke o identitetu ili lične podatke osobe zaštićene u krivičnom postupku ili podatke u vezi sa programom zaštite (propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina). Također, isti član u stavu 4. predviđa mogućnost izricanja kazne zatvora od jedne do osam godina ukoliko su, usljed djela iz stava 3. člana 337, nastupile teške posljedice po zaštićenu osobu ili je krivični postupak bio onemogućen ili u znatnoj mjeri otežan. Dakle, i ovdje je evidentno postojanje kvalificiranog krivičnog djela za osobe koje otkrivanjem identiteta zaštićenog svjedoka ugrožavaju sigurnost svjedoka i time otežavaju krivični proces.

11.3. Krivično zakonodavstvo Sjedinjenih Američkih Država

U Sjedinjenim Američkim Državama (u daljnjem tekstu: SAD) na adekvatan način je riješeno pitanje zaštite sudija i tužilaca budući da se sudije i tužioci, kao pasivni subjekti, štite kako prilikom obavljanja svojih službenih dužnosti, tako i izvan radnog vremena i mjesta. Naime, zakonodavac u SAD-u je vješto upotrijebio pravni termin: „na račun/zbog/u vezi sa obavljanjem službene dužnosti“, a zbog tog termina je zaštita sudija ili tužilaca zaista kompletna. Tako se u Glavi 18 Zakonika SAD-a direktno, kao pasivni subjekt, štite sudije i tužioci sljedećim propisanim federalnim krivičnim djelima:

– 18 USC § 111 – krivično djelo „Napad, otpor ili ometanje određenih službenika ili zaposlenika“ kojim krivičnim djelom se štiti bilo koja službena osoba (dakle, sudije i tužioci) za vrijeme obavljanja službene dužnosti ili ako je alternativna radnja krivičnog djela povezana sa vršenjem službene dužnosti. Štite se, međutim, i službene osobe koje više nisu u službi (npr. u penziji su) ako je krivično djelo počinjeno u vezi sa vremenom kada je ta osoba obavljala službene dužnosti. Tako je za napad, prema odredbama ovog člana, moguće dobiti do 20 godina zatvora.

– 18 USC § 115 – krivično djelo „Utjecanje, ometanje ili osvećivanje Federalnom dužnosniku, prijetnjama ili ozljeđivanjem člana njegove poro-

dice“: Ovim krivičnim djelom štite se neposredno najuži članovi porodica sudija i tužilaca u SAD-u⁷⁶. Posredno se štite same sudije i tužioci s obzirom na to da se alternativnim radnjama krivičnog djela (napad, otmica, ubistvo kao i pokušaji, prijetnje i planiranje) ostvaruje bit ovog krivičnog djela, a to je utjecanje, ometanje ili osveta sudiji ili tužiocu. Sljedeće, u drugom stavu istog člana štite se same sudije i tužioci od prijetnji direktno njima, napadom, otmicom ili ubistvom ako te prijetnje imaju za cilj utjecanje, zastrašivanje ili ometanje sudije ili tužioca prilikom obavljanja službene dužnosti ili u vezi sa službenom dužnošću. Ovim krivičnim djelom štite se i osobe koje su obavljale sudačku ili tužilačku dužnost, kao i članovi njihove uže porodice, ako je radnja izvršenja krivičnog djela povezana sa funkcijom koju su obavljali. Npr. za napad u okviru ovog krivičnog djela moguće je izreći kaznu zatvora do 30 godina.

– 18 USC § 1114 - krivično djelo „Zaštita službenika i zaposlenika SAD-a“: Ovim krivičnim djelom pruža se najšira pravna zaštita sudija i tužilaca (ali i svih ostalih službenih osoba u najširem smislu te riječi) na način da se kao radnja krivičnog djela propisuje ubistvo, pokušaj ubistva sudije ili tužioca dok su na službenoj dužnosti, ali i ako je ubistvo ili pokušaj ubistva povezan sa njihovim obavljanjem službene dužnosti (dakle, izvan radnog mjesta i vremena).

– 18 USC § 1503 – krivično djelo „Utjecanje ili ozljeđivanje službenika ili sudije porotnika općenito“: Ovim krivičnim djelom pruža se pravna zaštita bilo kojem službeniku suda u SAD-u (dakle, sudiji i tužiocu) prilikom obavljanja njegove dužnosti na kojeg počinilac krivičnog djela nastoji utjecati, zastrašiti ga ili ometati tako što će mu prijetiti, koristiti fizičku silu ili poslati prijeteće pismo ili koju drugu poruku. Krivično djelo čini i onaj ko ozlijedi sudiju ili tužioca ili oštetiti njegovu imovinu u vezi sa obavljanjem njegove dužnosti. Primjenom člana 1503, u vezi sa članom 1111, Glava 18 USC, za ubistvo je moguće dobiti doživotnu kaznu zatvora ili čak smrtnu kaznu.

⁷⁶ Vidjeti odluku broj: 809 F.2d 579: United States of America, Plaintiff-appellee, v. James Edward Gray, Defendant-appellant, United States Court of Appeals, Ninth Circuit. - 809 F.2d 579, Argued and Submitted Nov. 3, 1986. Decided Feb. 3, 1987.

XII ZAKLJUČAK

Sudska vlast je jedan od tri stuba vlasti u svakoj državi pa time i osnovni garant vladavine prava iz koje proizilazi sigurnost društva u cjelini. Samim time sigurnost pravosuđa je jedan od osnovnih preduvjeta za profesionalno, nezavisno i nepristrasno pravosuđe. Upravo zbog toga oblast sigurnosti pravosuđa mora obuhvatati sigurnost i zaštitu zgrada pravosudnih institucija, nosilaca pravosudnih funkcija i njihove imovine, članova uže porodice, zaposlenika u pravosudnim institucijama i svjedoka. Ne treba zanemariti ni činjenicu da bi se ovakvim sveobuhvatnim uređenjem sigurnosti pravosuđa utjecalo i na smanjenje mogućih kontakata i utjecaja pritisaka i korupcije na nosioce pravosudnih funkcija.

Svjesni činjenice da nijedna država u svijetu ne može garantirati 100% sigurnost kako građana, tako i nosilaca pravosudnih funkcija, potrebno je naglasiti da neophodnim smatramo da se svakodnevno moramo približavati što je moguće bliže tom apsolutnom stupnju sigurnosti. Da bi se sigurnost pravosuđa podigla na što je moguće viši stupanj, ovu oblast je prvenstveno potrebno urediti adekvatnim zakonskim okvirom, i to odvojeno od opće sigurnosti građana. Mišljenja smo da bi oblast sigurnosti pravosuđa u BiH bilo najbolje urediti jednim zakonskim rješenjem, što bi bilo optimalno sistemsko rješenje ove oblasti. Međutim, s obzirom na to da je zbog složenog uređenja *sui generis* BiH za to potrebno više od napora struke, tj. potrebna je i politička volja, prijedlog *de lege ferenda* je da se sigurnost pravosuđa uredi u okviru isključive nadležnosti jedne policijske agencije, i to Sudske policije na svim nivoima države BiH. Opravdanje za ovakav prijedlog crpimo iz ustavnih odredbi Federacije BiH koji su sudsku policiju prepoznali kao sastavni dio sudske vlasti. Iz navedenog proizilazi da je sudska policija produžena ruka i servis pravosuđa. Kako su poslovi sudske policije neposredno vezani i za sudove i za tužilaštva, prijedlog *de lege ferenda* bio bi da se razmotri mogućnost promjene naziva ove policije u npr. naziv pravosudna policija. Ispunjenje naprijed navedenih preduvjeta predstavlja osnov građanima BiH da od pravosudne zajednice očekuju i zahtijevaju najviši nivo vladavine prava, čime se na najdirektniji način stvara povjerenje građana u pravosudne institucije u BiH, što je siguran put za priključenje BiH Evropskoj uniji.

Pored navedenog, mišljenja smo da je na sveobuhvatniji način potrebno urediti i oblast pravne zaštite pravosuđa. Analizom postojećeg kri-

vičnog zakonodavstva na nivou Bosne i Hercegovine (uključujući Republiku Srpsku i Brčko Distrikt BiH), može se izvesti zaključak da se nosioci pravosudnih funkcija štite samo dok obavljaju svoju službenu dužnost, a samo u iznimnim slučajevima i van toga. Međutim, imajmo u vidu da Federaciji Bosne i Hercegovine predstoji pojačana borba protiv korupcije i organiziranog kriminala, a međunarodni trend je takav da kada se pravosuđe i organizirani kriminal sukobe, onda organizirani kriminal uzvraća udarac. Kada je profit organiziranog kriminala u opasnosti, život nosilaca pravosudne funkcije tim kriminalcima postaje apsolutno nebitan. Zbog toga neophodno je da se nosiocima pravosudnih funkcija pravna zaštita pruži u svim slučajevima kada su izloženi ugrožavanju vlastite sigurnosti zbog dužnosti koju obavljaju. Dakle, bez obzira da li se protupravno ponašanje dogodi za vrijeme obavljanja dužnosti ili izvan dužnosti. Konkretno, sveobuhvatna zaštita nosilaca pravosudnih funkcija je preduvjet za adekvatnu borbu protiv svih oblika kriminala, a posebno borbu protiv korupcije i organiziranog kriminala.

Također, ometanje u radu i drugi uticaji na rad pravosuđa su mogući i na posredan način, i to činjenjem krivičnih djela u odnosu na zgrade pravosudnih institucija, zaposlene u pravosudnim institucijama, službenike sudske policije, svjedoke te članove uže porodice nosilaca pravosudnih funkcija. Zbog mogućeg usvajanja Zakona o suzbijanju korupcije i organiziranog kriminala u Federaciji BiH i Zakona o oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom i prekršajem u Federaciji BiH, može se očekivati povećan stepen činjenja krivičnih djela kojima će se ugrožavati sigurnost nosilaca pravosudnih funkcija, napadi na njihovu imovinu, članove njihovih porodica, zgrade pravosudnih institucija, zaposlenike pravosudnih institucija i druge osobe koje imaju određenu ulogu u vođenju krivičnih postupaka.

Niko nije jači od države, nijedan pojedinac ili zločinačka organizacija, samo su potrebne sudije i tužioci koji su spremni beskompromisno se boriti protiv svih oblika kriminala i društveno neprihvatljivog ponašanja uopće, te dobro organizirana i ustrojena sudska policija koja će, u ime države, stajati iza tih sudija i tužilaca. Autori ovog teksta čvrstog su uvjerenja kako nijedan sudija ne bi trebao tražiti izuzeće od suđenja optuženicima koji mu prijete ili ga napadaju, nego da ima pravo na djelotvornu zaštitu i krivični progon počinitelja takvih napada i prijetnji uz istovremeno nastavljanje suđenja istim optuženicima. Naravno, ovo pod uvjetom da je sudija sposoban da nastavi suditi shodno najvišim etičkim načelima koji su ranije spomenuti. Ovakvim shvatanjem štiti se dostojanstvo pojedinog sudije, ali i sudačke profesije i šalje se jasna poruka svima da će država odlučno stati iza sudije kojem se prijeti ili ga se napada. Zbog navedenog, autori ovog

teksta tim više žele ukazati na prijedloge *de lege ferenda* koje su iznosili sa ciljem da se ovo pitanje sistemski uredi prije nego se dogodi slučaj Falcone u Bosni i Hercegovini.

XIII KORIŠTENA LITERATURA:

1. Ustav Federacije Bosne i Hercegovine
2. Krivični zakon Bosne i Hercegovine
3. Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine
4. Krivični zakon Republike Srpske
5. Krivični zakon Brčko distrikta Bosne i Hercegovine
6. Kazneni zakon Republike Hrvatske
7. Krivični zakon Republike Srbije
8. Zakon o krivičnom postupku FBiH
9. Integralni tekst Zakona o Visokom sudskom i tužilačkom vijeću Bosne i Hercegovine
10. Zakon o sudskoj policiji BiH
11. Zakon o sudskoj policiji FBiH
12. Zakon o sudskoj policiji RS
13. Zakon o sudskoj policiji BDBiH
14. Prednacrt novog Zakona o sudskoj policiji Federacije BiH
15. Zakon o Direkciji za koordinaciju policijskih tijela BiH
16. Zakon o Državnoj agenciji za istrage i zaštitu – SIPA
17. Zakon o programu zaštite svjedoka u BiH
18. Zakon o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka u BiH
19. Zakon o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka u FBiH
20. Zakon o zaštiti svjedoka u krivičnom postupku u RS
21. Zakon o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka u BDBiH
22. Zakon o programu zaštite svjedoka u BiH
23. Zakon o unutrašnjim poslovima FBiH
24. Zakon o unutrašnjim poslovima RS
25. Zakon o policiji BDBiH
26. Glava 18 Zakonika Sjedinjenih Američkih Država (Federalni krivični zakon)
27. Bečka deklaracija, usvojena na Svjetskoj konferenciji o ljudskim pravima 25. jula 1993. godine
28. International Principles of Independence and accountability of judges, lawyers and prosecutors, International Commission of Jurists, Geneva-Switzerland, 2004. godina
29. Komentari krivičnih/kaznenih zakona u Bosni i Hercegovini, knjiga II, zajednički projekt Vijeća Evrope i Evropske komisije, 2005. godina
30. Kodeks za štampu i online medije BiH izdat od strane Vijeća za štampu BiH
31. Sijerčić–Čolić, H.: i dr. Stanje kretanja kriminaliteta u Bosni i Hercegovini za punoljetne osobe u periodu od 2003. do 2012. godine, Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH, 2013. godina

32. Irwin, R. i Šarić, V.: Slaba zaštita svjedoka na suđenjima na Balkanu, 22. 11. 2012. godine, INSTITUTE FOR WAR&PEACE REPORTING (IWPR)
33. OSCE Misija u Bosni i Hercegovini, Zaštita i podrška svjedoka u predmetima ratnih zločina u BiH: Prepreke i preporuke godinu dana nakon usvajanja Državne strategije za rad na predmetima ratnih zločina – 2010. godina
34. Priručnik o sigurnosti u pravosuđu – Sigurnost počinje od vas
35. Edukativni modul VSTV BiH: Procesne mjere zaštite svjedoka, iz marta 2012. godine, Modul izrađen u okviru projekta Unapređenje sistema primjene mjera zaštite svjedoka uz finansijsku podršku Vlade Velike Britanije
36. Smjernice standarda i mjera sigurnosti pravosudnih institucija i nosilaca pravosudnih funkcija u BiH, koje je na sjednici, održanoj 14. jula 2011. godine, usvojilo VSTV BiH odlukom broj: 08-02-2423-1/2011, od 26. 7. 2011. godine
37. Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između Evropske zajednice i njihovih država članica, s jedne strane, i Bosne i Hercegovine, s druge strane (član 78. Jačanje institucija i vladavina prava)
38. Tehničke informacije koje zahtijeva Evropska komisija u Strukturalnom dijalogu o pravosuđu (stranice 46 – 49)
39. Kodeks sudačke etike – objavljen od VSTV BiH 2005. godine
40. Univerzalna deklaracija o neovisnosti pravosuđa - Montrealska deklaracija, prihvaćena na plenarnoj sjednici Prve svjetske konferencije o neovisnosti pravosuđa (održana u Montrealu 10. 6. 1983. godine)
41. Rezolucija komisije za ljudska prava 2004/33
42. Izvještaj Visokog povjerenika za ljudska prava Ujedinjenih naroda u Kolumbiji, UN Doc E/CNH.4/2000/11
43. Izvještaj Visokog povjerenika za ljudska prava Ujedinjenih naroda UN Doc E/CN.4/98/16
44. Uredba o određivanju ličnosti i objekata u Federaciji BiH koji se posebno osiguravaju i načinu osiguranja, Službene novine FBiH, broj 57/07
45. Pravilnik o načinu vršenja poslova sudske policije pri provedbi mjera zaštite svjedoka pred pravosudnim institucijama u Federaciji BiH, broj Su-sp-59-1/12, od 01. 6. 2012. godine
46. Pravilnik o načinu vršenja poslova i rukovođenju u Sudskoj policiji Federacije BiH
47. Odluka broj: 809 F.2d 579: United States of America, Plaintiff-appellee, v. James Edward Gray, Defendant-appellant, United States Court of Appeals, Ninth Circuit. 809 F.2d 579, Argued and Submitted Nov. 3, 1986. Decided Feb. 3, 1987.
48. Presuda Suda BiH broj: X-KŽ-05/61, od 11. 02. 2008. godine
49. Presuda Općinskog suda u Mostaru broj: K. 180/05, od 25. 5. 2005. godine, koja je potvrđena Presudom Županijskog suda u Mostaru broj: Kž. 75/05, od 11. 8. 2005. godine
50. Odluka Općinskog suda u Ljubuškom, broj: 63 0 K 013564 11 Kps, od 29. 6. 2011. godine
51. Akt predsjednika Vrhovnog suda FBiH, broj Su-sp-202/10, od 16. 7. 2010. godine

52. Odluka o formiranju Radne grupe za procjenu sigurnosti zgrada pravosudnih institucija kao i drugih sigurnosnih aspekata, broj 08-02-3317/2010, od 06. 10. 2010. godine
53. Odluka o imenovanju Radne grupe za praćenje primjene Smjernica standarda i mjera sigurnosti pravosudnih institucija i nosilaca pravosudnih funkcija u BiH, broj 08-02-2423-2/2011, od 26. 7. 2011. godine
54. Odluka o usvajanju i obaveznoj primjeni Standarda u provođenju mjera zaštite svjedoka pred sudovima u BiH, broj: 02-02-3128-1/2010, od 17. 9. 2010. godine
55. Izvještaj o rezultatima ankete o sigurnosti nosilaca pravosudnih funkcija u BiH
56. Edukativni video o sigurnosti pravosuđa
57. Novinski članci o prijetnjama i napadima na pravosudne institucije i nosioce pravosudnih funkcija
58. Internet stranice: www.hjpc.ba, www.justice.gov/criminal/icitap/, www.justice.gov/marshals/, www.pravosudje.ba, www.pkbd.ba, www.fmup.gov.ba, www.mup.vladars.net/, www.mup.hr/, www.mup.gov.me/ministarstvo, www.sipa.gov.ba/, www.dkpt.ba, www.undp.ba/, www.sudskapolicijars.com/, <http://www.policijabdbih.gov.ba/>.

PRILOG 1.

PRIJEDLOZI AUTORA

ZA IZMJENE I DOPUNE KZ FBiH:

U Glavi I KZ FBiH – OPĆI DIO dodati značenje novih izraza, odnosno u članu 2. dodati stav 34. i stav 35. koji bi glasili:

34) Pravosudne institucije u smislu ovog zakona su sudovi i tužilaštva u Federaciji Bosne i Hercegovine.

35) Nosioци pravosudne funkcije u smislu ovog zakona su sudije i tužιοci zaposleni u pravosudnim institucijama u Federaciji Bosne i Hercegovine.

U Glavi XVI KZ FBiH – KRIVIČNA DJELA PROTIV ŽIVOTA I TIJELA dopuniti:

U članku 166. (Ubistvo) u stavu 2. dodaje se tačka f) koja glasi:
„ko usmrti nosioca pravosudne funkcije u vezi sa vršenjem njegove funkcije,“.

U članku 172. (Teška tjelesna ozljeda) u stavu 2. iza riječi:
„Ko krivično djelo iz stava 1. ovog člana učini prema“ dodaju se riječi
„nosiocu pravosudne funkcije u vezi sa vršenjem njegove funkcije,“.

U članku 173. (Laka tjelesna ozljeda) u stavu 2. iza riječi:
„Ko krivično djelo iz stava 1. ovog člana učini prema“ dodaju se riječi
„nosiocu pravosudne funkcije u vezi sa vršenjem njegove funkcije,“.

U članku 180. (Otmica) u stavu 2. iza riječi:
„Ko krivično djelo iz stava 1. ovog člana učini prema“ dodaju se riječi
„nosiocu pravosudne funkcije u vezi sa vršenjem njegove funkcije,“.

U članku 183. (Ugrožavanje sigurnosti) u stavu 2. iza riječi:
„Ko ugrozi sigurnost“ dodaju se riječi „nosioca pravosudne funkcije u vezi sa vršenjem njegove funkcije,“.

**U Glavi XXV KZ FBiH – KRIVIČNA DJELA PROTIV IMOVINE
dopuniti:**

U članu 293. (Oštećenje tuđe stvari) dodati novi stav 3, koji glasi:

3) Ko ošteti, izobličiti, uništi ili učini neupotrebljivom stvar nosioca pravosudne funkcije u vezi sa vršenjem njegove funkcije, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.

U Glavi XXIX KZ FBiH, KRIVIČNA DJELA PROTIV PRAVOSUĐA, dodati nova krivična djela prema sljedećem:

Član 341. a)

Napad na pravosudne institucije

1) Ko požarom, poplavom, eksplozijom, otrovom ili otrovnim plinom, ionizirajućim zračenjem, motornom silom, električnom ili drugom energijom ili pucanjem iz vatrenog oružja ili kakvom općeopasnom radnjom ili općeopasnim sredstvom napadne na pravosudnu instituciju u FBiH i izazove opasnost za život ljudi ili imovinu većeg opsega, kaznit će se kaznom zatvora u trajanju od najmanje šest mjeseci do pet godina.

2) Ako je krivičnim djelom iz stava 1. ovog člana neka osoba teško tjelesno ozlijeđena ili je prouzrokovana imovinska šteta velikih razmjera, počinilac će se kazniti kaznom zatvora u trajanju od jedne do dvanaest godina.

3) Ako je usljed počinjenja krivičnog djela iz stava 1. ovog člana prouzrokovana smrt jedne ili više osoba, počinilac će se kazniti kaznom zatvora u trajanju od jedne do petnaest godina.

Član 341. b)

Posredni utjecaj na pravosuđe

1) Ko liši života službenu osobu zaposlenu u pravosudnoj instituciji, službenika sudske policije ili člana uže porodice nosioca pravosudne funkcije u vezi sa vršenjem njihove funkcije, kaznit će se kaznom zatvora od deset do petnaest godina.

2) Ko službenu osobu zaposlenu u pravosudnoj instituciji, službenika sudske policije ili člana uže porodice nosioca pravosudne funkcije u vezi sa vršenjem njihove funkcije teško tjelesno ozlijedi ili mu zdravlje teško naruši, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.

3) Ko službenu osobu zaposlenu u pravosudnoj instituciji, službenika sudske policije ili člana uže porodice nosioca pravosudne funkcije u vezi sa vršenjem njihove funkcije protupravno zatvori, drži zatvorenog ili mu na drugi način oduzme ili ograniči slobodu kretanja, s ciljem da njega ili koga

drugog prisili da nešto učini, ne učini ili trpi, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.

4) Ko krivična djela iz stava 1. do 3. ovog člana počini prema penzioniranom nosiocu pravosudne funkcije, a u vezi sa vremenom kada je obavljao dužnost nosioca pravosudne funkcije, kaznit će se kao da je krivično djelo počinio prema nosiocu pravosudne funkcije.

Član 341. c) Povreda ugleda suda

Ko u postupku pred sudom izloži poruzi sud ili ko to djelo izvrši pismenim podneskom sudu, kaznit će se novčanom kaznom ili zatvorom do šest mjeseci.

Član 352. KZ FBiH mijenja se i glasi:

Član 352.

Otkrivanje identiteta zaštićenog svjedoka

(1) Ko neovlašteno drugome saopći, preda ili preduzme drugu radnju s ciljem otkrivanja podataka o identitetu ili informacija koje mogu dovesti do otkrivanja identiteta osobe koja je pružila dokaz ili treba pružiti dokaz pred institucijama Federacije Bosne i Hercegovine, a koje se po zakonu ne smiju objaviti ili su odlukom nadležnog suda u Federaciji Bosne i Hercegovine ili od strane ovlaštene osobe proglašene tajnim podacima, kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.

(2) Sudija suda u Federaciji Bosne i Hercegovine ili druga službena osoba koja neovlaštenoj osobi učini dostupnim podatke ili informacije iz stava (1) ovog člana, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

(3) Kaznom iz stava (2) ovog člana kaznit će se i ko neovlašteno objavi, posreduje u objavljivanju, omogućiti objavljivanje ili učini dostupnim podatke ili informacije iz stava (1) ovog člana.

(4) Ko slučajno došavši do otkrivenih, ali ne i objavljenih podataka ili informacija iz stava (1) ovog člana, te podatke ili informacije prenese ili učini dostupnima, znajući za njihovu prirodu, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.

(5) Počinilac krivičnog djela iz stava (1) i (3) ovog člana, koji na zahtjev nadležnog organa ne otkrije izvor i način saznanja podataka, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.

(6) Počinilac krivičnog djela iz stava (4) ovog člana, koji na zahtjev nadležnog organa ne otkrije izvor i način saznanja podataka ili informacija

iz stava (1) ovog člana, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.

OBRAZLOŽENJE MOGUĆIH RJEŠENJA:

Naime, kako je već rečeno, može se očekivati porast krivičnih djela, posebno prethodno navedenih nakon što se predloženi zakonski propisi vezani za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminala te oduzimanja nelegalno stečene imovinske koristi budu primjenjivali u svom punom obimu. Nova krivična djela kojima se štiti integritet pravosuđa predložena su zato što su na području Federacije BiH pravosudne institucije uglavnom smještene u zgradama koje ne zadovoljavaju ni minimalne sigurnosne standarde. Istovremeno, u odnosu na krivično djelo Izazivanja opće opasnosti, ovim kvalificiranim djelom bi se pooštrila krivična politika, što bi vjerovatno imalo preventivni uticaj na potencijalne počinioce, a time omogućilo sigurniji rad pravosudnih institucija. Uticaj na pravosuđe putem zaposlenika pravosudnih institucija i službenika sudske policije je moguć na način da se krivičnim djelima učinjenim u odnosu na njih onemogućiti nesmetan rad nosilaca pravosudnih funkcija na kojima je teret donošenja zakonom propisanih odluka. Poznato je da u svim fazama postupaka pored nosilaca pravosudnih funkcija, u tehničkom smislu, učestvuju zaposlenici pravosudnih institucija i službenici sudske policije, koji bi, pod uticajem i usljed nepostojanja pravne zaštite, mogli ukloniti dokaze, odavati informacije ili na drugi način ometati i onemogućavati rad nosilaca pravosudne funkcije. Posebno važnim smatramo pravnu zaštitu članova uže porodice nosioca pravosudne funkcije zato što su u praksi poznati mnogi slučajevi kojim se npr. napadom ili prijetnjama upućenim djetetu nosioca pravosudne funkcije pokušalo utjecati na njegove konkretne aktivnosti, što se zasigurno može odraziti na njegov nesmetan rad, a time na poštivanje načela nezavisnosti i nepristrasnosti u radu. U međunarodnoj praksi su poznati i slučajevi da su ovakva djela vršena u odnosu na penzionisane nosioce pravosudnih funkcija, a iz razloga vezanih za period dok su obavljali određenu pravosudnu funkciju. Ovaj vid pravne zaštite bi istovremeno imao pozitivne efekte kod nosilaca pravosudnih funkcija koji učestvuju u postupcima u kojima im se prijeti, a osobe koje su osuđene će završiti sa izdržavanjem dugogodišnjih zatvorskih kazni upravo u vrijeme kada se nosilac pravosudne funkcije bude nalazio u penziji.

Poseban razlog za uvođenje krivičnog djela Povreda ugleda suda nalazimo i u činjenici da prema trenutno postojećem krivičnom zakonodavstvu Federacije BiH optuženu osobu nije moguće sankcionirati za vrijeđanje suda, osim udaljenjem iz sudnice. Osim ovog, uvođenjem ovog krivičnog djela vrši se harmonizacija sa Krivičnim zakonom Republike Srpske

u kojem je ovo djelo već propisano. Krivično djelo Otkrivanje identiteta zaštićenog svjedoka u ovoj formi se predlaže zato što se analizom ovog krivičnog djela može vidjeti da ovo djelo trenutno propisuje da su jedino sudija ili druga službena osoba koja neovlaštenoj osobi učini pristupačnim podatke o istovjetnosti zaštićenog svjedoka krivično odgovorni. Međutim, u praksi su poznatiji slučajevi da su do podataka o identitetu zaštićenih svjedoka, namjerno ili slučajno, dolazile i druge osobe, pa se, s obzirom na prethodno rečeno, može zabrinjavajućim iskazati podatak da pred pravosudnim institucijama FBiH trenutno nije moguće sankcionirati druge osobe koje neovlašteno objave, posreduju u objavljivanju, omogućće objavljivanje ili učine dostupnim podatke ili informacije o identitetu zaštićenog svjedoka. Primjeri iz prakse ukazuju da je moguće da identitet zaštićenog svjedoka pozna i njegova rodbina, koja iz različitih pobuda i razloga može odati identitet zaštićenog svjedoka (npr. medijima i sl.) za što, prema važećem zakonodavstvu, nema odgovornosti. Ako se ima u vidu činjenica da se kvalitetnom zaštitom svjedoka povećava spremnost svjedoka na saradnju sa organima krivičnog postupka, a sam krivični postupak dobija na svojoj efikasnosti, te da se time povećava povjerenje građana u institucije pravosuđa, nesporno je da je potrebno pokrenuti proceduru kojom će se pored stvaranja preduvjeta za fizičko-tehničku zaštitu svjedoka i njihovih porodica krivičnim zakonom osigurati i pretpostavke za pravnu zaštitu svjedoka, na način da će se ovo pitanje definirati autonomnim krivičnim djelom. Vrijedi spomenuti i činjenicu da je u BiH ovo pitanje, na način identičan ovom amandmanu, definirano odredbom člana 240. KZ BiH, pa bi se izmjenama i dopunama ovog člana KZ FBiH, pored drugih ciljeva, u ovom segmentu postigla i harmonizacija krivičnog zakonodavstva. Značaj ovog krivičnog djela će posebno doći do izražaja u krivičnim postupcima procesuiranja organiziranog kriminala, korupcije i ratnih zločina, s obzirom na to da se pravnom zaštitom svjedoka stvaraju preduvjeti uspješnog procesuiranja najtežih oblika krivičnih djela. Ovo će istovremeno omogućiti efikasniji rad posebnih odjeljenja Federalnog tužilaštva i Vrhovnog suda FBiH, čija je uspostava predviđena odredbama prijedloga Zakona o suzbijanju korupcije i organiziranog kriminala u Federaciji BiH.

BIOGRAFIJE AUTORA

Vildana Helić (Gračanica, 1953.) Sudija Kantonalnog suda u Tuzli. Diplomirala na Pravnom fakultetu u Sarajevu 1976. godine, a pravosudni ispit položila 1977. godine. Za pripravnika na Višem sudu u Sarajevu birana je 1977. godine, a za stručnog saradnika istog suda 1978. godine, dok je za zamjenika Višeg javnog tužioca u Višem javnom tužilaštvu u Tuzli imenovana 1978. godine. U tom Tužilaštvu je obavljala i funkciju Višeg javnog tužioca do 1997. godine. U periodu od 1998. do 1999. godine radila je kao advokat, a od 1999. godine radi kao sudija Kantonalnog suda u Tuzli. Radi i kao edukator JU CEST FBiH. Aktivno je djelovala u Udruženju tužilaca/tužitelja u Federaciji BiH, čiji je bila predsjednik, a danas aktivno djeluje i kao član Udruženja sudija/sudaca u FBiH, čiji je također bila predsjednik. Učestvovala je u radu stručnih konferencija, prisustvovala kao predavač brojnim seminarima, a objavljivala i radove iz oblasti krivičnog procesnog prava.

Katica Artuković (Ljubuški, 1980.) Sutkinja Općinskog suda u Ljubuškom. Diplomirala na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, Republika Hrvatska, 2003. godine, a pravosudni ispit položila u Sarajevu 2005. godine. Za sudskog pripravnika – volontera u Općinskom sudu u Ljubuškom primljena 2003. godine, a za stručnu suradnicu istog suda 2006. godine. Za sutkinju Općinskog suda u Ljubuškom izabrana 2009. godine. Koautor je Priručnika za sudije iz oblasti intelektualnog vlasništva BiH 2013. godine, CEST FBiH i CEST RS, temeljem kojeg je edukator na temu „Intelektualno vlasništvo u BiH – krivičnopravni aspekti“ pri CEST FBiH, koautor stručnog članka „Ispitivanje optužnice pred sucem istrage i optužnim vijećem“ objavljenog u časopisu za pravnu teoriju i praksu „Pravo i pravda“ 2013. godine te član Ekspertnog tima Radne podgrupe „A - sudovi“ za ostvarivanje prava intelektualnog vlasništva; EU IPR Enforcement projekt. U aprilu 2014. VSTV BiH imenuje je za člana Radne grupe za sigurnost pravosudnih institucija i nosilaca pravosudnih funkcija u BiH.

Dženad Grošo, rođen 1979. godine u Kiseljaku. Završio Srednju policijsku školu u Sarajevu, gdje je po završenom školovanju stekao zvanje „policajac tehničar za poslove bezbjednosti“. Nakon srednje škole upisuje

Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, gdje je prvobitno stekao Višu stručnu spremu i zvanje „pravnik“, a kasnije i visoku stručnu spremu i zvanje „diplomirani pravnik“. Od 04. 02. 1999. godine zaposlen u Sudskoj policiji Federacije Bosne i Hercegovine, gdje je karijeru započeo na radnom mjestu „sudski policajac u Odjeljenju sudske policije sudova Kantona Sarajevo“ da bi do današnjeg dana u istoj službi obavljao više rukovodnih funkcija. Trenutno u činu „samostalni inspektor sudske policije“ obavlja dužnost „pomoćnika glavnog zapovjednika Sudske policije Federacije BiH za operacije i sigurnost“. Pored osnovnog kursa za sudsku policiju, završio je više kurseva i drugih osnovnih i naprednih obuka vezanih za sigurnost i zaštitu osoba i objekata. Od 2010. godine je član Radne grupe Visokog sudskog i tužilačkog vijeća BiH za sigurnost pravosuđa u BiH.

Milijan Tunjić, rođen 1965. godine u Tuzli. Završio Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu i stekao zvanje „diplomirani pravnik“. Zaposlen u Sudskoj policiji Federacije BiH od 1999. godine i obavlja dužnost zamjenika zapovjednika Odjeljenja sudske policije sudova u Tuzlanskom kantonu. Od 2010. godine član je radne grupe Visokog sudskog i tužilačkog vijeća BiH koja se bavi pitanjima sigurnosti kako zgrada pravosudnih institucija, tako i nosilaca pravosudnih funkcija u BiH. Pored osnovnog kursa za sudsku policiju, završio je više kurseva te drugih osnovnih i naprednih obuka vezanih za sigurnost i zaštitu osoba i objekata.